

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Första Kammaren. Nr 31.

Onsdagen den 18 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 10 och 11 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets den 14 innevarande maj bordlagda betänkande nr 23, äfvensom jordbruksutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 91 och 92.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets den 10 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtande, nr 1, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m., *dels ock* fyra i anledning af samma proposition väckta motioner.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

Uti en den 28 januari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (nr 37) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af ett vid propositionen fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar, så lydande som bilaga till propositionen utvisade.

Vidare hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att därest sådan lag blefve af Riksdagen antagen,

dels medgifva,

att beträffande pensionering af sådan personal vid statens järnvägar, hvilken jämlikt 1 § a) och b) i lagen om undantagen från densammas tillämpning, Kungl. Maj:t finge utfärda bestämmelser i enlighet med propositionen bilagdt förslag till öfver-

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar, dels ock besluta, att de jämlikt beslut vid 1906, 1907, 1908 och 1909 års Riksdagar för hvar och ett af åren 1907, 1908, 1909 och 1910, såsom bidrag till bestridande af pensionering af statens järnvägars personal, af trafikmedel afsatta belopp af tillhopa 1,400,000 kronor jämte den afkastning, som därå kunde hafva uppstått, finge tillgodoföras de i 19 § i lagen samt 22 § i öfvergångsbestämmelserna omförmälda fonder, till fördelning dem emellan efter samma grunder, som i berörda stadganden funnes angifna i fråga om fördelning af statens järnvägstrafiks pensionsinrättningens tillgångar; samt

(Forts.)

att § 1 mom. 2 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907 skulle, räknadt från och med den 1 januari 1911, erhålla viss ändrad lydelse.

I sammanhang med förevarande kungl. proposition hade utskottet till behandling förehåft följande inom Riksdagen väckta motioner, nämligen

- 1:o) nr 212 i Andra kammaren, af herr *Fr. Berglund* m. fl.;
- 2:o) nr 214 i samma kammare, af herr *E. L. Camitz*;
- 3:o) nr 213 i samma kammare, hvilken i motion af herr

Gustaf Kobb hemställts:

»att Riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, med följande ändringar:

a) i § 1 af lagen utbytes det i mom. b) förekommande datum 1 januari 1915 mot 1 januari 1921.

b) i § 2 erhåller mom. c) följande lydelse:

Nämnda lefnadsålder utgör för — — — — — banmästare af 1:sta och 2:dra klass, bangårdsmästare, tågmästare, konduktör, stationsförman, lokomotiveldare, vagnskötare, banvakt och stationskarl sextiotvå år — — — — —

c) en med föregående mom. likalydande ändring införes i § 3 af öfvergångsbestämmelserna.

d) att § 20 i lagen måtte erhålla följande lydelse:

Af statens järnvägars trafikmedel gäldas så stor del af enligt denna lag till tjänstemän, som vid lagens trädande i kraft voro delägare i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning, utgående pensioner, som den i 19 § omförmälda fond enligt en efter lagens trädande i kraft verkställd matematisk utredning ej är i stånd till att bestrida.

Återstående delen af de enligt denna lag under året utgående pensioner bestrides från nyssnämnda fond; skolande dock till densamma af järnvägstrafikmedel tillskjutas det belopp, som må erfordras för att vid slutet af hvarje år fonden skall enligt matematiska grunder motsvara skillnaden emellan, å ena sidan,

kapitalvärdet af alla fonden åliggande pensionsförpliktelser och, å andra sidan, kapitalvärdet af tjänstemännens pensionsavgifter, e) att en motsvarande ändring göres i § 23 af öfvergångsbestämmelserna; samt

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning om och förslag till amortering af kostnaderna för pensioneringen af *i tjänst varande personal* vid statens järnvägar i syfte till jämn fördelning af kostnaderna under en längre tidsrymd», äfvensom;

4:o) nr 49 i Första kammaren, däri herr *Aug. Wiklander* hemställt, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition i ärendet, ville

1:o) medgifva att såsom bidrag till bestridande af pensionering af statens järnvägars personal måtte, utöfver hvad enligt gällande reglemente för statens järnvägstrafiks pensionsinrättning i sådant afseende kunde komma att utgå af statsmedel, för år 1911 af statens järnvägars trafikmedel afsättas och till statskontoret öfverlämnas ett belopp af 1,700,000 kronor att af statskontoret, i enlighet med hvad därom i anslutning till ofvan angifna grunder kunde varda af Kungl. Maj:t föreskrifvet, tillsvidare för ifrågavarande ändamål förvaltas och förräntas; med rätt för Kungl. Maj:t att förordna om utbetalande af så stor del af såväl ifrågavarande som de för liknande ändamål under åren 1907—1910 afsatta belopp, som för ett orubbadt upprätthållande af pensionsinrättningens verksamhet i enlighet med gällande grunder kunde erfordras; och

2:o) anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i förnyadt öfvervägande lämpligaste sättet för ordnandet af pensionsförhållandena inom den ordinarie personalen vid statens järnvägar och under de här ofvan antydda förutsättningarna låta verkställa erforderliga beräkningar och uträkningar.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Grefve Klingspor, som yttrade: Jag ber att få hemställa, att utlåtandet måtte punktvis föredragas, i hvarje punkt först lagförslaget, med rubrik sist, samt därefter utskottets hemställan;

att vid behandling af 1 § i det lagförslag, som innefattas i punkten A), diskussionen må röra sig om utlåtandet i dess helhet;

att lagförslagets text ej må uppläsas i andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres; samt

att, för den händelse det ena eller det andra af lagförslagen skulle komma att återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämk-

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)*

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. ningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föräledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A).

statens järnvägar m. m.

(Forts.)

I förevarande punkt hade utskottet på återropade skäl hemställt, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition jämte herrar Wijkanders och Kobbs omförmälda motioner samt med afslag å herrar Berglunds m. fl. och Camitz' motioner måtte antaga lag i ämnet af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade.

Utskottets förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar.

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Rätt till pension enligt denna lag tillkommer med nedan stadgade undantag dels hvar och en, hvilken vid lagens trädande i kraft är delägare i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning, dels ock hvar och en, som efter lagens trädande i kraft varder anställd i ordinarie tjänst vid statens järnvägar.

Från denna lags tillämpning undantages:

a) sådan personal vid statens järnvägar, som antingen vunnit delägarrätt i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning på grund af nådiga reglementet för pensionsinrättningen den 6 september 1872 och icke behörigen anmält sig vilja genom erläggande af de i förnyade nådiga reglementet den 3 november 1882 för samma pensionsinrättning bestämda högre afgifter bereda sig förbättrad pensionering eller ock upphår aflöning enligt äldre lönestat än den från 1908 års ingång gällande;

b) den, som har delägarrätt i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning på grund af nådiga reglementet för pensionsinrättningen den 3 november 1882 och, därest han jämlikt bestämmelsen i § 6 c) i samma reglemente skulle före den 1 januari 1916 blifva pensionsberättigad, inom tre månader från lagens trädande i kraft eller, om han vid sistnämnda tidpunkt kvarstår på äldre stat än den från 1908 års ingång gällande och sedermera vinner befördran, inom tre månader från det befördran vunnits hos järnvägsstyrelsen anmäler, att bestämmelsen i § 6 c) i pensionsreglementet må å honom vinna tillämpning;

c) generaldirektören och chefen för statens järnvägar samt öfverdirektören och souschefen.

Mot utskottets utlåtande i dess helhet hade reservation afgifvits af herr *K. Bohnstedt*, som på anförda grunder ansett, att

utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

Herr Bohnstedt, Knut: Innan jag öfvergår till min reservation, skall jag be att få läsa upp något ur paragraf 2 i Kungl. Maj:ts förslag. Där har Kungl. Maj:t föreslagit, att den för pensions erhållande erforderliga lefnadsåldern skall sättas för lokomotivförare och kvinnlig tjänstepersonal till 60 år, för banmästare, bangårdsmästare, tågmästare, konduktör, stationsförman, lokomotiveldare, vagnskötare, banvakt och stationskarl till 63 år samt för öfriga tjänstemän vid statens järnvägar till 65 år. Utskottet har häri vidtagit den ändringen, att inom styrelsen skulle pensionsåldern bli 67 år i stället för 65 år, med undantag för byrådirektörer och byråingenjörer, för hvilka båda kategorier pensionsåldern skulle bli 65 år. I paragraf 5 föreslår Kungl. Maj:t, att pensionen skall utgå med 72 procent af aflöningen, då däremot utskottet föreslagit endast 70 procent. Dessa äro de hufvudsakligaste skillnaderna mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Då jag nu öfvergår till min reservation, skall jag först be att få erinra om, att när 1907 års Riksdag antog den nya lönestaten för statens järnvägar, förklarades det bestämdt, att pensionsfrågan skulle anstå, och att personalen skulle få finna sig i det beslut, som framdeles komme att i denna fråga fattas. Således, mina herrar, enligt min uppfattning ha statens järnvägars tjänstemän verkligen icke någon rättighet att fordra någon förhöjd pension. Ifrån år 1908 tillämpades den nya lönestaten, och redan 1909 kom Kungl. Maj:t in med förslag till förhöjd pension. Riksdagen remitterade emellertid då förslaget tillbaka, ty man hade icke tid att behandla detsamma vid 1909 års riksdag. Och nu har frågan kommit tillbaka till Riksdagen. Anledningen till att frågan åter kommit upp synes mig dock egentligen icke vara något behof af förhöjda pensioner, ty sannerligen äro icke pensionerna så pass afsevärda, att de kunna anses vara tillräckliga, utan orsaken till att frågan åter kommit upp har man förmodligen att söka i befintligheten af en allmän pensionslag. Det synes mig verkligen, som om man skulle vilja göra statens järnvägar till ett ämbetsverk i stället för en affär, som det egentligen är. Man har förut höjt lönerna mera, än järnvägen tål, nu vill man fortsätta med att höja pensionerna. Då Riksdagen för några år sedan uppgjorde staten för postverket, bestämdes, att man icke skulle låta pensionerna utgå med en viss procent af aflöningen, utan fixera ett visst belopp, olika för olika kategorier af tjänstemän. Där är pensionsåldern för kvinnor 60 år, för alla postvaktmästare 65 år och för alla öfriga 67 år. Jag skall be att få lämna några exempel från posten, som kunna vara belysande för frågan. En postdirektör har 8,000 kronor i lön och 5,000 kronor

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)*

i pension, en förste vaktmästare i styrelsen har 1,650 kronor i lön, uniform värderad till 100 kronor samt diverse andra små förmåner, som man icke kan räkna med, såsom fri läkarvård och fria medikamenter, och han har 1,000 kronor i pension, och en vanlig postvaktmästare har 1,400 kronor i lön jämte nyssnämnda förmåner samt i pension 800 kronor, och hans pension motsvarar 57.15 procent af hans lön. Nu är det — i utskottets förslag — fråga om, att pensionerna vid järnvägen skulle utgå med 70 procent af aflöningen. Hade samma regel, som föreslås i Kungl. Maj:ts förslag eller att pensionen skall utgöra 72 procent, tillämpats vid posten, skulle en förste vaktmästare ha fått 1,188 kronor i pension i stället för 1,000 och vanliga postvaktmästare 1,008 kronor i stället för 800 kronor. Skulle åter pensionerna vid posten utgått med 70 procent, såsom nu föreslås af utskottet, hade pensionen för en förste vaktmästare blifvit 1,155 kronor och för öfriga postvaktmästare 980 kronor i stället för 800 kronor. Men då man för post- och telegrafverken kommit till en sådan bestämmelse som den för dem nu gällande, synes det mig inkonsekvent att icke tillämpa samma princip för statens järnvägar.

I det jag nu öfvergår till förhållandena vid järnvägen, skall jag be herrarna vara goda slå upp sidan 76 i den kungl. propositionen. Där ha herrarna en tabell, som utvisar: den gamla aflöningen, den nuvarande aflöningen, den nuvarande pensionen, den förhöjda pension, som blifvit föreslagen af Kungl. Maj:t, samt den pension, som blifvit förordad af utskottet. Nu är det så, att af järnvägens 12,000 tjänstemän komma på de lägsta graderna, som här egentligen spela någon roll, 7,000 personer. Den procent, som den i tabellen angifna förhöjningen skulle uppgå till, varierar emellan 2 och 51 å 55 procent, det sista hufvudsakligen på de lägsta graderna, och de lägsta graderna bestå af banvakter, stationskarlar, vagnputsare, magasinsvakter etc. De ha för närvarande i lön 1,368 kronor; den gamla lönen var något olika för olika kategorier och varierade mellan 792 och 936 kronor. De nuvarande pensionerna utgöra för en stationskarl 692 kronor, för en banvakt 634 kronor och för en vagn- och stallkarl 749 kronor samt för kvinnligt kontorsbiträde och vaktmästare 807 kronor. Nu vill Kungl. Maj:t och äfven utskottet öka pensionerna för alla dessa 7,000 personer till 985 kronor enligt Kungl. Maj:t förslag och till 958 kronor enligt utskottets förslag.

Ja, för min del här jag kommit till den uppfattningen, att, när så pass höga löner blifvit beviljade åt statens järnvägars personal, pensionerna icke kunna behöfva höjas, åtminstone icke i samma proportion, som Kungl. Maj:t föreslagit eller som utskottet tillstyrkt. Jag skall be att få anställa en liten jämförelse emellan förhållandena vid statens järnvägar och förhållandena vid de enskilda järnvägarna. Jag vill då först taga ett exempel

från Stockholm—Västeråsbanan, en bana, som herrarna nog känna till, och som ju har stor trafik. Där är högsta lönen för stationskarl och banvakt 1,350 kronor och pensionen utgår med 50 procent af lönen eller 675 kronor. Det skall då vara minst 30 tjänsteår och sammanlagdt 95 lefnads- och tjänsteår. Bidragen utgå med 50 procent af delägarna och med 50 procent af järnvägen. Den lägsta årsafgiften är — för den, som inträder i kassan före 30 år — 5 procent. Därefter skall jag taga ett exempel från de många järnvägar, som äro med i de enskilda järnvägarnas pensionskassa, och jag väljer därvid Oxelösund—Västmanlands järnväg, en järnväg som också har mycket stor trafik. Där har en stationskarl i lön 1,200 kronor och i pension 840 kronor och en banvakt i lön 1,125 kronor och i pension 788 kronor, detta efter 30 tjänsteår och vid en inträdd ålder af 63 år. Där är minsta årsbidraget 5.3 procent af aflöningen och ökas sedan. Där betalar personalen $\frac{5}{11}$ och järnvägen $\frac{6}{11}$. Om herrarna vilja kontrollera dessa siffror, så finnes i betänkandet ett utdrag ur enskilda järnvägarnas pensionskassas reglemente. Ser man på förhållandena vid statens järnvägar, så är där för alla dessa kategorier lönen 1,368 kronor och pensionen är för en stationskarl 692 kronor och för en banvakt 634 kronor. Där fordras minst 30 tjänsteår, och där betalas nu till pensionskassan 3.2 procent af aflöningen, när inträdet sker före 30 år, och sedan ökas bidraget och utgör vid 50 år, då det är högst, 4.3 procent. Nu är meningen, att alla dessa pensioner skola höjas till 958 kronor öfver hufvud.

Vidare skall jag be att få göra en annan jämförelse, nämligen en jämförelse mellan dessa tjänstemän vid statens järnvägar, å ena, samt jordbruksarbetare och industriarbetare, å andra sidan. Man får då säga, att man måste förvånas öfver de öfverlägsna aflönings- och pensionsvillkor, som äro järnvägsfolket beredda. Stationskarlarna etc. hafva 1,368 kronor i lön jämte uniform samt fri läkarvård och fria medikamenter, fria resor samt i de stora städerna 20 procents förhöjning i hyresbidrag. Banvakterna hafva samma villkor och dessutom å flera ställen möjlighet till ökad inkomst genom trädgård, potatisland samt ladugård för en ko. Att man då kan vilja höja pensionerna så mycket, som här föreslagits, är egendomligt, när man tänker på, huru jordbruks- och industriarbetarna hafva det. Till dessa kunna icke betalas så höga löner, och pension är för dem något alldeles okänt.

För att herrarna skola få flera siffror — det är ju alltid roligt att ha siffror — skall jag nu be att äfven få lämna en utredning om, huru järnvägens ekonomiska ställning verkligen är. Det beror ju på, huru man räknar. Vill man, att järnvägen skall betala ränta på det stora anläggningskapitalet, som den $\frac{31}{12}$ 1908 var bokfördt till 544,000,000 kronor, så tror jag man får vara mycket måttlig med afseende på sina pretentioner. Jag

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. skall lämna en liten redogörelse för de sista 5 åren. År 1905 inlevererades till statskontoret från statens järnvägar 13,700,000 kronor, men då lämnades till ny rörlig materiel 4,000,000 kronor och till underhåll och anläggningar vid järnvägen, statens redan trafikerade banor, 6,864,730 kronor. Således blef det en behållning af 2,835,270 kronor. Jag har räknat på samma sätt, som man brukar räkna vid en affär. Det var således en liten behållning.

(Forts.)

År 1906 inlevererades 17,300,000 kronor, det största belopp, som statens järnvägar någonsin inlevererat. Då lämnades af lånemedel till rörlig materiel 4,000,000 kronor samt till nybyggnader och anläggningar 2,982,800 kronor. Där blef således en nettobehållning af 10,317,200 kronor. År 1907 inlevererades 12,000,000 kronor. Till rörlig materiel anslogs 6,000,000 kronor och till nya byggnader och anläggningar (till dubbelspår och komplettering af Gellivarabanan) 6,827,000 kronor. Det året uppstod således en brist på 827,000 kronor. År 1908, då den nya löneregleringen tillämpades, inlevererades 4,700,000 kronor, men utbetalades till materiel och underhåll 11,550,000 kronor. Det var således en brist på 6,850,000 kronor. År 1909 inlevererades 6,500,000 kronor, men återbetalades till materiel etc. 8,600,000 kronor. Detta år uppstod således en brist af 2,100,000 kronor. Om man nu lägger ihop resultaten af de 5 åren, uppstår verkligen en liten behållning under 5 år af 4,405,000 kronor. Detta gör 881,000 kronor per år — en verkligen anspråklös summa. — Om man nu gör en jämförelse med de enskilda järnvägarna, så måste dessa naturligtvis af sina trafikmedel betäcka både sitt underhåll, sin materiel, sina räntor och sin amortering, sina pensionsavgifter samt om möjligt äfven utdelning å sitt aktiekapital.

Nu medger jag, att det är en stor skillnad mellan statens järnvägar och de enskilda, därför att man ställer större pretentioner på statens järnvägar än på de enskilda järnvägarna; men i alla fall vidhåller jag, att resultatet af statens järnvägar är allt utom tillfredsställande.

Jag har inom utskottet icke varit ovillig mot en förhöjning af pensionerna i öfverensstämmelse med hvad som gäller för posten eller enligt bestämmelserna i de enskilda järnvägarnas pensionsreglemente. Men då ingen af utskottets ledamöter delat min uppfattning, står jag ensam med min reservation. De enskilda järnvägarna hafva mycket noga och grundligt kalkylerat, innan de bestämde pensionerna, och jag tror, att det i många afseenden hade varit lyckligt, om staten och de enskilda järnvägarna samarbetat i pensionsfrågan. Detta har emellertid icke skett, och resultatet se vi här.

Nu kommer jag till den svåraste frågan, nämligen i hvilken mån statens järnvägars pensionskassa kan täcka utgifterna för pensioneringen. Jag ber att få säga herrarna, att vi inom utskottet hade många matematiska beräkningar, och att det var

svårt att veta hvad som var riktigt. Bristen varierar, efter olika matematiska beräkningar, men jag skall antaga, att kassan kan betala högst 22 procent. Staten får då lämna skillnaden, 78 procent, i stället för de i reglementet bestämda 75 procent, hvarjämte staten får ensam svara för all invaliditetspensionering, hvilken vid de enskilda järnvägarna bestrides af den gemensamma kassan. Om herrarna slå upp sidan 71 i utskottets betänkande, så få herrarna se, till hvilka summor statens bidrag komma att gå, nämligen för år 1910 beräknade till 1,122,000 kronor och för år 1942 till 4,698,000 kronor; sedan stiger bidraget successivt. Genom att höja pensionsåldern och genom personalens något ökade afgifter i enlighet med utskottets förslag har utskottet ansett, att kassan skulle kunna bidraga med cirka 30 procent, möjligen längre fram med 33 procent, hvarigenom målet vore vunnet, nämligen att delägarna betala $\frac{1}{3}$ och järnvägen $\frac{2}{3}$ af kostnaden för pensioneringen, invaliditetspensionen undantagen.

Som herrarna sett af min reservation har jag icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag och icke heller utskottets, och detta af den anledningen, att jag anser, dels att pensionstagarnas bidrag äro för låga, dels att pensionerna äro för höga i jämförelse med dem, som utgå vid de enskilda järnvägarna samt posten och telegrafn. Om man nu höjer pensionerna så afsevärdt, som det här är i fråga, skall det enligt min öfvertygelse icke dröja länge, innan postvaktmästarna äfven vilja hafva höjda pensioner, hvarjämte det kommer att menligt inverka på enskilda järnvägarnas lönestater.

Fara föreligger äfven, att anspråk från statens järnvägars verkstadsarbetare (cirka 4,000 personer) komma att framställas på enahanda förmåner — och hvartill hänsyn bör tagas vid föreliggande frågas lösning.

Jag anser visserligen, att staten har rätt att se till, att dess tjänstemän äro väl aflönade, men jag anser också, att staten har stor skyldighet att tillse, att man icke genom att höja löner och pensioner omöjliggör både industri och jordbruk samt uppväcker strid och afund. Jordbruket är, som flera af kammarens herrar ledamöter väl känna, ingen lukrativ affär, utan tvärt om, och bästa beviset därpå är, att en mängd egendomar, stora och små, finnas till salu utan att finna köpare. Inom industrien med undantag af några storindustrier är det också dåligt, ty förlagsmedlen kosta höga räntor, och kapitalet vill icke som förr intressera sig för industrien, utan vill helst draga sig därifrån; detta är ju ett tecken på, att ställningen ej är sund. Vi böra icke öka villervallan genom förhöjda pensioner. Det beslut vi fatta i dag blir ett riksviktigt beslut, ty frågan gäller mindre statens järnvägar, det gäller hufvudsakligen industrien och det stora flertalet af Sveriges arbetare. Man måste se saken äfven från den sidan.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

Äro herrarna nu beredda att taga utskottets förslag, så må herrarna göra det, jag kommer måhända att stå ensam med min reservation. Men jag har ansett det vara min skyldighet att, när jag har en bestämd uppfattning i en fråga, också framlägga den i en så viktig sak. Man skapar bestämdt genom att antaga detta förslag missbelåtenhet och strid och ger socialisterna ett agitationsämne, hvarmed de komma att uppdrifva pretentionerna hos såväl statens arbetspersonal som hos de enskilda järnvägarnas och industriens arbetare. Hvad detta betyder, förstå nog herrarna alltför väl.

Då utskottet har föreslagit en skrivelse med begäran om utredning i den finansiella delen af frågan, och frågan således icke kan afgöras i sin helhet denna gång, anser jag, att det vore klokt att nu afslå förslaget och afvakta en ny utredning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de bestämmelser, som äro gällande vid de enskilda järnvägarna eller, om man icke vill det, enligt de villkor, som gälla vid posten och telegrafan.

Då frågan är ytterst viktig och vidtgående i sina konsekvenser och då jag icke kan vara med om Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag samt den finansiella delen af frågan icke berörts annat än i en begäran om utredning, anhåller jag att få yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag.

Grefve Klingspor: Det är nog riktigt, som den föregående ärade talaren sade, att pensionerna äro väl högt tilltagna. Gifvetvis hade det varit bättre att på grund af de pensionsbelopp, som betalas vid posten och telegrafan, göra sina beräkningar, men naturligtvis kunde icke utskottet på dessa nya grunder göra upp ett förslag till pensionering, så mycket mindre, som, när Kungl. Maj:t tog detta under öfvervägande, Kungl. Maj:t nog tänkte på denna sak. Som skäl för Kungl. Maj:ts förslag, att pension skall utgå procentvis och icke med visst bestämdt belopp liksom pension vid posten och telegrafan, har i 1909 års proposition anförts följande, som jag ber att få läsa upp. Departementschefen yttrar nämligen: »Af den behandling, som jag i annat sammanhang ägnat frågan om eventuell tillämpning å personalen vid statens järnvägar af den allmänna pensionslagens stadganden, torde utan vidare framgå, att det icke låter sig göra att bestämma pensionen för samma personal i enlighet med pensionslagens hufvudregel, att pensionsunderlaget, d. v. s. i regeln pensionen, skall motsvara lönen. Med hänsyn till den betydelse i aflöningshänseende, som inkvarteringen äger för samtliga befattningshafvare vid statens järnvägar, skulle nämligen, såsom de sakkunniga påvisat, pensionen, bestämd på förenämnda sätt, komma att alltför mycket understiga befattningshafvarens aflöningsförmåner under tjänstetiden. Till förebyggande af denna olägenhet skulle man visser-

ligen kunna tänka sig pensionslagens princip i förevarande afseende tillämpad på sådant sätt, att en uppdelning af inkvarteringen eller dess värde ägde rum i samma förhållande som mellan lön och tjänstgöringspenningar, därvid pensionsunderlaget, d. v. s. i regeln pensionen, skulle komma att utgöras af lönen, ökad med hvad å densamma belöper af inkvarteringen eller dess värde. Den utaf järnvägsstyrelsen verkställda undersökning, huru en dylik anordning skulle komma att verka, synes mig emellertid gifva vid handen, att äfven en på detta sätt verkställd tillämpning af pensionslagens ofvan omförmälda hufvudprincip skulle gifva ett otillfredsställande resultat, beroende på att enligt det vid statens järnvägar gällande aflöningsreglementet förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar växlar högst betydligt — en omständighet, som i sin ordning skulle medföra, att pensionerna, beräknade på nyss omförmälda sätt, skulle för olika kategorier af personalen komma att utgöra resp. 66.66 procent, 75 procent och 80 procent af aflönningen. En så betydande växling i förhållandet mellan pension och aflöning för personal, å hvilken samma aflöningsstat är tillämplig, synes mig så mycket mindre böra ifrågakomma, som, enligt hvad de sakkunniga påvisat, den vid nu gällande löneroglering företagna uppdelning af arvodet i lön och tjänstgöringspenningar ägt rum utan tanke på att lönen skulle i något afseende vara bestämmande vid beräkning af pensionen. Det ofvan anförda torde också till fullö adagalägga, att man måste öfverge en dylik tanke och i stället, i anslutning till hvad för närvarande äger rum, bestämma pensionen i visst, för samtliga befattningshafvare lika förhållande till de för all personal gemensamma aflöningsförmånerna, d. v. s. arvodet jämte det till viss procent däraf beräknade värdet af inkvarteringen.»

Med stöd häraf ansåg utskottet nödvändigt att söka utarbeta sitt förslag på grund af det förslag, som Kungl. Maj:t afgifvit till detta års Riksdag, och det förslaget är detsamma, som förelades 1909 års Riksdag. Men då utskottet var enigt om, att pensionsbeloppen voro väl högt tilltagna, ansåg utskottet, att man på något sätt borde reducera dem, så att icke utgifterna för staten skulle blifva för höga. Vi sökte då först att något höja pensionsåldern för en del pensionstagare och särskildt för den stora gruppen banvakter och stationskarlar. Men det ansågs olämpligt. De sakkunniga, som yttrat sig i frågan, höllo före, att redan 63 års ålder vore nästan för hög och att pensionsåldern borde bestämmas till 62 år. Äfven andra, som hade stor erfarenhet på detta område, ansågo, att den högsta pensionsålder, som kunde ifrågakomma, vore den af Kungl. Maj:t föreslagna, eller 63 års ålder. Således kunde vi icke göra någon förändring med afseende på den gruppen. Vidare var det fråga om andra delar af personalen, vi tänkte oss möjligheten att för alla dessa 3,000 personer, som tillhöra styrelsen och distrikten, höja pen-

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

sionsåldern från 65 till 67 år. Men däremot invändes då, att det var olämpligt att höja pensionsåldern för dem, som hörde till distrikten, och att större delen af dem, som hörde till styrelsen, var underkastad förflyttning till distrikten. Således kunde man icke föreslå att höja pensionsåldern för hela denna grupp. Men man ansåg, att för den del af järnvägsstyrelsens tjänstemän, som icke vore underkastad förflyttning till distrikten, kunde pensionsåldern väl höjas till densamma som för civilstatens tjänstemän, eller 67 år. Det torde icke medföra någon fara; likaväl som andra civila ämbetsmän kunna tjäna till 67 år, torde de, som höra till järnvägsstyrelsen, kunna tjäna till den åldern.

Vidare sökte vi att göra en modifikation i afseende å procenten. Kungl. Maj:t har föreslagit, att statens järnvägars tjänstemän skulle få pension med 72 procent af aflöningen, ökad med 20 procent, motsvarande inkvarteringsersättningen. Om vi taga det exempel, som herr Bohnstedt anförde, nämligen gruppen bankvakter och stationskarlar, så blir enligt Kungl. Maj:ts förslag pensionen för en banvakt 985 kronor i stället för som nu 634 kronor och för en stationskarl 985 kronor i stället för 692 kronor, som är den nu gällande. Genom att sänka pensionsbeloppet till 70 procent af aflöningen hafva vi fått ned siffran till 958 kronor för denna kategori, och det är ju likväl en ganska afsevärd höjning från den nuvarande, 634, upp till 958. Det är ju ungefär i banko mot hvad de hafva nu, och det får man väl säga är en riklig ersättning för deras arbete.

För att minska statsutgifterna och för att dessutom få förhållandena för pensionstagare vid statens järnvägar i ungefärlig öfverensstämmelse med förhållandena för andra pensionärer, hafva vi vidare föreslagit, att deras bidrag till pensionskassan skulle ställa sig i proportion ungefär som andra tjänstemäns bidrag till pensionskassan. Såsom herrarna veta, är det enligt pensionslagen beräknadt, att pensionstagarna skola betala till sin egen pensionering ungefär en tredjedel af kostnaderna. När förslaget om civilstatens pensionering var före, räknades det ut af dåvarande professor Lindstedt, hur det skulle ställa sig med afseende å afgifterna, så att de finge betala ungefär en tredjedel. Han gjorde då den beräkningen, att ifall de betalade till sin egen pensionering $\frac{1}{1,000}$ af högsta pensionsunderlaget gånger $\frac{1}{100}$ af den aflöning, som de hade i den lönegrad, i hvilken de för tillfället befunno sig, så skulle detta belopp motsvara ungefär en tredjedel af hela kostnaden för pensioneringen. Det blir naturligtvis icke lika för alla, ty det ställer sig gifvetvis olika för olika befattningshafvare. Detta verkar emellertid då så, att deras bidrag blifva ungefär mellan 30 och 34 procent af kostnaden. Nu vill man beräkna, att dessa järnvägsmäns afgifter också skola ställa sig så, att de motsvara en tredjedel af kostnaden för pensioneringen. Det är ju naturligtvis, som sagdt, alldeles omöjligt att beräkna det, så att

det blir lika för alla. De kvinnliga tjänstemännen och lokomotivförarna blifva, såsom herrarna sett af förslaget, pensionsmässiga redan vid 60 års ålder. Om de skulle betala t. ex. en tredjedel af sin egen pensionering, skulle de få betala ungefär 5 procent eller 4.95 procent eller någonting sådant, under det att däremot de andra, som blifva pensionsmässiga vid 63 års ålder, skulle betala ungefär 3.3 procent, och de, som icke blifva pensionsmässiga förrän vid 67 års ålder, rätteligen skulle betala minst. Nu kan man naturligtvis icke fastställa olika siffror för olika tjänstemän, utan man måste taga en medelsiffra, och om man då närmare granskar en tabell, som återfinnes i utskottets betänkande, skall man se, att det börjar med 3.2 procent af löneförmånerna för dem, som hafva intill 2,800 kronor. Sedan går det i stigande skala, tills man kommer till 4.5 procent af aflöningen upp till 8,000 kronor. Där måste man stanna, ty 4.5 procent på 8,000 kronor = 360 kronor är det högsta någon tjänsteman betalar till sin egen pensionering. Man anser, att det vore rättvist och billigt, att de betalade ett belopp, som motsvarade ungefär en tredjedel af pensionskostnaden. När man nu räknar efter, hur det ställer sig med den skalan och går igenom de olika aflöningarna och pensionsavgifterna från 3.2 procent till 4.5 procent, får man se, att det blir ungefär 3.35 procent i genomsärning och att det i medeltal motsvarar ungefär en tredjedel af kostnaden. Vi hafva därför föreslagit, att lägsta avgiften skulle höjas från 2.8 procent, såsom Kungl. Maj:t yrkat, till 3.2 procent, och sedan är tabellen justerad efter den skalan hela vägen ända till 4.5 procent.

Den föregående ärade talaren nämnde, att höjningen af pensionerna skulle hafva en så stor inverkan på statsutgifterna, och det är ju gifvet, att den kommer att hafva en viss inverkan. Dock gör den icke så mycket, som man skulle kunna tro. Då man talar om att man för den största gruppen — det är banvakter och stationskarlar — höjer pensionen i banko, kan man icke tänka sig annat, än att statsutgifterna skola ökas högst väsentligt, och de komma nog att ökas något, men helt visst icke så mycket, som man tänkt sig. Det har gjorts en beräkning öfver, hur det skall ställa sig nu, jämfördt med hur det ställde sig förut. De gamla pensionerna voro 80 procent på den gamla aflöningen. Då gällde den föreskriften med afseende å pensions-tiden, att pensionsberättigad skulle hafva uppnått sammanlagdt 95 lefnads- och tjänsteår. Om en befattningshafvare med den beräkningen komme i tjänst vid 23 eller 22½ års ålder, skulle han blifva pensionsberättigad vid 58 eller 57½ års ålder. Nu däremot skulle han blifva pensionsmässig vid 63 års ålder. Om man gör en beräkning och går ut från att befattningshafvare är pensionsmässig vid 58 år, skall man emellertid finna, att om pension utgår enligt de bestämmelser, utskottet föreslagit, det icke

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

skall ställa sig så synnerligen mycket dyrare. Skillnaden mellan 58 och 63 år gör så mycket, att den ungefär uppväger den ökade kostnaden. Men nu ställer det sig icke i verkligheten så, som den beräknade skillnaden mellan 57½ eller 58 år och 63 år, utan i verkligheten ställer det sig så, att befattningshafvare i regel icke blir pensionsberättigad förrän vid 60 eller 61 års ålder och efter det nya förslaget blir han pensionsberättigad först vid 63 års ålder. Således blir det i verkligheten endast två à tre års skillnad; detta gör naturligtvis, att statsutgifterna komma att ökas, fastän som sagdt icke så mycket som man skulle kunna tro.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! På grund af den pågående diskussionen i Andra kammaren fick jag icke tillfälle att höra den förste ärade talaren och af samma anledning måste jag bedja att i ett sammanhang få här angifva min ställning till de ändringsförslag, som framstälts af utskottet.

Utskottet har till en början höjt pensionsåldern från 65 till 67 år för alla manliga tjänstemän i järnvägsstyrelsen med undantag af pensionsåldern för byrådirektörer och byråingenjörer. Detta, det måste jag erkänna, anser jag vara en allt annat än lycklig ändring! Tydligt är visserligen, att utskottet därvid ledts af en önskan att, såvidt möjligt är, åstadkomma likformighet mellan tjänstemännen i järnvägsstyrelsen och tjänstemännen i andra centrala ämbetsverk. Men af långt högre vikt än att åstadkomma denna — hvad skall jag säga — doktrinära likställighet, synes mig vara, att likformighet äger rum mellan tjänstemännen i järnvägsstyrelsen och i järnvägsförvaltningen i öfrigt. Det måste dock förefalla bra egendomligt för t. ex. en bokhållare i styrelsen, att han icke skall blifva pensionsmässig förrän vid 67 års ålder, under det att kamraterna på linjen med alldeles likartade göromål blifva pensionsmässiga vid 65 års ålder. För öfrigt kan denna brist på likformighet inom verket åstadkomma svårigheter vid tjänsteflyttningar. Utskottet har tagit hänsyn härtill i fråga om byrådirektörer och byråingenjörer. Men det kan inträffa fall, då det från tjänstesynpunkt är önskvärdt att flytta öfver äfven innehafvare af lägre befattningar från linjen till styrelsen.

Vidare har utskottet gjort de mera anmärkningsvärda ändringarna att föreslå en sänkning af pensionsbeloppet från 72 proc. till 70 proc. af den aflöning, tjänstemannen vid afgang från tjänsten uppbär, äfvensom att föreslå en, om än obetydlig, höjning af pensionsafgifterna. Häremot vill jag endast erinra, att äfven enligt Kungl. Maj:ts förslag kommer säkerligen förhållandet mellan pensionen och aflöningen för järnvägsmännen, särskildt för flertalet befattningshafvare i järnvägsstyrelsen, att ställa sig ofördel-

aktigare, än det är för åtskilliga andra tjänstemän, som pensioneras efter den allmänna pensionslagen. Därjämte vill jag erinra om att enligt Kungl. Maj:ts förslag utgår pensionsbidraget med i allmänhet 4 proc. af aflöningen, således 1 proc. högre än pensionsbidraget enligt allmänna pensionslagen.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Då jag har ansett mig pliktig att göra dessa erinringar — och jag inskränker mig till dessa erinringar — har det ingalunda skett för att söka bringa utskottets förslag på fall. Om detta betänkande godkännes af Riksdagen, har en viktig fråga blifvit löst, som under årtionden hållits sväfvande under oändliga utredningar och undersökningar. Fastän jag icke hört den förste ärade talarens anförande och äfven om jag endast läst hans reservation, vet jag väl, att många finnas, som rygga tillbaka äfven för utskottets förslag med hänsyn till de förpliktelser, det ålägger statsverket. Man har sagt mig, att den förste ärade talaren särskildt skulle hafva lagt stor vikt på den ojämna ställning, i hvilken dessa pensionärer skulle komma i förhållande till personer med likartade uppgifter i den privata industrien. Ja, det må vara sant; men här, mina herrar, gäller det, om någonsin, att har man sagt a, måste man äfven säga b! Jag skall icke alls inlåta mig på frågan, huruvida man år 1907 gaf de lägre järnvägs-tjänstemännen för höga löner — att döma af reservationen förefaller det, som herr Bohnstedt anser, att man gjort det. Men det är alldeles säkert, att har man gjort detta, så måste man också utgå från dessa löner, då det gäller att bestämma pensionsbeloppen. Ställer man icke pensioneringen i förhållande till aflöningen, kan pensioneringen icke fullgöra sin dubbla uppgift, att bereda den fullständiga bärgningen åt dem, som skola pensioneras, och på samma gång tillförsäkra statens järnvägar möjligheten af att alltid få friskt och arbetsdugligt folk, och, mina herrar, jag ber att därtill få lägga bara ett, som jag ber, att kammaren ville fästa särskildt afseende vid: *enligt min tanke är det ur många synpunkter af synnerlig vikt, att just tjänstemännen af lägre grad vid statens järnvägar äro både väl aflönade och väl pensionerade.*

Herr Fränckel: Herr talman, mina herrar! Sedan herr statsrådet här förklarar, att regeringen i hufvudsak accepterar de siffror och de ändringar, som det föreliggande utskottsforlaget innehåller, så kan jag icke finna, att det skulle gagna mycket att i denna, om jag så må säga, allmänna debatt om frågan ytterligare beröra siffrorna. Skulle under behandlingen af de olika paragraferna utskottet möta något motstånd i afseende å dessa siffror, torde jag såsom utskottsledamot då blifva i tillfälle att besvara sådana anmärkningar. Jag skall således nu taga mig friheten att egentligen vända mig mot den enda reservanten mot utskottets utlåtande, som anser, att denna fråga nu bör afslås.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Jag kan ju förstå, att, om det finns flera, som i likhet med honom anse, att denna fråga kan lösas, om jag så må uttrycka mig, för sig själf, man då möjligtvis kan göra de reflexioner, som den ärade reservanten gjort. Men, mina herrar, så förhåller sig icke saken. Jag ber att särskildt få påpeka, att den personal, för hvilken nu är meningen att fastställa en ordnad pensionslag, redan har sin pensionering, och denna personal kan naturligtvis begära — icke fordra — att vid en omläggning af dess pensionsväsen åtminstone nu gällande villkor icke nedsättas. Hvad är då anledningen till, att man nu på så många håll ryggar tillbaka för hela denna fråga? Med hänsyn till herr Bohnstedts fristående ställning i denna fråga torde det blifva nödvändigt att för kammaren rekapitulera, hur pensioneringen af järnvägspersonalen tillkommit. Jag ber då att få påvisa, att till år 1872 fanns ingen pensionering för denna järnvägspersonal. Personalen slöt sig då själf tillsammans och bildade sin pensionskassa samt fick medgifvande af Kungl. Maj:t och Riksdagen, att till denna kassa skulle lämnas ett obetydligt bidrag, $1\frac{1}{2}$ —2 procent från nettoinkomsterna af statens järnvägar. När det var fråga om så anspråkslösa saker, som att personalen själf skulle bekosta sin pensionering, kunde man naturligtvis icke gå längre än till att bestämma pensionsbeloppet till i bästa fall 50 procent af lönen. Det visade sig likväl snart vara olämpligt och otillräckligt för en personal, som i vårt stränga klimat anlitas så hårdt, som fallet verkligen är. Då beslöt sig personalen för att öka sina afgifter, om det därmed vore möjligt, att bidraget på samma gång något kunde ökas. Afgifterna höjdes, ny framställning ingick år 1882 till Riksdagen med begäran att få dessa villkor fastslagna, och Riksdagen fastställde villkoren oförändrade samt gaf fortfarande såsom bidrag ett anslag af 2 procent af nettoinkomsterna af statens järnvägar.

Under hela denna långa tid har personalen vid statens järnvägar således i olikhet med alla öfriga statens tjänstemän bekostat sin egen pensionering; och gifvet är, att om dessa bidrag utgått på sätt var utlofvadt, hade sannolikt icke en sådan brist uppstått som den, hvilken nu föreligger.

Hvad var då anledningen till att icke detta pensionsätt kunde få verka likadant som förut? Jo, anledningen var den, att de norrländska linjerna öppnades. Man fick in en personal af tusentals personer, som blef berättigad till pension, men för hvilka intet bidrag af nettovinst kunde lämnas, i det att snarare den dåliga afkastningen på de norrländska linjerna lämnade brist och därigenom nedtryckte behållningen af de andra linjerna. I stället för att öka bidraget till personalens pensionskassa blef således följderna af järnvägsnätets utsträckning till Norrland, att kassan fick mindre bidrag, än den fått förut. Hvad var då naturligare, än att kassan kom på obestånd? Och det är dock att

märka, att den ända till förliedet år har med egna medel bestridt sina delägares pensionering, fastän den naturligtvis därigenom kommit på en betydlig balans.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Huru ställer sig då saken nu i afseende å statens åtgörande för att, om jag så får säga, reglera den oegentlighet, som här föreligger? Jo, redan år 1907 inkom här till Riksdagen anmälan om att bristen i kassan enligt sakkunniges utredning var så stor, att fort-att pensionerande med den kassan icke vidare vore möjligt. Riksdagen, kan man säga, skakade på hufvudet och fann, att denna brist var så stor, att täckande af densamma med kapital icke längre var möjligt, utan man »slängde åt» kassan, jag må väl säga så, ett bidrag på 350,000 kronor, och detta bidrag har utgått under fyra år. Af bidraget har emellertid, som synes af föreliggande handlingar, endast uttagits ett belopp under de sista två åren af summa 175,000 kronor. Ännu har man således icke att klaga öfver att pensioneringen af statens järnvägars personal har varit för dyr, utan snarare måste man säga, att Riksdagen skulle hafva skyldighet att redan nu godtgöra de brister, som uppstått inom denna kassa. Hvad var då naturligare, än att såväl personalen som de kommittéer, hvilka behandlade denna fråga, vände sig till regeringen med anhållan, att regeringen ändtligen ville söka reglera pensioneringen för statens järnvägars personal på samma sätt som för alla andra statstjänare? Följden blef, såsom herrarne sett, att förliedet år framlades ett kungligt förslag om pensionslag för järnvägspersonalen. Riksdagen ansåg, att ett så stort och viktigt ärende, som detta var, icke kunde behandlas i Riksdagens sista timme, utan återskickade förslaget.

Nu föreligger det på nytt. Kan det då verkligen vara kammarens mening att, på sätt herr Bohnstedt föreslagit, besvara denna fråga med att säga: vi återskicka ärendet en gång till, emedan vi anse, att vissa siffror äro för höga! Jag kan icke tänka mig det. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på, att det årliga bidrag, som statens järnvägar under de sista åren lämnat, varierar mellan 314,000 kronor år 1905 och 181,000 kronor år 1909. Herrarna se däraf således, att statens bidrag i stället för att ökas med den ökade personalen snarare minskats på grund af det dåliga affärsläge, i hvilket statens järnvägar nu inträdt. Kan det då vara skäl i att låta denna personal, som under så många år på egen hand bestridt sin pensionering, få till svar: ännu äro vi icke mogna att taga eder pensionsfråga om hand! Jag kan icke inse det. Det enda man bör göra är att se till, på hvad sätt pensioneringen kan få lämpas efter de högre lönerna. Det kan visserligen icke bestridas, att genomförandet af 1907 års löneroglering var ett lättsinnigt företag, i det att denna löneroglering blef alldeles för hög, och när den genomfördes, borde man naturligtvis hafva behandlat pensionsfrågan samtidigt; men det är för sent, mina herrar, att i dag tala om

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

denna löneroglering, det är för sent att i dag göra jämförelser med hur denna löneroglering ställer sig i förhållande till lönerna för annan industri i landet. Den lönerogleringen är nu genomförd, och jag vill se den Riksdag, som vore i stånd att under nuvarande förhållande företaga en sänkning af de lönesatser, 1907 års Riksdag beslöt. Jag tror icke, att det går för sig. När man nu gjort detta, är frågan, huru skola pensionerna regleras? Då har utskottet för sin del försökt, så långt det stätt i dess makt, att sänka villkoren, så att — visserligen ingen skulle bli lidande, men åtminstone höjningen icke skulle blifva nämnvärdt stor för de vanliga mellangrupperna af tjänstemän, ehuru väl den naturligtvis måste blifva mycket stor för de lägre tjänstemännen, hvilka vid lönerogleringen, såsom herrarna påminna sig, fingo alldeles för förmånliga villkor. Hur skall man då ställa sig? Hur långt skall man kunna gå med? Kungl. Maj:t har, såsom nyss nämnts, föreslagit en viss sänkning i åldern till fördel för personalen. Ja, det kan vara skenbart en fördel, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att personalens kassa därjämte hade den bestämmelsen, att när man uppnått siffran 95 genom att sammanslå lefnads- och tjänsteåren, så hade man rättighet till full pension. Då inse herrarna, att i den mån det inkommit yngre personal vid statens järnvägar, så har det varit högst få, som verkligen kommit upp till 61 år för full pension, och således är den sänkning i åldern, som nu föreslås, ingen egentlig sänkning, utan det blir ungefär detsamma som förut.

Nu komma vi till frågan, hur stor procent af lönen bör full pension utgöra? Med afseende å detta har man i kommittébetänkandet och i Kungl. Maj:ts proposition gjort den beräkning, att om man tillämpar samma villkor som vederbörande förut hade, nämligen 80 procent af lönen såsom högsta pension, och ställer den procenten i samband med den högre lönen, så kommer man till en siffra af ungefär 72 procent, och det är hvad här föreslagits af Kungl. Maj:t. Man har således sagt, att om denna personal i pension skulle få samma belopp som förut, skall den hafva 72 procent. Utskottet har ryggat tillbaka för de höga summor, som på detta sätt skulle uppstå, och har ansett sig kunna, i likhet med hvad som skett för den öfriga tjänstemannapersonalen i riket, sänka denna siffra till 70 procent. Den sänkningen medför en besparing uppgående till ett kapitalvärde af 2,600,000 kronor, och längre har man icke ansett sig kunna gå. Men å andra sidan har man sagt, att, i och med detsamma, som personalen fått jämförelsevis höga lönevillkor, det skulle vara klokare, att den finge betala något högre belopp till pensioneringen än förut, och till följd däraf har man höjt afgiftsprocenten från 2,8 till 3,2. Man har gjort detta med anledning af jämförelse med allmänna pensionslagen, där man vet, att tjänstemännen betala cirka en tredjedel af pensionen. Därför har man med

afseende å de afgifter, personalen skulle få betala, sökt närma sig denna tredjedel. Då är det icke rättvist, såsom herr Bohnstedt gör, att säga, att nu skall man icke längre jämföra afgifterna med allmänna pensionslagen, utan man skall jämföra dem med de enskilda järnvägarna! Detta håller icke streck. Om denna personal skall pensioneras och jag vill öfva rättvisa mot den, bör jag jämföra den med öfrig personal i statens tjänst, och det är hvad utskottet har gjort.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)*

Reservanten fråger vidare: hafva statens järnvägar råd att betala dessa pensioner? Ja, mina herrar, hafva statens järnvägar icke råd till det, låt då järnvägsstyrelsen arrendera ut järnvägarna, ty då kan den icke drifva dem! Slitningen af en lokomotivförare är precis detsamma som slitningen af ett lokomotiv; och kan icke staten ersätta den slitningen, kan staten icke drifva sina järnvägar ekonomiskt. Med hänsyn till de exceptionella förhållanden, som i synnerhet gälla järnvägspersonalen och särskildt med hänsyn till den skarpa slitning, som våra svåra klimatförhållanden medföra för denna personal, samt vidare med hänsyn till den precision, vi fordra i våra järnvägars skötsel och som — säga hvad man säga vill — måste anses vara i stort sedt mönster-gill i jämförelse med andra järnvägar i hela Europa, tror jag således, att man icke kan säga, att denna personal nu blir för högt pensionerad, och denna pensionering får därför icke jämföras med pensioneringen i industriellt arbete och arbete i andra yrken.

Man behöfver icke, som den ärade reservanten gjort, anställa jämförelse med post- och telegrafverken, ty de hafva fått sina lönevillkor bestämda och på grund däraf också fått sina pensioner bestämda. Om Riksdagen har höjt lönen för järnvägspersonalen, utöfver hvad den gjort för andra verk, antager jag, att Riksdagen har haft goda skäl för detta; då får Riksdagen också taga konsekvenserna däraf och finna sig i, att pensionerna blifva höga, ty det går som en röd tråd genom alla löneregleringar, att pensionen måste stå i en viss proportion till inkomsten för den tjänsteman, som pensioneras.

Om jag således nu försökt att för herrarna klargöra nödvändigheten af att beslut i denna sak nu fattas och att detta beslut fattas så snart som möjligt, kan jag icke förneka det i viss mån berättigade i den invändning herr Bohnstedt gjorde, nämligen att den finansiella sidan af saken icke föreligger, utan att utskottet för sin del har begärt utredning i det afseendet. Men, mina herrar, det behöfver icke undanskjuta pensionslagens antagande. Hur vi klarera våra synder i det afseendet, att vi icke under föregående år hafva skött pensionsfrågan, det blir en sak alldeles för sig. Det blir en fråga, som vi få behandla precis som förut, så att vi få bedöma, hur stort belopp af denna brist vi under hvarje år kunna täcka af tillgångarna. Det beror där-

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.

emot alldeles icke på det beslut, Riksdagen bör fatta med afseende å hur den ämnar pensionera en personal, som vi — utöfver skälet att den uppfyllt sina plikter — hafva att pensionera väl.

Jag ber således, herr talman, att i frågans närvarande skick för min del endast få yrka bifall till § 1.

(Forts.)

Herr Fahlbeck: Jag vill så godt först som sist säga, att jag icke begärt ordet för att yrka afslag på den föreliggande punkten, ty jag finner, bland annat af de skäl, som nyss anfördes af statsrådet och chefen för civildepartementet, att vi måste taga denna pensionslag. Men de ökade utgifter, som den medför för statsverket, föranleda mig att litet i allmänhet betrakta statens affärsverksamhet. Skall staten drifva affärer — och den gör det redan i stor utsträckning — så böra de drifvas något så när affärsmässigt. Staten drifver affärer sedan länge i fråga om järnvägar och från och med i år uti elektrisk industri. Inom kort skola vi besluta om ytterligare en statens affärsverksamhet i fråga om elektrisk industri — elektrisk drift, om man så vill, men bakom den ligger tanken på utvecklad industriell verksamhet — och som vi erinra oss, så föreligger för årets Riksdag hvarjehanda motioner från Andra kammaren, som tydligen peka därhän, att staten skall mer och mer utvidga sin industriella verksamhet eller öfver hufvud sin affärsverksamhet.

Men då framställer sig genast den frågan: Kan staten drifva affärer affärsmässigt, eller, såsom den förste talaren här yttrade, skall staten drifva dem som ämbetsverk? Det senare kan väl icke gärna besvaras annat än nekande. Men söker staten drifva sina företag affärsmässigt, så skall den naturligtvis se till, att inkomster och utgifter gå ihop, och vidare, att allt, som är nedlagdt i företaget, också blir skäligen förräntadt. Huru det varit i det afseendet med järnvägarna under senare år, veta vi fullt väl. Under år 1908 var afkastningen på det i järnvägarna nedlagda kapitalet 1.46 proc. och under år 1909 1.79 proc. Det felande måste ersättas af skattemedel. Hvaraf kommer sig detta? Se vi på nämnda speciella fall, kunna vi naturligtvis lätt finna en orsak därtill i den stora lönereglering, som år 1907 ägde rum. Men betraktar man saken mera allmänt, så visar det sig, att det gifves två strömningar för närvarande, som tendera till att statens affärer aldrig komma att drifvas affärsmässigt och aldrig bära sig. Det är ett tryck ofvanifrån, och det är ett tryck nedifrån, som verka till detta resultat. Ofvanifrån är det konsumenternas intresse, i förevarande fall trafikanternas, som gör sig gällande på sådant sätt. Staten skall ställa det så billigt som möjligt för dessa. Den får icke taga betaldt så mycket, som skulle vara önskvärdt, utan skall se till, att alle man kunna få ifrågavarande nyttigheter för billigast möjliga pris. Trycket nedifrån består i arbetarnes och personalens kraf på ökade löner. Med detta dubbla tryck, ofvan-

ifrån och nedifrån, permanent fortgående, kommer man slutligen därhän, att afkastningen blir plus minus noll, om den icke rent af blir minus.

Följden af ett sådant sätt att drifva affärer för statens finanser är uppenbar. Hvad som icke kan bära sig, måste betalas med skattemedel, och hvar till sist dessa skattemedel skola tagas, blir ett problem, hvars lösning kommer att öfverskrida statens förmåga. Denna politik i afseende å statens affärsverksamhet har emellertid icke endast statsfinansiell betydelse. Den är lika viktig och lika betydelsefull för landets hela ekonomi och den enskilda affärsverksamheten, ty staten drifver härigenom en svår konkurrens med den enskilda företagsamheten. Det sker i fråga om järnvägar icke direkt, men på det viset, att staten ökar lönerna för sin personal och å andra sidan håller ned tarifferna till det lägsta möjliga, hvarigenom de enskilda järnvägarna, som måste följa efter, utsättas för samma press och samma dåliga ekonomi. Gäller det industriella företag, lär det väl, om sådana framdeles komma till stånd, blifva på ungefär samma sätt, med den skillnaden, att det är varor, som då framställas, men framställas till sådant pris, att det för den enskilda industrien blir omöjligt att hålla jämna steg. Detta är ju ock det ideal som föresväfvar en hel del socialpolitiskt intresserade personer i nutiden, att man på det sättet skall småningom eliminera bort den privata verksamheten och låta staten öfvertaga allt. Men vi få icke följa dem på denna väg. Ehuru jag må säga, att vår ärade regering, väl icke medvetet, men omedvetet synes följa signalerna från detta håll i afseende å järnvägarna. Den närmaste konsekvensen af en sådan ordning borde emellertid blifva, att staten öfvertog samtliga enskilda järnvägar, då dessa icke längre kunna bära sig under de konkurrensförhållanden, i hvilka staten försätter dem. Men hvad detta skulle betyda, kunna vi lätt tänka oss. De enskilda järnvägarna räkna i kilometer ungefär dubbelt mot statens järnvägar. Staten skall icke kunna, utan att alldeles orimligt belasta sig med skuld, verkställa en sådan inlösen, såvida ej det skulle tillgå på det viset, att de enskilda järnvägarne som ständigt se sin ekonomi försämrad, den ena efter den andra gör konkurs, hvarefter staten får öfvertaga dem för de lån, den gifvit. Men därmed skulle allt det kapital, som är nedlagdt i dessa järnvägar, gå förloradt. Sådant kan icke vara en sund och rimlig ekonomi.

Jag tror, att om staten icke tillser, att de affärer den sköter kunna bära sig såsom andra affärer, så kommer statens affärsverksamhet att blifva en mara för hela vårt ekonomiska lif, som trycker det till döds. Och i detta fall särskildt är uppenbart, att då aflöningarna hafva höjts så som skett — och däremot har jag ingenting haft att invända — så måste ovillkorligen inkomsterna ökas i samma proportion, så att det hela bär sig. Och detta kan

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

utan svårighet ske genom tariffernas höjande, i främsta rummet persontarifferna, men helt visst äfven en del godstariffer. Endast på detta sätt kan statens affärsverksamhet verkligen blifva till gagn för riket och icke till skada.

Det är detta, herr talman, jag velat säga med anledning af den föredragna punkten, mot hvilken jag, som förut är sagdt, icke har något att invända.

(Forts)

Grefve Wachtmeister, Axel: Då jag åtminstone delvis hyser samma betänkligheter med afseende på denna pensionsfråga som reservanten, ber jag att få säga några ord, hvarför jag, oaktadt dessa betänkligheter, dock ansett vara riktigast att följa utskottet och hvarför jag anser riktigast, att kammaren gör det samma. Jag har visserligen fullt klart för mig, att de pensioner för de lägsta aflöningsklasserna, som af utskottet här föreslagits såsom led i det hela, äro alltför höga i förhållande till de pensioner, som utgå till öfriga med dem jämställda statstjänare, men ansvaret härför drabbar, såsom redan framhållits, 1907 års Riksdag, som värdesatt dessa tjänster och därvid satt ett värde på dem, som icke står i rimligt förhållande till den kompetens och de kvalifikationer, som fordras för att sköta dem. Misstaget, om jag så skall kalla det, är ju begånget och står icke att hjälpa i detta sammanhang, ty icke kan man för att skaffa bättre afvägd pensionering åt dessa aflöningsklasser låta hela den öfriga personalen blifva lidande och sänka procentatsen öfver lag. Man skulle då för många befattningar komma till alltför låga pensioner, hvilket framgår af tabellen på sidan 76. Icke heller kan man bryta ut ur systemet särskildt dessa lägsta aflöningsklasser och gifva dem lägre procenttal än den öfriga personalen. Man skulle då bryta mot det system, som alltid tillämpats, att låta pension vara ett slags fortsatt aflöning, så att tjänstemannen må äfven efter afskedstagandet kunna lefva någorlunda efter den standard, som den under tjänstetiden innehafda aflöningen vant honom vid och gifvit honom tillfälle till. Denna fråga är ju så mycket ömtåligare, som den särskildt rör de lägst aflönade klasserna. Skulle Första kammaren göra en undantagsåtgärd just med afseende på dem och bryta ut de lägst aflönade klasserna samt gifva dem sämre ställning i detta afseende än högre aflönade klasser, skulle ju uppstå en storm af förbittring och ovilja öfver hela landet, och den besparing, statsverket härigenom skulle vinna, skulle säkerligen icke motvägas af olägenheterna.

Nu är förhållandet, att utgifterna för statsverket genom denna pensionslag icke bli åtminstone så afsevärdt farliga, som en första påsyn ger vid handen, därför att statistiken visar, att omkring 45 procent af alla pensioner vid järnvägarna utgå i form af invaliditetspensioner. Alltså är i det närmaste hälften af pensionerna borta, när den högre pensioneringen skulle inträda.

De hafva utgått efter andra grunder, och af de återstående är det helt säkert många, som icke komma fram till denna högre pension. Man skall nämligen hafva fyllt 63 lefnadsår och tjänstgjort i ordinarie statstjänst under 30 år, och det är många, som icke blifva ordinarie vid 33 år, utan få vänta till långt senare med anställning i ordinarie tjänst.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Herr Bohnstedt har framhållit, att det skulle blifva en källa till missnöje och afund för alla dessa industri- och landtarbetare, för hvilka lefnadsvillkoren under deras ålderdom aldrig kan komma att ställa sig så fördelaktigt som för dessa järnvägstjänstemän. Det är möjligt och sannolikt, men nog gäller detta hufvudsakligen i tjänst varande banvakter och stationskarlar etc. med sina förhållandevis stora aflöningar. Ingen lär väl bekymra sig så mycket, om dessa uttjänta tjänstemän, dessa gubbar, ha det litet bra. Jag tror, att afundsambeten och oviljan komma att gälla i tjänst varande. De hafva aflöningar, som väcka hos likställda afund, men på deras ålderdom tror jag, att man icke missunnar dem deras pension och icke känner afund.

Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis, Johan: Den debatt, som här försiggått, har berört förslaget i dess helhet. Jag har icke något i den vägen att komma med. Jag ämnar rösta för förslaget, ehuru jag har mina stora betänkligheter emot det. Vi hafva emellertid här sett, huru detta förslag rubbar i rätt väsentlig grad de nuvarande pensionsbestämmelserna vid statens järnvägar, och särskildt hafva vi sett, att ehuru pensionerna öfver lag komma att höjas, så finns det dock vissa kategorier, som icke komma i åtnjutande af förhöjning i pension. Vi hafva vidare sett, att pensionsavgifterna i regel blifva höjda, och vi hafva slutligen sett, att pensionsåldern blir höjd.

Under sådana förhållanden är det ganska gifvet, att en del af de äldre tjänstemännen ställa sig ganska tveksamma, huruvida de böra gå in på den nya pensionsstaten eller icke. De sakkunnige, som utarbetat grundförslaget till denna pensionsfråga, hafva yttrat, att de ansåge, att det skulle blifva fullkomlig valfrihet för de nuvarande tjänstemännen att gå in på denna nya pensionslag, om den blir antagen, eller kvarstå på de gamla pensionsbestämmelserna med lägre pensionsbelopp och lägre afgifter och de gamla bestämmelserna beträffande pensionsåldern. Kungl. Maj:t har icke velat gå så långt, utan har föreslagit, att de, som äro pensionsberättigade före den 1 januari 1915, skulle tre månader, sedan detta lagförslag träd i kraft, få bestämma, huruvida de ville gå in på den nya pensionsstaten eller kvarstå på den gamla. En motionär har emellertid föreslagit, att denna rättighet skulle få utsträckas till alla de tjänstemän, som äro pensionsberättigade före den 1 januari 1921. Denna motion har nu afstyrkts af ut-

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)

skottet, och jag har frågat utskottets ledamöter af hvilken orsak, och såvidt jag uppfattat rätt, sade man, att det var egentligen en smaksak, om man i det fallet skulle följa Kungl. Maj:t eller motionären. Frågan är icke af någon ekonomisk innebörd, utan är endast ett medgifvande för den äldre delen af tjänstemännen. men då det icke funnits någon särskild förespråkare för motionen, tyckte utskottet det vara lika godt att följa Kungl. Maj:ts förslag. Nu har jag emellertid erfarit, och det hafva herrarna nog ock sett af ett cirkulär, som blifvit oss tillsänt, att det faktiskt föreligger ett önskemål hos de äldre i tjänstemannakåren att få välja mellan dessa två möjligheter: att gå in på den nya pensionsstaten eller att stå kvar på den gamla. Under sådana förhållanden, och då det icke spelar någon roll i ekonomiskt afseende, utan endast är ett billigt medgifvande till äldre tjänstemän, skall jag anhålla, herr vice talman, att i första paragrafen mom. 2 få yrka bifall till den reservation, som är afgifven och som innebär, att, i stället för att det nu här står den 1 januari 1916, det måtte komma att införas den 1 januari 1921.

Friherre Falkenberg: I anledning af friherre Beck-Friis' yttrande ber jag att få nämna, att anledningen till utskottets förslag är, att man ansett, att tjänstemän vid den åldern böra hafva ordnat för sin framtid, och då har man ansett fem år vara tillräckligt. Saken är egentligen af ganska obetydlig innebörd, men man har dock ansett det vara olämpligt, att icke så snart som möjligt förhållandena blefve ordnade för framtiden, sådana de skola vara. Det kommer med sannolikhet att gälla endast ett ringa fåtal af personalen, och man har, som sagdt, ansett det vara tillräckligt med fem år. Den första pensionskommittén, som var samlad, föreslog 3 år, och som vi sett, hafva de sakkunnige föreslagit valfrihet. Utskottet har då ansett, att om man tog fem år, skulle detta vara tillräckligt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Klingspor: Jag ber att få rätta ett misstag, som friherre Beck-Friis gjorde sig skyldig till, när han nyss hade ordet. Han sade, att Kungl. Maj:t föreslagit, att de, som blefvo pensionsmässiga före den 1 januari 1916, skulle hafva valfrihet. Men så är det icke, utan Kungl. Maj:t hade föreslagit, att de, som blefvo pensionsmässiga före 1915, skulle hafva valfrihet. Utskottet har ökat på detta till 1916, därför att i Kungl. Maj:ts proposition till förra årets Riksdag föreslogs fem år efter påföljande 1 januari. Då tyckte utskottet, att man af samma skäl ock kunde sträcka fram tiden nu till fem år efter den första januari, och därför har utskottet föreslagit 1916.

Nu är det så, att utom de skäl, som nämnts af friherre Falkenberg, finns ännu ett annat skäl för att man så snart som

möjligt vill hafva denna sak ordnad, och det är pensionsfonden. Som herrarna sett af Kungl. Maj:ts proposition, är det fråga om att dela fonden i två olika pensionsfonder. Nu har emellertid utskottet föreslagit endast en pensionsfond, och från ordningens synpunkt är det enklare och bättre, ju förr man kan få den saken ordnad. För personalen spelar det en synnerligt liten roll, då de allra flesta och hvar och en af lägre grad naturligtvis med nöje går in på den nya pensionsstaten. Skulle det möjligen vara någon af de högre tjänstemännen, som skulle känna sig tveksam, så känner han sig nog, när Riksdagen antagit förslaget, icke tveksam längre, utan tacksam för att få gå in på den nya staten, äfven om det gäller personer, som icke skulle blifva pensionsmässiga förrän efter 1916. Från ordningens synpunkt tror jag, som sagdt, att det är bäst att gå in på utskottets förslag.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Henning: I motsats mot flere föregående talare kan jag icke finna annat än, att de skäl, som herr Bohnstedt anfört för sin reservation, äro synnerligen talande och beaktansvärda. Herr Bohnstedt framhåller bland annat i sin reservation, huru orättvist det skulle blifva för en tjänsteman i postverket, som skulle få betydligt lägre pension än vid statens järnvägar. För min del anser jag, att om utskottets förslag antages nu, skall detta beslut ingripa olyckligt för såväl statens som för enskilda järnvägars ekonomi.

Hvad beträffar de enskilda järnvägarna, så hafva flera af dem ordnat sitt pensionsväsen så, att personalen erhåller en pension af 40—50 procent af aflöningen, men då betalar den ofta heller ingen afgift till pensionskassan. Sedan de enskilda järnvägarna måst öka aflöningen till sin personal, har ock framställts från denna önskemål om att pensionerna skola ökas, eventuellt genom bidrag äfven från personalens sida, och man har tänkt sig utsikten att kunna få pensionerna ökade till 60 procent af lönen. Men ej många enskilda järnvägars personal har ännu sträckt sina förhoppningar så långt som att komma upp till 70 procent.

Här föreslås, att en lag skall antagas att gälla för all framtid, att statens järnvägars tjänstemän skola få pension efter 70 procent af aflöningen vid olika tjänsteålder, respektive 60, 63, 65 och 67 år. Jag anser, att innan beslut härom fattas, och oaktadt den utredning, som gjorts hittills rörande denna fråga, borde ånyo tagas i öfvervägande fyra omständigheter: den ena om de premier, som man tänkt sig, att personalen skall betala, äro riktigt afvägda, om de äro för låga eller eventuellt för höga. Vidare om den ålder, som utskottet föreslagit för de olika pensionstagarne, är den riktiga samt, hurnvida icke en särskild pensionskassa borde ordnas för att utdela dessa pensioner äfvensom om icke, i stället för att fastställa en lag rörande denna pensionering, pensioneringen borde grundas

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

på ett reglemente, som skulle kunna ändras efter de olika förhållanden, som uppstå under tidernas lopp.

Många enskilda järnvägar hafva en revidering af sina pensionsförhållanden hvar tionde år, och då bestämmes, om premierna skola höjas eller ej. Om Riksdagen antager pensionslagen, anser jag det vara svårt att få ändringar i densamma, åtminstone mycket svårare, än om det vore ordnadt på annat sätt.

Hvad beträffar pensionsåldern, är det tydligt, att lokomotivförare tidigast af alla böra erhålla pension, då deras arbete är mest slitande. Men då man jämför, hur det är ordnadt i andra länder, såsom Norge, Danmark, Sachsen och jag tror äfven andra europeiska länder, utgår pensionen vid 65 år äfven för maskinpersonalen. Huruvida icke en ändring beträffande äfven åldern är behöflig, anser jag, som sagdt, äfven borde utredas.

Såsom förut i dag här framhållits, var det ett stort fel, att pensionsfrågan icke ordnades samtidigt med aflöningsfrågan för några år sedan. Och statsrådet och chefen för civildepartementet har i dag framhållit, att aflöningen och pensionen måste anses stå i så intimt förhållande till hvarandra, att pensionen är beroende på aflöningen. Detta är ytterligare ett bevis på, att pensionsfrågan borde hafva ordnats då, men då så icke gjordes, får man ej godtgöra den försummelsen genom ett förhastadt beslut. För min del anser jag olyckligt, att utskottets förslag kommit fram till Riksdagen så sent, som nu är fallet, oaktadt den kungl. propositionen kom Riksdagen till handa redan i januari månad. Men utredningen har naturligtvis tagit lång tid, och det har icke varit utskottet möjligt att komma förr. Men detta är naturligtvis äfven anledning till uppskof, så att man får tillfälle att, så att säga, smälta förslaget till en kommande Riksdag.

Det har ju i pressen och på flera andra håll framkommit förslag om ändring i flera paragrafer särskildt beträffanden öfvergångsstadganden, och detta kunde ju ock vara en anledning till uppskof. Statsrådet och chefen för civildepartementet framhöll nyss, att denna fråga har varit i ett tiotal år sväfvande och borde således icke hållas sväfvande längre, men då den sväfvat så länge, borde densamma kunna uppskjutas ytterligare ett år för bättre utredning.

För några år sedan fattade Riksdagen i sin elfte timma beslut om en väsentlig höjning i aflöningen för personalen vid statens järnvägar, och detta beslut har menligt inverkat såväl på statens järnvägars ekonomi som på de enskilda järnvägarnes. Vi böra väl icke ånyo fatta ett förhastadt beslut, som kan inverka oförmånligt för dessa järnvägar. Denna fråga är synnerligen viktig, och till de skäl, som jag framhållit för uppskof d. v. s. för bifall till herr Bohnstedts reservation, och förutom de fem skäl, på hvilka herr Bohnstedt grundat sin reservation, ber jag att få framhålla, att det vore oklokt och förhastadt att nu fatta beslut

i enlighet med Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, och att detta skulle medföra betänkliga följder såväl för statens järnvägar som de enskilda järnvägarna.

På grund häraf anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag på såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag och bifall till den vid förslaget framställda reservationen.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Friherre Beck-Friis, Johan: I anledning af grefve Klingspors yttrande, att den omständigheten, att utskottet hade ändrat tidsbestämmelsen i § 6 från 1915 till 1916, skulle kunna tydas som om utskottet velat ännu mera än Kungl. Maj:t gå vederbörande tjänstemän till mötes, får jag säga, att jag anser det solklart, att när Kungl. Maj:t vid förslagets framläggande förra året säger, att valfriheten rörande öfvergången till den nya eller kvarstående på den gamla pensionsstaten bör medgifvas under fem år från lagens trädande i kraft, d. v. s. från den 1 januari 1910, och lagförslaget nu åter framlägges i år — alltså blifvit ett år äldre — måste de 5 åren sluta ett år senare. Således är det ingen eftergift, utskottet gjort, utan utskottet har vidhållit befogetheten af dessa 5 år, som Kungl. Maj:t föreslagit. Reservationen däremot innebär en eftergift till förmån för tjänstemännen.

Vidare anförde grefve Klingspor, att det skulle ur ordningsynpunkt vara orimligt att på detta sätt utsträcka tiden. Men härför skulle väl ordningen näppeligen bli rubbad, när dessa tjänstemän nu genast efter lagens trädande i kraft måste bestämma, om de vilja öfvergå på den nya pensionsstaten eller icke. Hafva vederbörande under denna tid bestämt sig för att kvarstå på den gamla pensionsstaten, få de där kvarstanna och då äro deras afgifter därmed fastställda för den återstående tiden. De måste i så fall särskildt anmäla det. Hafva de emellertid icke inom dessa tre månader anmält sin önskan, anses de hafva ingått på den nya pensionsstaten.

Vidare skulle denna lagbestämmelse endast gälla för de tjänstemän som blifva pensionsmässiga senast år 1920, således tjänstemän, som kanske redan börjat tänka på, hur de skola ordna det för sig, när de en gång lämnat sin ordinarie tjänst.

Det är därför som en framflyttning af pensionsåldern för dem kan föranleda svårigheter och missräkningar, och därför böra de erhålla rättighet att välja mellan den gamla och nya pensionsstaten.

Herr Wijkander: Endast ett par ord med anledning af den näst siste talarens yttrande. Han framhöll, att detta var en så allvarlig fråga, att vi skulle skjuta upp den ett år till, eller skjuta upp den, till dess ett nytt förslag framkommit från Kungl. Maj:t, och han åberopade till stöd för sitt påstående, att frågan

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. hade betydelse äfven för de enskilda banorna, och att den särskildt i betraktande häraf borde uppskjutas.

Ja, det är sant, den fråga, som här föreligger, är af mycket stor betydelse både för staten och för de enskilda järnvägarna. Men såsom flera gånger i dag redan framhållits, det fel, som i frågan om järnvägsmännens aflöning möjligen begåtts, är redan flera år gammalt och kan icke omgöras. Att nu reglera dessa befattningshafvares pensioner i förhållande till de reglerade lönerna är endast en gärd af rättvisa mot den personal, som har rätt att fordra, att frågan icke hålles sväfvande, såsom nu är fallet. Årligen blir en stor del af denna personal pensionsmässig och pensioneras efter löneförhållanden, som faktiskt numera icke äro rådande. När personalen förklarade sig beredd att ingå på de nya pensionsbestämmelserna, gjorde den det i den öfvertygelsen, att Riksdagen icke längre skulle uppskjuta frågans lösning än nödvändigt var.

Den näst siste ärade talaren anförde, att de enskilda banorna i landet voro i den ställning, att pensionsvillkoren för deras befattningshafvare icke vore jämförliga med dem, som här äro framlagda. Jag tror, att han med detta yttrande sköt något öfver målet. Det är sant, att från början var det vid dessa banor så ordnad, att pension till vederbörande utgick med 50 procent, utan att personalen bidrog till sin pensionering. Men som bekant har sedan ett par år tillbaka, ja sedan flera år tillbaka, frågan beträffande de enskilda järnvägsmännens pensionering inträdt i ett helt annat skede. De svenska järnvägarnas enskilda pensionsförening, som fått sina senaste stadgar eller statuter fastställda för ett år sedan, innefattar, om jag icke missminner mig, ungefär en fjärdedel af de enskilda järnvägarnas hela personal eller mera, och i fråga om denna pensionskassa är det redan fastställt, att de därifrån utgående pensionerna skola vara 70 procent på aflöningen, beräknadt ungefär på samma sätt som nu för statens järnvägar. För en väsentlig del af de enskilda järnvägarnas personal har det således fastslagits samma siffra för pension som nu för statsbanorna är föreslaget, och under sådana förhållanden anser jag, att det icke gärna kan komma ifråga, att man för statsbanorna nu skulle fixera pensionen till lägre belopp, än som för de enskilda järnvägarna gäller. Och herrarna kunna vara öfvertygade om, att det är efter noggrant öfvervägande, som de enskilda järnvägarna gått med på nämnda förslag. Det finnes äfven andra enskilda banor — jag tänker särskildt på en, som jag står nära och hvars personal är mycket talrik — hvilka än tidigare fastställt sina pensioner att utgå med 70 procent på respektive löner. En del andra enskilda järnvägar, som ännu icke kunnat ansluta sig till de enskilda järnvägarnas pensionsförening, har också under öfvervägande och utredning föreslagit att sätta pensionerna till samma 70 procent. Jag kan därför nästan uttala

den satsen, att det vid de enskilda järnvägarna är en afgjord sak, att under 70 procent af lönerna komma icke normalt respektive pensioner att sättas.

Och hvad beträffar pensionsåldern, så är visst icke den pensionsålder, som här är föreslagen för statsbanornas personal, sådan, att de enskilda banorna skulle vara främmande för en dylik pensionsålder. Den största enskilda järnvägen i Sverige har för sin personal infört en pensionsålder, som är lägre än den här föreslagna, och det är verkligen för järnvägarna en viktig sak, att man får den gamla och brutna personalen i god tid pensionerad. Man vinner ingenting på att förlänga pensionsåldern, äfven om utgifterna därigenom bli skenbart minskade.

Hur viktig denna fråga än är, och hur allvarligt det hela är, tror jag icke, att det finnes någon anledning att uppskjuta frågan ytterligare, utan jag tror, att kammaren mycket väl kan antaga utskottets förslag, sådant det här föreligger.

Då jag nu, herr talman, har ordet, kan jag icke underlåta att yttra ett par ord med anledning af de uttalanden, som gjordes för en stund sedan af en talare på Göteborgs- och Bohuslänsbänken. Han framhöll, hurusom statens järnvägar äro ett industriellt företag och att staten måste noga se till, att de bära sig. Det är sant, att statens järnvägar äro ett af de största industriella företagen i landet och ur många synpunkter måste skötas industriellt fullkomligt korrekt, men man bör icke här utan genmåle få framhålla detta såsom den enda synpunkten, efter hvilken den svenska Riksdagen har att sköta statsbanorna. Det har blifvit modernt på de sista åren att skjuta fram den synpunkten. Men samtidigt besluter Riksdagen anläggande af järnvägar efter helt andra grunder. Man kan icke under sådana förhållanden begära, att storleken af den inkomst, som kommer från statsbanorna, skall bedömas uteslutande ur den synpunkten, att detta företag skall bära sig under samma förhållanden, som råda vid ett rent industriellt företag. Jag undrar, hvart herrarna skulle komma, om herrarna skulle säga detsamma om våra landsvägar, när fråga blir om de enorma medel, som årligen nedläggas på dessa våra vägar. Men vi begära icke, att dessa skola bära sig. Dock tycka vi icke ändå att lägga ned dessa medel på dem, och de äro väl använda. Vi få komma ihåg, att statsbanorna ha i väsentlig mån till uppgift att förmedla kommunikationerna mellan landets olika delar och möjliggöra för andra industrier att utveckla sig. Målet är att utveckla de olika landsdelarna. De fördelar, som på detta sätt kunna uppstå, äro således medelbara men minst lika viktiga för landet som de förra.

Jag är den förste att anse, herr talman, att statsbanorna skola skötas industriellt korrekt, men det vore ett svårt fel, om svenska Riksdagen skulle glömma, att de svenska statsbanorna också hafva andra syften.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

Lagförslag
angående rätt
till pension
r tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

Jag anser ock, att det är mycket beklagligt, att icke under så brydsamma förhållanden, som dem vi under det sista årtiondet haft, samarbetet mellan statsbanorna och de enskilda varit så godt, som det under de två senaste åren varit. Jag beklagar, att åtskilliga fel begåtts vid löneregleringar och andra tillfällen, därför att detta samarbete icke ägt rum. Ty vi få komma ihåg, att de enskilda järnvägarna till sin natur äro för landet likartade med statsbanorna och i väsentlig mån af samma betydelse och bekostas med penningar från samma fickor. Därför bör det vara så nära samarbete som möjligt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till propositionen.

Herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Bohnstedt, Knut: Blott några få ord med anledning af professor Wijkanders yttrande.

Han sade, att pensionerna från de enskilda järnvägarnas pensionskassa vore bestämda till 70 procent på aflöningen. Ja, det är nog rätt, men först och främst äro aflöningarna högst afsevärdt mindre vid dessa järnvägar än vid statens, och för det andra är personalens bidrag där högst afsevärdt större än statsbanornas järnvägspersonals bidrag. Dessutom bör man lägga märke till att dessa 70 procent spela en helt annan roll, när personalen bidrager med afsevärdt högre belopp till sin pensionering, särskildt då lönerna äro så mycket lägre. Såsom jag hade äran att säga när jag förra gången hade ordet, utgår vid Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg för en banvakt lönen med 1,125 kronor om året i stället för att en banvakt vid statsbanorna har 1,368 kronor, och den förre bidrager med $\frac{5}{11}$ till sin pension under det att den senare bidrager med ett högst afsevärdt lägre belopp.

Herr Fahlbeck: Jag skall tillåta mig att blott med ett par ord besvara den anmärkning, som mot mig framstälts af den ärade representanten på Göteborgsbänken.

Hvad jag hade att säga innebar en protest mot det sätt, hvarpå under senare tid statsjärnvägarne skötas ur affärssynpunkt, och jag anser, att en sådan protest för närvarande är utomordentligt nödvändig, ty vi hafva i 50 års tid låtit den andra synpunkten, att järnvägarne äro allmännyttiga företag, ensam råda. Det är på tiden, att äfven den synpunkten framdrages, att statsjärnvägarna böra betraktas såsom ett affärsföretag och som sådant bära sig själfva. Det är alldeles riktigt, att vi vid anläggande af järnvägar icke alltid tillämpat denna princip, och jag håller icke på den till den grad, att man icke bör kunna ut-

sträcka statens järnvägsnät till landsdelar, som hittills icke varit i åtnjutande af sådana förbindelser, äfven om en järnväg till dessa landsdelar icke bär sig. Men med denna begränsning anser jag det vara absolut nödvändigt, att man strängt fasthåller vid den ekonomiska principen, hvilket jag menar, att man hittills icke gjort såsom sig bör, men framför allt nu för tiden icke gör. Det var mot detta jag ville inlägga en gensaga.

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)*

Grefve Taube: Jag vill till en början säga, att jag i hufvudsak kan yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill dock instämman med friherre Beck-Friis i det yrkande, som blifvit af honom här framställt, då jag anser, att det är billigt att på det af honom angifna sättet låta personalen en längre tid kvarstå detta på grund af de förhållanden, som af honom påpekats. Det kan finnas en och annan af dessa tjänstemän, som tänker som så: Jag har min verksamhet så och så ställd, så och så arrangerad, att det är en fördel för mig att kvarstå på gammal stat, och det kostar icke obehag af en sådan anordning, kan jag icke förstå, utan jag tror, att det endast är en liten billighet, om vi bifalla, hvad här af friherre Beck-Friis föreslagits.

Hvad som dessutom yttrades här af herr Fahlbeck anhåller jag för min del att få i stort sedt skriva under. Jag tror, att om man ökar aflöningarna, ökar pensionerna, bör man också tänka på att på ett eller annat sätt öka afgifterna för sådant, som kan medge ökning. Men Riksdagen har ju alltid varit för nedsättningar. Riksdagen har ju aldrig gjort annat än nedsättningar, när det varit tal om statsbauornas taxor.

Så gjorde Riksdagen, då det här var tal om en sak, som jag för min del — jag begär icke, att någon annan utom jag skall anse det — ansett vara mycket olyckligt, nämligen införandet af denna zontariff här i landet. De större länderna hafva icke vågat sig på det, men vi hafva vågat det, och jag undrar, om det varit riktigt. Jag tror emellertid, att man härvidlag kan hjälpa upp saken, ty nu är det enligt min uppfattning en del saker, som transporteras för billigt på järnvägarne. Jag vill icke härigenom göra någon skada på industrien, genom att afgifterna för större godsmängder och fulla vagnslaster af mindre värdefulla råämnen skulle höjas, men det finnes mycket nog, hvarför afgiften kan höjas.

Dessutom är det ett förhållande här i landet, som jag för min del icke anser, att vi hafva råd till. Det är nämligen de låga frakterna för dessa postpaket, som till följd af Riksdagens beslut transporteras för en ringa afgift, mycket ringare än vid järnvägen, och icke nog med att det blir billigare, utan det åsamkar järnvägen isynnerhet visea tider ganska dryga kostnader. Jag

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. tror, att det kan tas i betraktande, om icke några ändringar eller förhöjningar kunna äga rum härvidlag.

Innehållet af hvad jag nu velat framställa är, att jag tror, att man får litet tänka på, att när man höjer allting, man också skaffar medel därtill, och det är de vägarne, jag nu velat påpeka.

För öfrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag med den förändring, som friherre Beck-Friis föreslagit.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på den nu föredragna paragrafen voro framställda följande yrkanden: 1:o) att deusamma skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o) af friherre *Beck-Friis, Johan*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att i mom. b) årtalet »1916» utbyttes mot »1921»; och 3:o) att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits afslag å ifrågavarande paragraf, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i sammansatta stats- och bankoutskottets i utlåtande nr 1 punkten A) framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—82;

Nej—48.

Herr Bohnstedt, Knut, yttrade: I anledning af utgången af denna fråga ber jag att få till protokollet anteckna min reservation.

2 §.

Nu föredragna paragraf hade följande lydelse:

*(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.
(Forts.)*

Pensionsrätt tillkommer:

a) den, som till följd af olycksfall i statens järnvägars tjänst eller eljest till följd af sjukdom, hvilken han genom utöfning af sådan tjänst ådragit sig, icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller af järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt förden-skull erhåller afsked eller entledigas;

b) den, som efter minst 10 års tjänstgöring i ordinarie anställning vid statens järnvägar antingen till följd af kroppsskada eller sjukdom i andra fall än under a) sägs eller ock till följd af väsentligen minskad arbetsförmåga icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller af järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt förden-skull erhåller afsked eller entledigas;

skolande för rätt till pension enligt a) eller b) oförmågan att vidare behörigen sköta befattningen vara styrkt med i behörig ordning affattadt läkarbetyg, utfärdadt, hvad den till fri läkarvård berättigade personalen angår, af vederbörande järnvägsläkare;

c) den, som vid afgang från tjänsten uppnått här nedan för samma tjänst stadgade lefnads-ålder, under förutsättning tillika att vederbörande under minst tio år innehaft anställning i

Pensionsrätt tillkommer:

a) den, som till följd af olycksfall i statens järnvägars tjänst eller eljest till följd af sjukdom, hvilken han genom utöfning af sådan tjänst ådragit sig, icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller af järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt förden-skull erhåller afsked eller entledigas;

b) den, som efter minst 10 års tjänstgöring i ordinarie anställning vid statens järnvägar antingen till följd af kroppsskada eller sjukdom i andra fall än under a) sägs eller ock till följd af väsentligen minskad arbetsförmåga icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller af järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning samt förden-skull erhåller afsked eller entledigas;

skolande för rätt till pension enligt a) eller b) oförmågan att vidare behörigen sköta befattningen vara styrkt med i behörig ordning affattadt läkarbetyg, utfärdadt, hvad den till fri läkarvård berättigade personalen angår, af vederbörande järnvägsläkare;

c) den, som vid afgang från tjänsten uppnått här nedan för samma tjänst stadgade lefnads-ålder, under förutsättning tillika att vederbörande under minst tio år innehaft anställning i

Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.

(Forts.)

ordinarie statstjänst, däraf åtminstone de fem sista åren i statens järnvägars tjänst.

Nämnda lefnadsålder utgör för:

lokomotivförare och kvinnlig tjänstinnehafvare sextio år,

banmästare af 1:a och 2:a klass, bangårdsmästare, tågmästare, konduktör, stationsförman, lokomotiveldare, vagnskötare, banvakt och stationskarl sextiotre år, samt

öfriga tjänstemän sextiofem år.

Vid beräkning af tjänstår skall afdrag göras för tid, under hvilken ledighet från tjänsten ägt rum af annan anledning än semester, enskilda angelägenheter eller svag hälsas vårdande under sådana omständigheter, att jämlikt § 5 i det för tjänstemän vid statens järnvägar gällande aflöningsreglemente fullt arfvode i dylika fall åtnjutes, sjukdom, offentligt uppdrag eller resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Tjänsteman, som vid uppnåendet af den här ofvan stadgade lefnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande af pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande af sådan, äfven om han på grund af stadgandet i 3 § här nedan tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda lefnadsålders inträde.

ordinarie statstjänst, däraf åtminstone de fem sista åren i statens järnvägars tjänst.

Nämnda lefnadsålder utgör för:

lokomotivförare och kvinnlig tjänstinnehafvare sextio år,

banmästare af 1:a och 2:a klass, bangårdsmästare, tågmästare, konduktör, stationsförman, lokomotiveldare, vagnskötare, banvakt och stationskarl sextiotre år,

öfriga tjänstemän vid distriktet samt byrådirektör och byråingenjör af 1:a och 2:a klass sextiofem år, samt

manliga befattningshafvare i järnvägsstyrelsen med undantag af de här ofvan nämnda sextiosju år.

Vid beräkning af tjänstår skall afdrag göras för tid, under hvilken ledighet från tjänsten ägt rum af annan anledning än semester, enskilda angelägenheter eller svag hälsas vårdande under sådana omständigheter, att jämlikt § 5 i det för tjänstemän vid statens järnvägar gällande aflöningsreglemente fullt arfvode i dylika fall åtnjutes, sjukdom, offentligt uppdrag eller resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Tjänsteman, som vid uppnåendet af den här ofvan stadgade lefnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande af pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande af sådan, äfven om han på grund af stadgandet i 3 § här nedan tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda lefnadsålders inträde.

Herr Lamm: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade i det anförande, han nyss hade, att han funnit, att den förändring, som utskottet i paragraf 2 punkt c) vidtagit, antagligen icke vore till statens järnvägars nytta. Jag har för min del den uppfattningen, att den är till skada, förutom att den innebär en obillighet. Såsom herrarne torde finna af betänkandet, har Kungl. Maj:t delat tjänstemännen i tre klasser med afseende på pensionsåldern, nämligen i sådana, som ha pensionsåldern vid sextio år, vid sextiotre år och vid sextiofem lefnadsår. Denna sista kategori har af utskottet blifvit delad i två, då det undantagit från sextiofemårs pensioneringen hufvudparten af de tjänstemän, som tjänstgöra i järnvägsstyrelsen. Utskottets förslag låter på följande sätt: »Öfriga tjänstemän vid distrikten samt byrådirektör och byråingenjör af första och andra klass vid fyllda sextiofem år, samt manliga befattningshafvare vid järnvägsstyrelsen med undantag af de här ofvan nämnda vid fyllda sextiosju år». Det är sålunda en grupp, som blifvit undantagen och som blir pensionerad först vid sextiosju års ålder. Denna grupp utgöres af följande tjänstemän i järnvägsstyrelsen: nämligen arkitekt, matematiker, kontorsföreståndare, ombudsman och förste kontrollörer, notarier, kassör, registrator, förrådsförvaltare, kontrollörer, förste bokhållare, bokhållare, underingenjörer, ritare och kontorsskrifvare — alla dessa äro tjänstemän af högre grad — samt kontorsbiträden och vaktmästare, som äro tjänstemän af lägre grad. Summa summarum 303 personer, enligt hvad utskottet själf uppgifvit. Syftet för utskottet har varit att spara, och det har som motiv anført likställighet med öfriga civila tjänstemän, som pensioneras vid sextiosju års ålder. Det kan ju i och för sig vara en riktig princip, men ännu riktigare synes mig den princip vara, som stadgar, att inom ett och samma verk pensionsåldern under likartade förhållanden skall vara densamma. Nu ställer det sig på det sättet, att ute vid distrikten motsvarande kategorier af tjänstemän blifva pensionerade vid sextiofem års ålder. Om nu det i allmänhet betraktas som en fördel att pensioneras vid sextiofem i stället för vid sextiosju års ålder, kommer det af utskottet föreslagna att verka som en obillighet för dessa tjänstemäns kamrater inom styrelsen. Man kan icke påstå, att kontorspersonalens tjänstgöring ute vid distrikten är mera ansträngande än i järnvägsstyrelsen och att däri skulle finnas ett motiv till den olika pensionsåldern. Obilligheten i utskottets förslag framträder bjärtare, om herrarne tänka på följande förhållande. De, som äro kontorsskrifvare och bokhållare och som tjänstgöra vid expeditionen vid första distriktet i Stockholm, de sitta en trappa upp, och järnvägsstyrelsens motsvarande tjänstemän sitta två trappor upp i ett och samma hus. De hafva precis samma lön, precis samma tjänstgöringstid och precis samma sorts göromål, men den ene utaf dessa tjänstemän pensioneras redan

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*
(Forts.)

Lagförslag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. vid sextiofem års ålder, medan den andre blir pensionsmässig först vid sextiosju års ålder. Detta är, såsom jag säger, en obillighet.

Det är också en annan olägenhet förenad härmed. Herr statsrådet har upprepade gånger framhållit i det yttrande, han haft till statsrådsprotokollet, att man vid löneregleringen måste se till, att man gjorde aflöningen för samma sysselsättning eller tjänst lika stor i styrelsen som vid distrikten. Och hvad som gäller för aflöningen gäller också för pensioneringen. Det har varit och är angeläget från den synpunkten, att man vill underlätta förflyttningen från linjen till styrelsen och tvärtom. Det har ansetts tjänligt att få till styrelsen sådana personer, som förut tjänstgjort på linjen. Detta har utskottet också beaktat men sagt, att det uteslutande gäller personer, som kunna påtänkas, när det är fråga om att tillsätta byrådirektörer eller byråingenjörer. Efter de upplysningar jag fått, torde så emellertid icke vara förhållandet. Såväl till trafikbyrån som till taxebyrån anses det nödvändigt och nyttigt att få tjänstemän af de kategorier, som jag nyss uppräknat, från linjen med den erfarenhet de hafva. Om detta icke ägt rum i den omfattning, som varit önskvärdt, beror detta på det förhållandet, att man icke ännu kunnat gifva dem den förberedande utbildning, som varit nödvändig, men afsikten är att kunna alltmer realisera detta utbyte, denna växelverkan mellan linjen och styrelsen. Det är sålunda en stor olägenhet, som uppstår genom den af utskottet föreslagna pensionsanordningen, hvarigenom tjänsterna under styrelsen bli mindre eftersökta.

Nu är naturligtvis skälet till utskottets förslag, såsom jag redan sagt, den ekonomiska synpunkten. Och af den uppgift, som lämnats, framgår, att de personer, som det nu gällde att ställa utom den här pensioneringen vid sextiofem års ålder, utgöra sammanlagt 303 personer, och af dessa personer äro 139 kontorsskrifvare och 69 bokhållare. Hvad nu själfva kontorsskrifvarepersonalen beträffar, vill jag dessutom fästa uppmärksamheten på, att äfven om den kommer att ökas något, så kommer den icke att ökas proportionellt, ty sedan år 1907 har järnvägsstyrelsen, när någon manlig kontorsskrifvartjänst blifvit ledig inom kontrollkontoret, beklädt den icke med en manlig innehafvare utan med en kvinnlig. Och därigenom har en betydlig besparing inträdd och kan ytterligare göras, då, såsom bekant, högsta lönen är för en manlig kontorsskrifvare 3,350 kronor och för en kvinnlig 2,200 kronor. Nu har utskottet visserligen på sidan 44 varit inne på den tanken att äfven dela upp tjänstemännen vid distrikten med afseende å pensionsåldern såsom det föreslagit beträffande styrelsens och tänkt sig möjligheten att på distrikten låta personer, tillhörande de kategorier, jag nyss anfört, tjänstgöra till 67 års ålder, men det har ansett sig icke kunna »utan särskild utredning förorda

någon åtskillnad mellan ifrågavarande personal i berörda hänseende. Härtill kommer, att, enligt hvad utskottet inhämtat, de tjänstekategorier vid distrikten, i fråga om hvilka en förändring i ofvan angifna riktning skulle kunna ifrågasättas, endast omfatta ett mindre antal befattningshafvare, *hvadan förändringen skulle blifva af ringa ekonomisk betydelse.»*

*Lagförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

Jag har sökt skaffa mig upplysning, huru stort antalet var, som det här gällde, och jag har fått den upplysningen, att enligt 1910 års arfvodesstat utgöres den personal, som vid distrikten tjänstgör vid expeditioner och kontor, nämligen maskindirektörs-, trafikdirektörs-, bandirektörs-, trafikinspektörs-, baningenjörs-, distriktkamrerare- och förrådsförvaltarekontoren samt distriktskassorna, och hvars tjänstgöring under inga förhållanden kan likställas med linjetjänst i dess vanliga bemärkelse utan är att helt jämföra med tjänstgöring å någon af styrelsens byråer och kontor, ett sammanlagdt antal af 281 personer, hvarutaf 48 äro förste bokhållare och bokhållare samt 121 kontorsskrifvare. Herrarne se, att om dessa 281 personer säger utskottet, att det icke vore skäl att göra undantag därför, att förändringen icke skulle blifva af ekonomisk betydelse. Skillnaden mellan denna kategori och den kategori, som utskottet uteslutit och för hvilken föreslagits pensionering vid sextiosju års ålder, är endast några och tjugu personer. Det synes mig, att man med begagnande af utskottets egna ord kan säga, att äfven i detta fall skulle förändringen blifva af ringa ekonomisk betydelse. Men det innebär en oegentlighet med afseende på omsättningen inom järnvägens tjänstemannakår. Det innebär dessutom en obillighet att fastställa olika pensionsvillkor för personal med precis samma löneförmåner, precis samma tjänstgöringstid och precis samma göromål. Det är på dessa grunder, herr talman, jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Grefve Klingspor: När vi inom utskottet bestämde oss för att företaga den ändring, som här är föreslagen, nämligen att höja pensionsåldern för den del af tjänstemännen, som tillhöra styrelsen, från 65 till 67 år, togo vi ganska noga reda på, hur det skulle ställa sig med afseende på förflyttningen af tjänstemän från styrelsen till linjen och från linjen till styrelsen. Det sades mot en sådan ökning af pensionsåldern, att sådana tjänstemän, som kunde förflyttas från linjen till styrelsen och tvärtom, borde icke hafva så hög pensionsålder för att kunna pensioneras. Då gjorde vi en noggrann utgallring och funno, att af 335 manliga personer, som tillhörde styrelsen, var det 303, som man icke gärna kunde tänka sig skulle förflyttas från styrelsen till linjen. Man undantog då byrådirektörer och byråingenjörer, hvaraf det var sexton af hvardera slaget.

Jag tror, att det vore ganska välbetänkt af Riksdagen att

*Laqförslag
angående rätt
till pension
för tjänste-
män vid
statens järn-
vägar m. m.*

(Forts.)

fästslå pensionsåldern till 67 år för att få pensionsåldern för tjänstemännen vid järnvägsstyrelsen lika med den för jämförliga tjänstemän i andra verk. Sätta vi denna pensionsålder till 65 år, kan det med allt skäl från andra verk göras framställningar om att få pensionsåldern ändrad från 67 till 65 år. Det finnes icke tillräckligt goda skäl att hålla emot en sådan framställning, och jag tror, att det är från denna synpunkt välbetänkt att nu höja pensionsåldern för tjänstemännen i järnvägsstyrelsen.

Den föregående ärade talaren sade, att det vore till skada för verket, att pensionsåldern framflyttades från 65 till 67 lefnadsår. Men jag vet icke, att det kan vara af någon större skada för det verket än för andra. Det har samma sysselsättning som andra, och när de där kunna tjänstgöra till 67 års ålder, innan de blifva pensionsmässiga, så föreställer jag mig, att tjänstemännen i järnvägsstyrelsen utan olägenhet kunna sitta kvar till 67 års ålder.

Vidare sade den ärade talaren, att det vore obilligt, att de icke skulle blifva pensionsmässiga förrän vid 67 års ålder. Jag kan icke finna det vara mera obilligt mot dem än mot alla andra tjänstemän, som icke blifva pensionsmässiga förrän vid fyllda 67 år.

Som sagdt, utskottet har ägnat denna sak en ganska noggrann pröfning, innan det kom till det resultat, som det gjort, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af laqförslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkten B.

Utskottets förslag till öfvergångsbestämmelser angående rätt till pension för vissa tjänstemän vid statens järnvägar.

Godkändes.

Utskottets hemställan i afseende å sistnämnda förslag.

Bifölls i hvad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Hvad utskottet under punkten B) i öfrigt hemställt.

Bifölls.

Sista punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 13 och 14 innevarande maj bordlagda utlåtanden och memorial:

nr 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf samt i ämnet väckta motioner,

nr 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa förutvarande och nuvarande befattningshafvare vid statens järnvägar att gällda ersättningsbelopp, som i anmärkningsväg ådömts dem till återbetalning m. m.,

nr 77, i anledning af Riksdagens genom gemensamma omröstningar fattade beslut i frågor rörande anslaget till aflöning för flottans kårer och stater,

nr 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undersökningar rörande ortnamn inom Älfsborgs län,

nr 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en svensk kyrka med samlingslokal och pastorsbostad i Paris m. m.,

nr 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredande af ökade ersättningar för bestridande af sekreterar- och kamrerargöröromålen vid nationalmuseum,

nr 81, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 109 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående förbättrade anordningar för uppvärmning och ventilation af vissa lokaler i tekniska högskolan, samt

nr 82, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 110 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående elektriskt maskineri för drift af elektriska försöksugnar vid tekniska högskolan,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 13 och 14 i denna månad bordlagda:

utlåtande nr 22, angående statsbidrag till pensioneringen af den kvinnliga personalen vid enskilda läroanstalter, och memorial nr 23, angående de ordinarie anslagens under pensionsstaten belopp,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

*Angående
aflösning af
landtbönders
m. fl. jordbruk
å enskilda
domäner.*

Föredrogs ånyo utskottets den 13 och 14 i denna månad bordlagda utlåtande nr 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflösning af landtbönders, bolagsarrendatorers, torparens och deras vederlikars jordbruk å enskilda domäner.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 148, hade herr *Carl Lindhagen* m. fl. hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftningsåtgärder i ändamål att för jordbrukets upprätthållande och brukarnes frigörelse från beroende i erforderliga fall och under för framtiden betryggande villkor åstadkomma aflösning ytterst genom expropriation (tvångsaflösning) af landtbönders, bolagsarrendatorers, torparens och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Grefve Douglas: Det är ingalunda för att försvara den föreliggande af lagutskottet afstyrkta motionen, som jag har begärt ordet, och ej heller för att tjänstgöra som ett slags åskådningsmateriel för den politiska betraktelse numro två, som en af herrar reservanter anställer i slutet af sin reservation, utan jag begärde ordet därför, att i reservationen såväl som i motionen återropas en skrifvelse till Kungl. Maj:t ifrån Östergötlands läns hushållningssällskap, hvarjämte anföres åtskilligt af det, som norrlandskommittén på sin tid föreslog.

Hvad nu skrifvelsen från Östergötlands hushållningssällskap angår, förhåller det sig på följande sätt. I sina bemödanden att skaffa allt fler och fler småbruk, — under sin förmedlingsverksamhet för egnahemslånerörelsen —, har vårt hushållningssällskaps förvaltningsutskott icke kunnat undgå att lägga märke till, att det finnes en hel mängd sådana småbruk, redan fullständigt färdiga och ofta synnerligen väl skötta, riktigt i bästa mening typiska småbruk, men hvilka samtidigt inom kortare eller längre tid hotas af undergång, på grund af att de icke äro belägna på fri grund. Vi veta, hvilka stora svårigheter förr i tiden grund.

läggandet af sådana jordbruk på egen grund mötte; det berodde dels på lagstiftningen, dels på de många omgångar, som behöfdes för att afsöndra en liten lägenhet, dels också på den obenägenhet med hvilken jordägaren bemötte en begäran om afsöndrandet af jord från det han själf ägde. Detta gjorde att man fick afsluta kontrakt om jordbesittning på lifstid eller under andra villkor, med den påföljd att innehafvarne eller möjligen deras barn efter längre eller kortare tid befunno sig i den situationen att få afstå byggnaderna eller hela hemmet till jordägaren. Då de nu icke kunna köpa hemmet på grund af de svårigheter, som möta, förlora de naturligtvis hågen att underhålla byggnaderna och sköta jorden, hvaraf följer, att när slutligen hemmet återfaller till jordägaren, befinnes det vanligen i mycket vanhäfadt skick, ofta försvinner det helt och hållet, därigenom att byggnaderna måste bortföras. Vi hafva funnit att mer än 5,000 sådana i allmänhet blomstrande små hem finnas i länet och att allt som oftast obenägenhet hos jordägaren för försäljning har varit grunden att icke dessa hem kunnat af innehafvarne förvärfvas. Vi hade nu tänkt oss att i sådana fall, när byggnaderna, tillhörande det egnahemmet, till värdet öfverskrida själfva jordens värde, som oftast är obetydlig, då det vanligtvis är fråga om en areal af 1, 1½ eller kanske 2 tunnland, skulle en lägenhetsinnehafvare möjligtvis få rättighet att lösa till sig dess jord, men att samtidigt jordägaren, därest han ville lösa till sig lägenhetens byggnader, skulle hafva rätt därtill, dock under förutsättning att han betalade deras fulla värde, och vi hafva skrivit därom till Kungl. Maj:t; det var så nyligen som i mars månad. Men det är en mycket stor skillnad mellan detta vårt förslag och det, som förekommer i motionen, och när det af reservanten säges, att vårt hushållningssällskap »utan angifvet skäl begränsat sin framställning till att bland annat påkalla en utredning rörande möjligheten att åstadkomma inlösningsrätt till jorden för sådana lägenheter på ofri grund, där jordens värde i förhållande till åbyggnadernas äro af mindre betydighet», så vill jag hafva sagt, att för oss hufvudskalet för begränsningen just är, att byggnadernas värde öfverskrider jordens värde. Motsvarighet till en sådan lagstiftning finnes, enligt hvad jag tror, i England och Skottland, och jag tror icke, att den skulle möta öfvervinneliga svårigheter från juridisk synpunkt.

I afseende å det af Norrlandskommitténs förslag, som omnämes i motionen, så satte vi i fråga en lag angående vissa åtgärder för beredande åt enskilde jordägare i Norrland och Dalarne af lämpliga odlingslägenheter. Vi hade nämligen under vårt studium af Norrlandsfrågan kommit underfund med, att det utan tvifvel finnes en massa sådana lägenheter, och skogshandteringens målsmän framhöllo alltid, att jordbruk icke hörde till den verksamhet, som de ville bedrifva. Således ansågo vi, att möjlighet kunde under vissa former beredas till upplåtande åt jordbrukare

*Angående
aflösning af
landtbönders
m. fl. jordbruk
å enskilda
domäner.
(Forts.)*

*Angående
aflösnings af
landbönders
m. fl. jordbruk
& enskilda
domäner.*

(Forts.)

af dessa odlingslägenheter. Hvad vi då i sådant hänseende föreslogo för Norrland sammanfattades i 3 § af förslaget och innebär, att »skyldighet att afstå jord (mot lösen enligt närmare bestämmelser) åligger endast bolag eller förening för ekonomisk verksamhet eller enskild person, hvilken icke har sitt bo och hemvist på den fastighet, å hvilken den till afstående ifrågasatta marken är belägen, samt uppenbarligen besitter fastigheten hufvudsakligast för att tillgodogöra sig skogsafkastningen». Det är således också här en högst betydande inskränkning, och denna ökas ytterligare därigenom, att köpet skulle förmedlas genom en jordbrukskommission i hvarje län, som hade att förbereda dessa inköp genom i hvarje socken befintliga jordbrukskommittéer, och helst på den fria öfverenskommelsens väg.

Jag har velat omnämna detta och slutar med att uttala såsom min öfvertygelse att, ehuru uppkomsten af en myckenhet små jordbruk — långt utöfver det antal som nu finnes — kan anses vara ett viktigt statsintresse, så föreligger dock enligt min uppfattning icke något skäl att under vanliga förhållanden i mellersta och södra Sverige härvidlag anlita expropriationsförfarandet. De två förhållanden jag omnämnt, det ena rörande Norrland och det andra i fråga om de lägenheter, hvilka så som jag nämnde äro belägna på ofri grund, äro undantagsförhållanden. Hvad särskildt det sista beträffar, så torde man tryggt kunna antaga, att aldrig framdeles någon kommer att upptaga en lägenhet eller uppföra byggnader på ofri grund, då man nu har den största lätthet att förvärfva sådana på fri grund. Det finnes tillräckligt mycket jord till salu, men hvad som tyvärr tryter det är det lilla sparade kapitalet, med hvilket en sådan lägenhet kan ställas på fullt säkra fötter, ty en person, som bebygger en sådan lägenhet under alltför stort anlåtande af krediten — och detta bebyggande underlättas nu för tiden på många sätt — egnahemslånerörelsen är i full gång — han kan också sägas bygga på ofri grund. Vi hafva ännu icke kommit långt i egnahemslånerörelsen; när den årliga amorteringen skall börja utbetalas, då kommer det att synas, hvilken stor försiktighet är af nöden, när man skall bygga dessa egna hem så, att de verkligen stå på säker och fri grund. Hvad man då först och sist behöfver är arbetsfred och därmed sammanhängande, ett sådant läge inom industri och näringar, att möjligast största arbetsförtjänst tillfaller dem, hvilka möjligtvis förbereda ett sådant inköp för grundande af eget hem. Det är den sparade penningen som behöfves, det är angelägnare än det mål, hvartill föreliggande motion syftar.

Herr Bergendahl: Den föreliggande motionen har ett rätt märkligt innehåll och framträder med sådant anspråk, att det må vara tillåtet att göra några randanmärkingar vid den-
samma.

I motionen påkallas för jordbrukets upprätthållande och brukarnes frigörelse från beroende i erforderliga fall lagstiftningsåtgärder till åstadkommande af aflösning genom expropriation af landtbönders, bolagsarrendatorers, torparens och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner. Detta innebär, att staten skulle få rätt att taga från jordägaren de af honom bortarrenderade gårdar eller torplägenheter för att lämna upplåtelse af dessa till andra jordbrukare. Det är, synes mig, att närmast följa den adle röfvaren Rinaldo Rinaldinis exempel, som tog från de rika för att gifva till de fattiga. Men staten skulle nog icke alltid kunna följa detta exempel, utan komme kanhända att taga från den, som visserligen besuttede mera jord men vore fattigare än den, till hvilken jorden skulle lämnas.

Hvad är nu anledningen till detta märkliga yrkande? Jo, det finna vi på sid. 2 i utlåtandet, där det säges:

»Af dessa orsaker har för närvarande i Sverige uppkommit ett utbildadt och omfattande feodalsystem: dels en jordbruksfeodalism och dels framför allt en industriell feodalism, under hvilka makter stora samhällsklasser af landtbönder, arrendatorer, torpare och lösa arbetare slafva.»

I en annan motion, som har en viss frändskap med den förevarande, kallas dessa arrendatorer för lifegna. Och på ett tredje ställe talas det om kufvade småbrukare. Vi hafva således i vårt gamla land, som hittills i stort sedt varit fritt från feodalväsendet, nu ändtligen fått ett fullt utveckladt feodalväsende enligt motionärernas uppfattning, och under detta feodalväsende skulle hela stora samhällsklasser slafva och känna sig undertryckta. Detta är nu utgångspunkten för motionen, och häri har man att söka anledningen till de lagstiftningsåtgärder, som begäras. Det synes mig vittna om, att motionärerna hafva bra litet reda på förhållandena på landsbygden. Det är underligt, att man icke har märkt, hurusom en jordfördelning på helt naturlig väg ägt rum, hurusom styckning i allt smärre delar nu har kommit till stånd och alltjämt fortgår. Sålunda har det uppgifvits, att under eget bruk varande brukningsdelar mellan 2—20 har skola öfverstiga 195,000 stycken samt jordbruk på öfver 100 har endast utgöra 2,043, hvilket väl ådagalägger, att utvecklingen långt ifrån gått i den riktning, som motionen synes angifva. Visserligen är det sant, att bolagens jordförvärf hafva ökat, hvilket berott på flera orsaker. Lagstiftningen har nog till en del sin skuld i detta förhållande genom att begränsa tiden för upplåtelse af rätten till skogsafverkning, hvarigenom bolagen nödgats att köpa skogsmarker i stället för att arrendera dem. En annan orsak är, att jordbrukaren haft svårt att finna sin utkomst af jordbruksrörelsen, hvilket gjort honom benägen att sälja. Och helt visst, hade icke bolagen kommit att förvärfva

*Angående
aflösning af
landtbönders
m. fl. jordbruk
å enskilda
domäner.*

(Forts.)

Angående
 aflösning af
 landtbönders
 m. fl. jordbruk
 å enskilda
 domäner.
 (Forts.)

vissa jordegendomar, hade en hel del af dessa kanske legat såsom ödehemman.

Motionen uppträder i skyddande förklädnad. Det säges, att den ifrågasatta åtgärden är afsedd för jordbrukets upprätthållande. Man har dock svårt att tänka sig, att det skulle bidra till jordbrukets upprätthållande, att man införde det osäkerhetstillstånd, som skulle blifva en följd däraf, att staten ägde lägga sin hand på den jord, som blifvit utarrenderad eller som blifvit upplåten till torpare eller andra lägenhetsinnehafvare.

Hufvudmotionären har afgifvit en reservation, och däraf framgår kanske något tydligare hvad man har att vänta. Han nämner icke, huruvida den jord, som skall exproprieras, skall lämnas till de nya innehafvarna med äganderätt. Han säger, att formerna för det aflösta jordbrukets upplåtande med tryggad rätt till brukaren skulle stå såsom en öppen fråga. Men med den uppfattning, som motionären har om det så kallade jordmonopolet, är det uppenbart, att staten skulle förskaffa sig öfveräganderätten och sedermera lämna upplåtelse till brukare. Och på denna lätta väg skulle det syftemål delvis vinnas, för hvilket reservanten sträfvar. Det bekräftas af en rätt egendomlig passus i reservationen. Det heter där: »I motionen har uppräknats några företeelser på senare tider, som beteckna ett uppvaknande i insikt och ett vandrande mot det stora oundvikliga, som förebådas i motionen.» »Det stora oundvikliga, som förebådas i motionen», det är naturligtvis, att staten skall slå under sig jorden liksom andra produktionsmedel eller med andra ord jordens socialisering, och däråt — jag kan icke finna annat — riktar sig den tendens, som man finner i motionen. Motionären har emellertid tänkt sig, att jordägarna, om den ifrågasatta lagstiftningen komme till stånd, kunde blifva betänksamma med att utarrendera gårdar eller upplåta torplägenheter, och han föreslår därför införandet af en lagstiftning, som afser att förhindra jordägaren att för att förekomma aflösningen bortdrifva brukarna och lägga jorden tillsammans med fastighetens öfriga ägor. Han vill hafva jorden kvar åt arrendatorerna, för att utvägen att exproprieras den skall stå öppen. Det är väl knappast tänkbart, att någon skall förledas tro, att hvad sålunda föreslås skulle vara ägnadt att upprätthålla jordbruket och främja dess intressen. Men då man icke kan följa reservanten i hans förslag, finner han, att man visar bristande moderation och, såsom det heter på ett ställe, »saknar medkänsla för de betryckta innehafvarna af jorden». Det beror väl på hvar man bör placera medkänslan. Skall man placera den, där reservanten gör det? Eller skall den ägnas dem, mot hvilka denna våldspolitik skulle drifvas? En medkänsla, sålunda placerad, tror jag är mera berättigad.

Det vore nog af intresse att mera sysselsätta sig med dessa jordproblem, som motionären här har framkastat. Det är nog

så, att förslag till »jordfrågans lösning» tidt och ofta skola förekomma. De kunna nog gifva uppslag till många goda saker, som äro värda att taga vara på. Men det är af vikt att syna dem väl i sömmarna, att pröfva allt, men behålla endast det som godt är. Det går nog icke an att behandla dessa sträfvanden på samma sätt som den originelle apotekaren i Göteborg behandlade Napoleon. Han sade, att han hade störtat Napoleon, och det upprepade han så ofta, att han syntes slutligen själf tro det, och då vännerna frågade honom: Huru i alla sina dagar bar du dig då åt? — Jo, svarade han, jag lät honom hållas. — Jag tror icke det är värdt att låta dessa reformprojekter arbeta sig fram utan någon motsägelse.

*Angående
aflösning af
landtbönders
m. fl. jordbruk
å enskilda
domäner.
(Forts.)*

Jag har icke anledning att för närvarande längre sysselsätta mig med denna fråga och jag har icke annat yrkande att göra än på bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 13 och 14 innevarande maj bordlagda utlåtanden,

nr 47, i anledning af väckta motioner om dels rätt till expropriation af vattenfall dels ock utvidgad koncessionslagstiftning med afseenda å vattenfall och kraftstationer,

nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderlöshet till äktenskap, och

nr 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphäfvande af lagen den 1 juli 1898 om anteckning i kyrkobok af utrikes slutna äktenskap,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af första särskilda utskottets den 11 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 4, i anledning af väckt motion angående ytterligare lindring i främmande trosbekännares skyldighet att erlagga afgifter till svenska kyrkan, dess prästerskap och betjäning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens tillfälliga utskotts den 11 och 13 innevarande månad bordlagda utlåtande,

nr 19, i anledning af Andra kammarens beslut angående väckt motion om publicerande i den officiella statistiken af vissa uppgifter rörande municipalsambällen och köpingar, som icke utgöra egen kommun, biföll Första kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 15 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin; och

nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse af 2, 12, 13 och 21 §§ i förordningen angående tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907.

Anmäldes och bordlades

bankoutskottets memorial, nr 24, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, nr 20, i anledning af Andra kammarens beslut angående väckt motion om åtgärd för skolungdomens fostran till sparsamhet.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde;

hvarjämte, likaledes på hemställan af herr vice talmannen, kammaren medgaf, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 2,30 e. m.

I fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Hederstierna* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 16, angående förslag till ändrad lydelse af 7 och 9 §§ i lagen om val till Riksdagen;

nr 17, angående förslag till ändrad lydelse af §§ 25 och 28 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, §§ 11 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm samt §§ 6 och 8 i förordningen om landsting;

nr 18, angående utarbetande af lag om husrannsakan;

nr 19, angående rätt för kvinna att innehafva klockarebefattning;

nr 20, angående ändring af eller tillägg till 154 § utsökningsslagen;

nr 21, angående beredande af möjlighet för vissa samhällen att på mindre betungande villkor med full äganderätt komma i besittning af gatumark, som upplåtits till allmänt begagnande;

nr 22, rörande ändrad lydelse af 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 23, angående sättet för likviderande af förfallen skuld å statslån till Östra Blekinge järnvägsaktiebolag;

nr 24, angående utredning beträffande erforderligheten af skärpta föreskrifter i fråga om kontroll å brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet;

nr 25, angående ändrad lydelse af § 17 i förordningen om landsting den 21 mars 1862;

nr 26, angående förordning om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

nr 27, i fråga om förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge; samt

nr 28, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, bankoutskottets den 18 innevarande maj bordlagda memorial nr 24 äfvensom Första kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande, nr 20.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 14 och 18 innevarande månad bordlagda betänkande nr 23, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, *dels ock* i ämnet väckta motioner.

I proposition nr 69 af den 25 februari 1910 hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor att tillämpas från och med den 1 december 1911.

Ifrågavarande proposition hade hänvisats till förberedande behandling af bevillningsutskottet, som för samma ändamål jämväl fått emottaga följande inom kamrarna väckta motioner, helt eller delvis afseende tulltaxans bestämmelser efter den 30 november 1911, nämligen

dels från *Första kammaren*:

- nr 55 af herr *Barthelson*,
- nr 56 af herr *Stendahl*,
- nr 57 af herrar *Danström* och *V. Berg*,
- nr 58 af herr *Clason*,
- nr 59 af grefve *A. Hamilton m. fl.*,
- nr 60 af herr *Carlberg*,
- nr 61 af herr *Larsson*,
- nr 62 af herr *Edvin Håkanson*,
- nr 63 af *densamme*,
- nr 64 af *densamme*,
- nr 65 af herr *Åkerberg*,
- nr 66 af herr *Larsson* samt
- nr 67 af herr *Knaust*,

dels från *Andra kammaren*:

- nr 125 af herr *Sjöberg*,
- nr 230 af herr *Ström* i Öfver-Torneå,
- nr 231 af herr *Santesson*,
- nr 234 af herr *Wilson*,
- nr 235 af herr *Neiglick*,
- nr 236 af herr *Wavrinsky m. fl.*,

- nr 237 af herr *Fürst*,
 nr 238 af herr *Bengtsson* i Bjärnalt *m. fl.*,
 nr 239 af herrar *Larsson* i Klagstorp och *Linders*,
 nr 240 af herr *Svensson* i Skyllberg,
 nr 243 af herr *Carlson* i Herrljunga,
 nr 244 af friherre *Lagerfelt m. fl.*,
 nr 245 af herr *Larsson* i Klagstorp,
 nr 246 af herr *Broström*,
 nr 247 af herr *Olausson*,
 nr 248 af herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*,
 nr 250 af herr *Jespersion* samt
 nr 251 af herr *Lundgren* i Göteborg.

Vid betänkandets föredragning begärdes ordet af

Herr Hammarström, som yttrade: I fråga om föredragningen af bevillningsutskottets betänkande nr 23 hemställer jag: att betänkandet måtte företagas till afgörande punktvis samt de särskilda punkterna, där så erfordras, momentvis;

att vid behandlingen af punkten 1:o öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att, därest en eller annan del af det i betänkandet omfördälda författningsförslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses böra vara en följd af återremissen; samt

att i fråga om nummerbeteckning af paragrafer, moment, rubriker och anmärkningar utskottet må, jämväl hvad beträffar i författningsrummen intagna hänvisningar, äga att, sedan den föreslagna författningens text af Riksdagen slutligen pröfvats, vidtaga sådana ändringar, som påkallas af Riksdagens beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

§ 2 i förslaget till tulltaxeförordning hade följande lydelse:

»Varor från land, där svenska fartyg eller varor åtnjuta mindre gynnsam behandling än andra länders, må kunna efter Konungens förordnande beläggas med tilläggstull, utöfver den enligt tulltaxan utgående tullafgift, till högst samma belopp, som denna senare, eller, där varan enligt taxan är tullfri, påföras tull till högst det belopp, hvartill varans värde uppgår.

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggstull.

Särskild tullafgift enligt hvad nu är sagdt må åsättas allenast å tid, då Riksdagen icke är samlad. Beslutet därom skall underställas näst sammanträdande Riksdag inom tio dagar efter Riksdagens öppnande och gäller, där Riksdagen icke godkänner det-

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggstull.
(Forts.)*

samma oförändradt, högst tio dagar efter det Riksdagen fattat sitt beslut i frågan.»

Härom hade utskottet yttrat följande:

»Den rätt att i viss mån bestämma öfver tullbevillningen, som med detta stadgande skulle inrymmas åt Konungen, finner utskottet icke lämpligen böra fastställas att gälla för obestämd tid, utan synes det utskottet lämpligare, att rätten ifråga upplåtes allenast för särskildt begränsad tid, i hvilket afseende utskottet velat förorda tiden intill utgången af år 1912.

Med hänsyn till den förändrade karaktär, som enligt utskottets mening sålunda bör gifvas åt förevarande stadgande, synes detsamma böra såsom en öfvergångsbestämmelse fogas till tulltaxeförordningen.

Utskottet hemställer sålunda,

- a) att § 2 i förslaget till tulltaxeförordning må utgå; samt
- b) att till samma förordning må fogas en så lydande öfvergångsbestämmelse:

*Öfvergångsbestämmelse att lända till efterrättelse intill
utgången af år 1912.*

Varor från land, där svenska fartyg eller varor åtnjuta mindre gynnsam behandling än andra länders, må kunna efter Konungens förordnande beläggas med tilläggstull, utöfver den enligt tulltaxan utgående tullafgift, till högst samma belopp, som denna senare, eller, där varan enligt taxan är tullfri, påföras tull till högst det belopp, hvartill varans värde uppgår.

Särskild tullafgift enligt hvad nu är sagdt må åsättas allenast å tid, då Riksdagen icke är samlad. Beslutet därom skall underställas näst sammanträdande Riksdag inom tio dagar efter Riksdagens öppnande och gäller, där Riksdagen icke godkänner detsamma oförändradt, högst tio dagar efter det Riksdagen fattat sitt beslut i frågan.»

Herr Åkerman: På sidan 15 i det föreliggande betänkandet säger utskottet:

»Af det sagda framgår, att syftet med den nu företagna revisionen af tulltaxan har varit att erhålla en modernt anordnad, efter industriens nuvarande utvecklingsgrad anpassad taxa, som därjämte kunde läggas till grund för underhandlingar om tarifftraktater med främmande makter.»

Frågan är nu, om den i den sista delen af den nyss upplästa meningen uttryckta afsikten är behörigen tillgodosedd. I sitt betänkande erinrar tulltaxekommittén om ett i bägge kamrarna från regeringens sida gjordt uttalande i anledning af tyska inrikesstatssekreterarens vid den svensk-tyska handelstraktatens behandling i tyska riksdagen fällda yttrande därom, att vid blif-

vande underhandlingar med Sverige om ny traktat Tyskland kunde med hela tyngden af sin autonoma tariff häfda sina in-tressen gentemot Sverige. Berörda uttalande lydde sålunda: »Dessa ord, så allvarliga de än kunna låta, böra dock ej allt för mycket afskräcka oss. Realiseras den ofvan antydda planen om en effektiv revision af den svenska tulltaxan, så finnes häri en tryggande motvikt.»

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggtull.
(Forts.)

Ha vi nu också verkligen fått den tryggande motvikt, som på den tiden förespeglades?

För min del måste jag dess värre på båda de nyss gjorda frågorna obetingadt svara nej. Under det att de tyska underhandlarna få till utgångspunkt för sina fordringar en tulltariff så mäktig, så stark och med så höga siffror, att den vid traktatfrågans behandling i Riksdagen 1906 af en talare i denna kam-mare kunde kallas för en *blufftariff*, hafva de svenska under-handlarna fått någonting, som visserligen är vida bättre än vår nuvarande tulltaxa, men som dock, med hänsyn till eftergifts-möjligheter, står ofantligt långt efter hvad de tyska underhand-larna hafva att lita till. Utskottet synes mig med ett ord ha haft stora skäl att förse våra blifvande underhandlare med möj-ligheter till både flera och större eftergifter, än hvad som i det föreliggande förslaget skett. Redan tulltaxekommitténs och Kungl. Maj:ts förslag lida i mina ögon af det felet, att icke hafva upp-tagit den af järnkontoret och kommerskollegium påyrkade tack-järnstullen. Men än ytterligare och i ännu mycket högre grad har vår ställning försvagats genom att utskottet borttagit den af såväl tulltaxekommittén som regeringen föreslagna tullen på räls och balkar samt gröfre rör. Det är ett försvagande, som enligt min mening måste för våra blifvande underhandlare nödvändig-göra att af Tyskland begära en eftergift bara för att vi under trak-tattiden må få fria händer att med dessa järnvaror förfara, som vi finna lämpligt, bibehålla tullfritt eller pålägga tull. Hade där- emot i det här föreliggande förslaget tull blifvit dessa artiklar åsatt, så hade våra underhandlare haft för Tyskland mycket viktiga artiklar att pruta på, och Sverige hade med full visshet kunnat påräkna att under traktatstiden åtminstone få dessa järn-sorter obundna, så att man efter eget skön när som helst kunnat belägga dem med tull. Vi skola besinna, att här är fråga om att genom traktater binda sig för längre tid, och det vore för vår järnhandtering till utomordentligt men, om vi genom detta för-slags brister skulle under hela traktatstiden blifva bundna vid tullfrihet för nyssnämnda artiklar, ty därigenom skulle vår järn-handterings utvecklingsmöjligheter blifva till högst väsentlig del afskurva.

Åtskilliga af herrarna minnas törhända, med hvilken ifver jag år 1896 bekämpade dåvarande tackjärnstull, 80 öre per 100 kilo, och det torde därför kunna förvåna att jag nu pläderar för

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.*
(Forts.)

att lägga tull på tackjärn. Men, mina herrar, förhållandena hafva så väsentligen förändrat sig sedan den tiden, att detta i själfva verket visst icke betecknar något omslag i min uppfattning utan är en gifven följd af de förändrade förhållandena. Då vi under åren 1888—1896 haft en tull å tackjärn af 80 öre per kilo utan att vanligt gjuttackjärn i landet under denna tid framställts, var denna tull blott tyngande för våra mekaniska verkstäder och gjuterier och ingalunda till någon fördel. Men sedan dess ha förhållandena så ändrat sig, att vi nu äro åtminstone i det allra närmaste framme vid den tidpunkt, då vi med en måttlig tull kunna producera både gjuttackjärn och räls, gröfre balkar samt gröfre gjutrör, och härför fordras egentligen ingenting vidare än anläggande af ordentliga koksasmusnar. Herrarna invända, att så var det på den tiden också. Visserligen, men priset på träkolen har under årens lopp så stigit, att man sedan början af detta århundrade fått taga itu med att hos oss använda koks i några af våra redan förut befintliga masugnar, och detta har nu så utvecklat sig, att en väsentlig del af det vanliga järnet, som i Sverige förbrukas, är framställt dels af rent kokstackjärn och dels samt i ännu högre grad utaf en blandning af koks och träkol. Ja, mina herrar, det är ju en ofantlig skillnad, som här i framträder. Vi ha nu haft en uppfostringstid, och det är icke blott teoretiskt utan äfven genom erfarenhet praktiskt ådagalagd, att det i vårt land med fördel går för sig att för tillgodogöring af våra oartade malmer använda koks. Man har funnit, att de, något mindre rika och därför till export olämpliga delarne af dessa malmer, som förut endast exporterats, för nyssnämnda ändamål lämpa sig mycket väl, hvilket är en så mycket större fördel, som vår träkolstillgång knappast räcker till för våra fullt godartade malmers tillgodogörande.

Det har ju länge stått som ett önskemål att få någon större del af våra hittills exporterade malmer tillgodogjord inom landet, men skall detta kunna låta sig göra i någon mera afsevärd utsträckning, måste det ske med tillhjälp af tullar på tackjärn, räls och balkar samt gröfre gjutjärnsrör. Det kan ju sägas, att om det är något bevändt med en dylik tillverkning, bör den ej behöfva ställa sig dyrare än att vi skola reda oss utan tullar. Så långt äro vi väl ännu icke komna, om jag ock hoppas, att vi en gång möjligen skola kunna komma äfven därhän. Men nog behöfva vi ännu under många år tullar, om vi icke skola utsätta oss för att de järnproducerande länder, som varit vana att skicka hit sina varor, skola komma att på länge vanligt sätt nedsätta sina priser för Sverige, blott för att hindra de järnverk, som här i nämnda syfte uppstått, att vidare fortgå på denna väg. När vi se att alla andra järnproducerande länder med undantag af England hafva tullar på nämnda artiklar, är det väl tydligt att det icke är för ro skull, man här fordrar tullskydd, äfven om

man har förhoppning att priserna med tiden skola kunna nedgå också inom vår järntillverkning, så att tullar i och för sig ej skola blifva så alldeles nödvändiga. Men en uppfostringstid behöfs, en tid innan man hunnit så konsolidera sig, att man ej är lika beroende utaf de prisnedsättningar, som alltid göras af de större verken i andra länder, då fråga är om att kväfva en uppspirande industri.

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggstull. (Forts.)

Till en ändring uti uppfattningen om tull på dessa artiklar bidrager vidare, dels att Sverige nu är försedt med åtminstone ett fullt tidsenligt räls- och balkvalsverk och dels den omständigheten, att det nu är fråga om tull å alla de nämnda järnartiklarna och icke såsom 1896 blott om tackjärnstull, samt slutligen det förhållandet, att det nu är större kvantiteter af alla de nämnda artiklarna, som i Sverige årligen förbrukas, än hvad vi gjorde år 1896. Vi hafva nu en så pass stor import, att, äfven om man frändrager värdet å den koks, som skulle åtgå till framställande af gjuttackjärn och annat tackjärn för ofta nämnda ändamål, man bör kunna räkna på omkring 9 miljoners årlig förbättring i vår handelsbalans, och skulle det lyckas att, såsom en och annan gör sig förhoppningar om, med endast torfpulver på elektrisk väg framställa gjuttackjärn, skulle vi härigenom komma upp på en 11 å 12 miljoners förbättring i vår handelsbalans, och det är ju icke att förakta i tider, då vi veta att vår handelsbalans i regel ställer sig högst ofördelaktig.

Jag vet alltför väl att det icke tjänar något till att komma med något yrkande, och skall därför ej håller göra det, utan jag har begärt ordet för att uttala mitt varma beklagande öfver att frihandelsintresset i sådan grad gjort sig gällande inom utskottet, att man sett sig tvungen att uppgifva alla dessa af Kungl. Maj:t föreslagna tullar på järnvägsskenor, balkar och rör samt tillika måst afstå från att ens reservationsvis biträda motionen om tull på tackjärn. Jag vill nu icke säga, att jag för min del skulle önskat få en så hög tull som 1: 40, jag tror 1 krona, som järnkontoret och ämbetsverken föreslagit, varit tillräcklig, men jag skulle dock äfven hafva kunnat vara med om den högre tullen, ty då hade man ju haft så mycket mera att pruta på.

Jag har, herr talman, som sagdt, icke för afsikt att framställa något yrkande utan har endast velat, jämte nyss uttalade beklagande öfver att våra blifvande underhandlare genom det föreliggande förslaget blifvit så illa tillgodosedda, framför allt framhålla, huru absolut nödvändigt det är att våra blifvande underhandlare, trots nu föreslagna tullfrihet, utverka, att ifrågasvarande järnartiklar icke under traktatstiden blifva bundna vid denna olyckliga tullfrihet.

Herr Håkanson, Edvin: Då jag kommer att yttra mig öfver samma fråga som den siste ärade talaren, anhåller jag om

Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tullgästull.
(Forts.)

kammarens öfverseende, därest jag skulle komma att använda delvis samma bevisföring, som han redan använt.

Jag har inom utskottet yrkat bifall till den af herr Carlberg i denna kammare väckta motionen, och jag har dessutom yrkat på, att utskottet måtte tillstyrka Riksdagen att aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående sådan omläggning af restitutionsförfarandet, att vid export af sådana artiklar, som tillverkas af importeradt tackjärn, eller i hvilka dylikt tackjärn ingår i större eller mindre mängd, restitution af tullmedel måtte kunna beviljas. Jag anser, att en sådan utredning kunnat medhinnas under detta år, så att förslag i nämnda syfte kunnat inkomma till 1911 års Riksdag. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har i sin motivering också berört, att en sådan utredning måste föregå ett påläggande af tull å tackjärn. Jag har emellertid icke ansett mig kunna reservationsvis bibehålla mitt yrkande om tull på tackjärn, sedan utskottet vidtagit så väsentliga förändringar i den kungl. propositionen med afseende på tullar å järnvaror och maskiner. Jag har särskildt fäst mig vid de förändringar, som redan blifvit delvis omnämnda af den föregående talaren, nämligen i afseende å gjutna rör, balkar och räls, samt dessutom om vid hvad jag skulle vilja kalla garantianmärkningarna vid maskintullarna. Emellertid anser jag att frågan är af så stor vikt, att den berättigar till uttalanden af dem, som hafva en annan åsikt än utskottets majoritet.

Om jag först ser på den förberedande behandlingen af denna fråga, hafva järnkontoret, de ämbetsverk, som afgifvit yttranden, och en reservant inom tullkommittén föreslagit en tullsats på tackjärn af en krona per 100 kilogram. Tullkommitténs majoritet har ställt sig afvisande. Kungl. Maj:t har följt tullkommitténs flertal. Jag skall nu först be att få något skärskåda utskottets skäl för afslag å motionerna, och sedan skall jag något beröra ett förhållande, som efter mitt förmenande bör särskildt förplikta den närvarande regeringen att verka för tillkomsten af en betydande svensk tackjärnsindustri.

Utskottet och Kungl. Maj:t anse, att tullfrihet tills vidare må bibehållas. Det är en gammal förklädnad, när man vill afvisa ett förslag, att man förordar, att »för närvarande» ingen åtgärd måtte vidtagas. För min del kan jag icke förstå annat, än att den närvarande tidpunkten just är särdeles lämplig för åsättandet af den ifrågasatta tullen, vare sig man ser saken ur handelspolitisk synpunkt eller man tager i betraktande andra omständigheter. Förutsättningen för, att man skall kunna vara med om ett uppskof, är den, att Sverige får bibehålla sin handlingsfrihet med afseende å tullsatter å de artiklar, som tillverkas af tackjärn. Få vi icke bibehålla denna handlingsfrihet, kan stor skada tillfogas den inhemska järnindustrien under de år, som gå,

innan denna handlingsfrihet återvinnes. Här har redan börjat en import af tyskt tackjärn till vissa svenska järnverk, och det är tämligen säkert, att denna import kommer att ökas. Denna tackjärnsimport spelar icke samma roll som den tackjärnsimport, som sker för gjuteriernas räkning, utan det tackjärn, som sålunda importeras af järnverken, användes för att ersätta svenskt träkols-tackjärn vid tillverkningen utaf järn och stål.

Nu säger utskottet vidare, att tullen är af så genomgripande betydelse, att den icke bör åsättas, utan att nyttan och effektiviteten däraf med relativ säkerhet kunna påvisas. I detta sammanhang hänvisar utskottet till och kritiserar vissa beräkningar, som gjorts i järnkontoret, och säger, att den af järnkontoret föreslagna tullen är för låg, och att motionärernas förhöjda tull icke torde nämnvärdt ändra det påvisade förhållandet. Därefter hänvisar utskottet till några i järnkontorets beräkningar förekommande siffror, som jag emellertid anser, att man icke skall fästa alltför mycket afseende vid, då de priser, som där äro anförda, kunna sägas vara baissepriser. Så nyligen som år 1907 varierade tackjärnspriset mellan 58 kronor 50 öre och 64 kronor 50 öre för leverans i svensk hamn. I utskottsbetänkandet står taladt om siffrorna 50 kronor och 52 kronor.

Jag undrar, när utskottet tror, att den tid skall komma, då *alla* äro öfvertygade om denna tulls nytta. Jag skall tillåta mig fråga både herr finansministern och utskottet, om de tro, att vårt industriella lif skulle hafva kommit till den utveckling det nu nått, om majoriteten vid de riksdagar, som omändrade vårt tullsystem, varit så tveksam, som vederbörande nu hafva varit. Tro herrarne t. ex., att antalet arbetare i våra industrier då hade ökats från omkring 100,000 år 1889 till ungefär 300,000 år 1907, eller att de i industrien använda hästkrafternas antal då under samma tid ökats från omkring 67,000 till omkring 518,000, eller att den uppskattade inkomsten af kapital och arbete då ökats från det medeltal, hvartill det uppgick under åren 1886—1890, eller omkring 368 miljoner kronor till 1,145 miljoner kronor under år 1907?

Nu komma herrarna sannolikt att säga — och det har sagts vid flera tillfällen, har jag hört —, att vi haft tull på tackjärn, men att den åter blifvit borttagen. Ja, här åsattes år 1902 en tull af 80 öre, och den bortogs, såvidt jag förstår, utan någon vidare utredning, år 1906. Men, såsom den föregående talaren redan anmärkt: möjligheterna för en sådan tackjärnsindustri, som det nu är fråga om, funnos icke då, och nödvändigheten af tillkomsten af en sådan industri gjorde sig icke heller då så kännbar. Träkolet hade då icke det pris som nu; med hvarje dag, som går, blir det dessutom för järnindustrien svårare att erhålla det behöfliga bränslet, emedan det för kolning lämpliga träet nu är så eftersökt af pappersindustrien, som under första hälften af

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggstull.
(Forts.)

Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts).

90-talet spelade en jämfördt med nu underordnad roll. Den import af tackjärn, som då ägde rum, gick icke upp till 30,000 ton, nu närmar sig tackjärnsimporten 80,000 ton.

Jag anser, att man om nyttan af tullen bör kunna säga, att den är obestriddig. Hvad effektiviteten af den föreslagna tullen beträffar, anser jag, att man skulle kunna säga, att det borde kunna uppkomma en tackjärnsindustri lika väl här som i Frankrike och i Österrike, där ungefär samma tullsatser äro gällande, som här blifvit föreslagna i motionerna.

Emellertid vill jag, medan jag har ordet, också beröra ett annat förhållande, som jag redan har antydt, att jag ville komma till, då jag sagt, att jag anser, att den närvarande regeringen skulle vara särskildt förpliktad att göra något för den svenska järnhandteringen. I 1907 års öfverenskommelse med Grängsbergsbolaget fick svenska staten, bland annat, äganderätt till vissa gruffält och fyndigheter samt *nyttjanderätt* till andra fyndigheter, och dessutom erhöll den svenska järnhandteringen rätt att framför utländska fabrikanter blifva tillgodosedd vid sitt behof af malm. Jag förstår egentligen icke, till hvilket gagn särskildt denna nyttjanderätt skall blifva, om icke den svenska järnhandteringen kan kvantitativt uppdrifvas. Vid de undersökningar, som gjorts vid Luossavarafältet, till hvilket staten erhållit nyttjanderätt, lär man hafva kommit till det resultat, att den malm, som bäst ägnar sig för användning i de nuvarande svenska järnverken, icke kan ensam brytas, utan att man måste samtidigt bryta den mera fosforrika malmen, då denna *enligt aftalet med bolaget till år 1937 icke får exporteras, utan villkoret för den brytning, som staten får göra, är, att malmen skall komma till användning inom Sverige vid tillverkning utaf järn och stål*. Det skulle vara intressant att höra, hur man tänkt sig att ordna förhållandena, så att staten verkligen får något gagn af denna nyttjanderätt, om hvilken talades och skrefs så mycket i nådens år 1907. Det vore i sanning beklagligt, om det blefve endast en nyttjanderätt på papperet.

Jag har i likhet med herr Åkerman intet yrkande att göra, men jag vill uttala, att jag anser, att landet har rätt att fordra, att inga anordningar få vidtagas, som direkt eller indirekt förhindra uppkomsten inom järnlandet Sverige af en modern tackjärnsindustri.

Herr Carlberg: De föregående ärade talarne hafva ingående granskat motiveringen för afslag å min motion om tackjärnstull. Det kunde därför vara obehöfligt måhända att vidare orda därom, men jag tillåter mig dock att i korthet angifva de allmänna synpunkter, som förmått mig att framlägga motionen.

Världens järnproduktion har under de sista årtiondena ökat oerhördt. I denna ökning har under de sista 20 åren Tyskland

deltagit med 214 procent, Amerikas Förenta stater med 308 procent, men Sverige med endast 34 procent af tillverkningen vid 20 årsperiodens början. Detta för Sverige nedslående förhållande får ingalunda tillskrifvas bristande energi och kunnighet hos våra målsmän för järnhandteringen, utan har sin orsak i bränslefrågan. Järnmalm hafva vi som bekant i öfverflöd. Vi sakna nämligen fossilt bränsle och hafva varit hänvisade till träkolen som råvara för tackjärnsframställningen. Träkolstillgången har under senare åren lidit stor afbräck genom den uppblomstrande trämasse- och cellulosaindustrien, som på fördelaktigare sätt tillgodogör de skogsprodukter, som förr användes till kolning. Endast genom öppnandet af nya järnvägsförbindelser och genom införande af förbättrade tekniska metoder har denna svårighet kunnat i någon mån motverkas. Men bränslefrågan ter sig för närvarande i hög grad bekymmersam för vår järnhandtering till följd af den minskade tillgången och de därpå ökade priserna å träkol. Om vår århundraden gamla och en gång dominerande svenska järnhandtering skall kunna bibehållas och utvecklas, måste den baseras delvis på annat bränsle än träkol, och då erbjuder koks f. n. den enda möjligheten.

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggstull.
(Forts.)

Koks användes redan på ett par ställen inom landet dels i blandning med träkol och dels enbart för framställande af råvara för ordinärt götjärn, men någon större tillverkning af kokstäckjärn kan ej åstadkommas annat än i för ändamålet särskildt uppförda järnverk. Genom en sådan tillverkning skulle man tillgodose dels gjuteriernas hufvudsakliga behof och dels behofvet af råvara för den inhemska förbrukningen af räler, balkar och annat ordinärt smidesjärn, så att träkolsjärnet kunde reserveras uteslutande för export och kvalitetstillverkning. I förbigående vill jag påpeka, att det är af yttersta vikt för vår nuvarande export, att träkolsjärn därtill uteslutande användes, enär den helt och hållet grundar sig på detta järns höga kvalitet. Det inhemska behofvet af kokstäckjärn för de ändamål, jag ofvan angifvit torde väl för närvarande kunna beräknas till minst 200,000 ton.

Det är min öfvertygelse om nödvändigheten för vår järnhandtering att få till stånd en sådan tillverkning af koksjärn och likaså min öfvertygelse om omöjligheten att få till stånd behöfliga kokstäckjärnverk här i landet, om tackjärn fortfarande skall vara tullfritt, som är anledningen till den motion, jag väckt.

Regeringen såväl som tulltaxekommittén och utskottet har ej helt ställt sig afvisande mot tull å tackjärn, men har ej ansett tiden därför vara inne. Man säger, att det ingalunda är visst, att någon koksjärnsindustri skulle uppstå, äfven om tullskydd erhöles. Jag kan visserligen ej peka på något färdigbildadt företag, som endast väntar på tullens antagande för att börja sin verksamhet, men det är nog mer än sannolikt, att det ej skulle

Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)

dröja länge, innan dylika företag skulle komma till stånd under hägnen af ett verksamt tullskydd.

Man har ju exemplet från Tyskland, där man i Lübeck och på andra platser på kusten anlagt masugnar, som drifva sin tillverkning med engelsk koks och malm från Spanien och Afrika samt äfven från Sverige. Lönar det sig att till martinverk i Sverige sälja på så sätt tillverkad tackjärn — hvilken försäljning för närvarande pågår — borde man ju kunna antaga, att det äfven skulle löna sig att i Sverige tillverka tackjärn af engelsk koks och svensk malm, synnerligen om den, som vill nedlägga kapital på ett sådant företag, har den ytterligare säkerhet, som ett tullskydd skulle skänka. Man säger måhända, att den elektriska järnframställningen kommer att sänka tillverkningspriset så, att något tullskydd ej behöfves. Ja, därom vet man ännu föga mer, än att den behöfliga bränslemängden därigenom kommer att nedgå och att kraftpriset spelar den afgörande rollen i fråga om tillverkningspriset. Rörande järnframställningen med torfpulver, som ännu synes helt och hållet vara på experimentets stadium, föreligga blott så otillförlitliga uppgifter, att man intet kan yttra därom. Men buru än dessa frågor komma att lösas, så kräfväs därför betydande kapitalutlägg, som genom tull behöfva säkerställas gent emot en mäktig utländsk konkurrens.

Det är för öfrigt ingalunda uteslutet, att denna tull kunde sänkas eller borttagas sedan den nya industrien vuxit sig stark. Exempel från Amerika äro i detta afseende lärorika. År 1891 sattes i Förenta staterna en tull af 75 procent af värdet å förtent plåt, hvilken tillverkning dittills ej kunnat där bedrivas med fördel. Importen 1892 var ännu 14 gånger så stor som tillverkningen. 5 år därefter hade detta förändrats så, att importen utgjorde ej fullt $\frac{1}{3}$ af tillverkningen. År 1907 utgjorde den föga mer än $\frac{1}{10}$ af densamma. Samtidigt sänktes tullen först 1897 till 45 procent och sedan 1909 till c:a 35 procent af värdet.

Nu har utskottet ej endast afstyrkt min motion, utan har äfven af känt skäl borttagit de föreslagna tullarne å räler, balkar och rör. Jag beklagar lifligt, att vår järnhandtering sålunda fått betala omkostnaderna för den träffade öfverenskommelsen.

Utskottets ordförande har emellertid reserverat sig till förmån för tull å järnvägsskenor. Kunde man vänta, att denna reservation skulle af Riksdagen antagas, skulle jag senare vilja yrka återremiss af punkt 48 om tackjärnstull, men efter den öfverenskommelse som inom utskottet träffats är väl knappast någonting sådant att förvänta. För närvarande har jag intet yrkande, utan uttalar endast den förhoppningen, att Riksdagen när som helst framdeles, när tiden därför anses vara inne, må vara oförhindrad att gifva äfven Sveriges järnhandtering det för densamma behöfliga skyddet.

Herr Bohnstedt, Knut: Då jag representerar ett af de län, där den svenska järnhandteringen sedan gammalt intagit en framskjuten ställning, skall jag be att få yttra några ord i fråga om tackjärnstullen. Det är en egendomlighet för Sverige, mina herrar, att man här så ifrigt diskuterar och gör opposition mot en tackjärnstull, när det är ett axiom i alla andra länder, som öfvergått till tullsystemet, att, om man har tull å valsadt järn och smidt järn, man också måste hafva tull å tackjärn.

Här har redan sagts åtskilligt af hvad jag tänkt andraga, men ett och annat vill jag dock upprepa. Vi hade för åtskilliga år sedan tull på tackjärn. Den borttogs. Jag medger, att det kunde hafva sin giltiga anledning däri, att Sverige då framställde allt sitt järn uteslutande med träkol. Sedan dess har den stora förändringen inträdt, att träkol icke kan anskaffas i tillräcklig mängd och därjämte stigit så i pris, att den svenska järnhandteringen måst söka sitt bränsle å annat håll, och därför slagit in på att använda koks som masugnsbränsle. Skälet, hvarför träkolet blifvit så dyrt, är, som redan antydts, att söka dels i den storartade utvecklingen af vår tillverkning af trämassa och papper, dels däri att sågverksindustrien nu försågar mycket mindre dimensioner, än den gjorde förr, hvarigenom en betydande kvantitet virke, som förr användts till träkol, nu går till pappersmassa och till sågverken.

Man håller ju på att i viss grad omlägga vår järnhandtering att grundas på kokstäckjärn, och vi ha kommit därhän, att vi skulle kunna producera gjuttackjärn fullt användbart för våra svenska verkstäder, om det blir oss beredt ett lämpligt tullskydd. Detta tullskydd har af järnkontorets herrar fullmäktige, kommerskollegium och tullstyrelsen föreslagits till en krona per 100 kilogram, hvari äfven de sakkunnige instämt.

Inom tulltaxekommittén har man att söka ursprunget till den tveksamhet, som inträdt angående tackjärnstullen, hvilken tvekan funnit stöd hos regeringen för att sedan få sitt afgörande inom utskottet, där dock en högst afsevärd minoritet för tullskydd var till finnandes.

Nu förmodar jag, att utskottets mening är att försöka få ett uppskof med tackjärnstullen, och att tullfriheten skulle tills vidare bibehållas under den förhoppningen, att man skulle få rätt åsätta tackjärnstull, i fall det skulle visa sig, att den svenska järnhandteringen upptoge gjuttackjärnställverkning i större skala. Jag tror, att ett sådant resonemang är mycket farligt, och farligt är äfven ett uppskof, ty, mina herrar, den svenska järnhandteringen lär icke våga binda dryga anläggningskostnader och bygga nya verk på endast en lös förhoppning. Genom ett uppskof har man satt den svenska järntillverkningen i den svåra ställningen att icke kunna utveckla sig så som önskligt vore, synnerligast som det råder stor misstro om vår industris framtid,

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggsstull.
(Forts.)*

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggstull.
(Forts.)*

särskildt i fråga om industrins behandling af statsmakterna. Besluter Riksdagen tullfrihet för tackjärn, är väl regeringen bunden af det beslutet vid sina traktatsuppgörelser, och jag förmodar, att från traktatsmakternas sida fordras, att tullfriheten skall gälla under hela den tid traktaten gäller, och då kunna herrarna inse, att det drar en afsevärdt lång tid, innan den svenska järnhandteringen får skydd för sin tackjärnstillverkning.

Det har nämnts om de kvantiteter tackjärn, som importerats under de senare åren, att de hafva stigit från 30,000 till 70,000 ton och äro snart uppe i 100,000 ton. Man kan väl då icke förneka, att om man bereder den svenska järnhandteringen möjlighet att tillverka 100,000 ton mera järn, det skall spela en afsevärd roll för densamma.

Det är äfven en annan fråga, som jag anser vara intimt förbunden med denna tackjärnstull, en fråga, som står på dagordningen, nämligen att söka bevara Grängesbergsmalmfälten åt den svenska industrien. Skall det vara möjligt, är enda vägen därtill den, att man bereder ökad användning af denna malm inom landet. Genom uppblandning med andra malmsorter, hvarå vi hafva god tillgång, kunna vi tillverka af exportmalmen från Grängesberg precis samma gjuttackjärn, som nu importeras. Som sagdt, om tackjärnstullen skulle hafva förhoppning att gå igenom, tror jag, att den skulle vara ett mycket viktigt stöd vid lösningen af denna fråga, som verkligen är af stor betydelse för järnhandteringen, nämligen att bevara Grängesbergsmalmen åt den inhemska industrien. I norra Tyskland äro uppförda tre stora koksasmusagnar, en i Stettin, en i Emden och en i Lübeck, och en är under uppförande i Hamburg, afsedda för tackjärnstillverkning och i hufvudsak baserade på svenska malmer. Tyskarna, som hafva den svenska tackjärnsmarknaden som mål, visa sig sålunda påpassliga och tänka begagna sig af svenskarnas långsamhet.

Jag vet icke, om jag skall gå in på frågan om de mekaniska verkstäderna, men jag kan ju göra det med några ord. Antagligen är det från de mekaniska verkstäderna, som det värsta motståndet mot tackjärnstullen är att söka, och förmodar jag herrarna fått P. M. från de 107 mekaniska verkstäderna med Huskvarna i téten. Jag är visst icke fiende till de mekaniska verkstäderna, det är för mig ett stort nöje, att dessa lämna goda resultat; men jag tror icke, att om det blir en tull på tackjärn af 1 krona per 100 kilo, den kan inverka så mycket på dessa verkstäders produktionsvinst, ty enligt öfveringenjör Brinells beräkningar skulle den öka den färdiga varan med högst 1.33 öre per kilo. Jag skall taga ett exempel, kanske simpelt men i alla fall belysande. På en gryta å 5 eller 10 kilo skulle tullen göra $1\frac{1}{3}$ öre per kilo, och det bör väl icke spela stor roll för köparen, om man höjer priset med cirka 1 öre per kilo.

I sammanhang med denna fråga skall jag be att få återgå till det beslut, vi fattade för ett par dagar sedan. Vi anslogo då 22 miljoner kronor till montering af Porjusfallen. Nu hoppas jag, att den summan skall räcka till; men de af herrarna, som voro med, när anslag beviljades till banan Gellivara—Riksgränsen, minnas nog, att den beräknade kostnaden, cirka 20 miljoner kronor, måste öfverskridas. Banan kostade cirka 33 miljoner kronor. Man får därför hoppas, att kalkylerna nu äro bättre utförda, så att vi slippa att bevilja ytterligare 10 miljoner kronor. Herrarna tycka kanske, att det är egendomligt, att jag berör denna fråga, men jag gör det därför, att meningen med montering af Porjusfallen är ju visserligen elektrisk järnvägsdrift men hufvudsakligen att åstadkomma svensk industri. Hvad för industri? Jo, antagligen järnmalmssmältning, det vill säga tackjärnstillverkning; och jag tror, att då det icke är antagligt, att de svenska mekaniska verkstäderna vilja köpa tackjärn från Norrland, de hafva nämligen vant sig vid det tullfria engelska och tyska, så måste staten där tillverka tackjärn för export, hvilket kommer att mötas af tullar i andra länder, och då står man där vackert med sitt tackjärn. Äfven för anläggningen däruppe spelar det således en viss roll, hvad vi besluta om tackjärnstullen.

Herr talman, några af de föregående talarna hafva icke vågat sig på att göra något yrkande, de hafva känt sig bundna, men som jag är obunden af all kompromiss, kommer jag därför att yrka afslag å utskottets hemställan och att på tackjärn sättes en tullsats af 1 krona för 100 kilo i enlighet med det förslag, som framstälts af de myndigheter, som yttrat sig i frågan.

Herr Boman: Det är den förste talarens yttrande som uppkallat mig. Han uttalade sitt djupa beklagande af att detta tulltaxeförslag icke blifvit sådant, det bort blifva, och att detta vore en följd af frihandlarnas inverkan på bevillningsutskottets förslag. För min del vågar jag tro, att denna kritik är tämligen oberättigad, och jag hämtar stöd för denna uppfattning däri, att det föreliggande tulltaxeförslaget icke i något enda fall betecknar en försämring i tullskydd i jämförelse med nuvarande förhållanden. I en stor mängd fall innebär det en tullförhöjning å såväl gröfre som finare varor.

Skälet, hvarför ett betänkande som detta kommit fram så pass enhälligt, torde vara väl känt. De så kallade frihandlarna, hvilka ju alls icke äro frihandlare i den meningen, att de vilja söka störta det system, som finnes, fastän de icke äro öfvertygade om, att det är lyckligt att oafbrutet införa nya eller höja befintliga tullar, hafva åtnöjts med det uttalande, som finnes på sidan 15, där det heter: »Den nedsättning af tullarna för gröfre varuslag, som å andra sidan af omständigheterna betingas och som vore ägnad att motväga tullförhöjningarna, läras af skäl,

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggstull
(Forts.)*

Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggsstull.
(Forts.)

som i kommitténs betänkande beröras, och icke minst af hänsyn till syftet med nu ifrågavarande revision af tulltaxan, böra i fråga om ett flertal artiklar anstå till en senare tidpunkt». Det är detta utskottets uttalande, som, tror jag, är orsaken till att betänkandet framlagts så pass enhälligt.

Då de föregående talarna hafva uppehållit sig särskildt vid järnindustriens alster, skall jag be att få säga särskildt om tackjärnstull, att vi haft en tull på tackjärn, och att den verkat utslutande som en finanstull. Och åtminstone för den närmaste tiden är det sannolikt, att återinförande af en tackjärnstull skulle hafva samma verkan, och då det egentligen är ett engelskt exportintresse det gäller, torde denna tull icke hafva någon särskild betydelse i en tulltaxa, upprättad i det syfte, hvarom nu är fråga.

Jag har intet annat yrkande än på bifall till den föredragna punkten.

Herr Juhlin: Jag vill icke ingå på någon kritik af det föreliggande förslaget, som i stort sedt måste anses vara synnerligen förtjänstfullt utarbetadt. Men jag kan dock icke underlåta att vid ett tillfälle sådant som detta uttala en liflig önskan och förhoppning, att, då man nu skrider till underhandling om tarifftraktater med främmande länder, man måtte noga se till, att vårt land icke i alltför hög grad kommer att öfversvämmas af utländskt kram af det ena eller andra slaget. Ehuru jag således helst sett, att å vissa varor af nämnda slag hade åsatts högre tull, vill jag dock icke väcka förslag därom, såsom frågan nu ligger, men jag vill framhålla vikten af, att man vid de blifvande underhandlingarna noga ser till, att icke ett sådant beslut kommer att fattas, som leder till, att vårt land blir öfversvämmadt af utländska kramvaror.

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Strömberg: Jag har icke några nya synpunkter att framlägga utöfver dem, som redan framförts af de fackmän inom järnhandteringen, som förut uppträdt. Men äfven jag kan icke underlåta att uttala ett uppriktigt beklagande af att utskottet måst i kompromissens tecken i motsats mot kommitténs förslag tillstyrka tullfrihet för räls och nedsättning af tullen å balkar, gjutna rör, verktyg och verktygsstål. Räls är visserligen af mycket stor betydelse för vårt land, och jag inser fullväl vikten af, att sådana artiklar kunna erhållas så billigt som möjligt, men jag skall be få påpeka, att det visserligen icke är säkert, att så skall bli fallet genom tullfri införsel. Som vi veta, hafva världens rälstillverkare sammanslutit sig till en världstrust, hvilken sig emellan fördelat rälskonsumenterna. Af dem har Sverige fallit på Tysklands rälstillverkare. Det är tydligt, att vid sådant

förhållande kan trusten eller tillverkaren bestämma ungefär hvilket pris han vill och helt naturligt då ett ganska högt pris för det land, där ingen rälsstillverkning finnes. Så är också utan tvifvel förhållandet för vårt land. Här har visserligen börjats en rälsstillverkning, men den har hittills icke lyckats kämpa sig fram. När nu räls få införas tullfritt, är det all anledning förmoda, att den icke vidare kan komma i gång, och således lämnas fältet fritt för världstrusten att för vårt land bestämma högre pris. Här är sålunda icke fallet, att tullfrihet medför billigare pris.

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.*

(Forts.)

Hvad balkar, rör och dylikt samt verktyg och verktygsstål beträffar, äro verkligen dessa industrier på sina håll i vårt land ganska långt komna, och synes därför vara synnerligen lämpligt att de ernå tullskydd i högre mån, än utskottet föreslagit.

Hvad åter tackjärnstullen angår, är jag visserligen för min del öfvertygad om riktigheten af att införa en sådan tull, och jag tror, att de skäl, som anförts från verkstadsindustrien om de svårigheter den däraf skulle åsamkas, äro i hög grad öfverdrifna. Men under nuvarande förhållanden, då man icke kan påvisa, att någon tillverkning af kokstackjärn i vårt land förefinnes, anser jag mig icke kunna direkt yrka på sådan tull. Men förhållandena kunna ändras, det hoppas och tro vi. Jag ber också få påpeka, att man har anledning tro, att, då den elektriska tackjärnsframställningen, som, af utförda och pågående försök att döma, nu torde kunna sägas vara både ekonomiskt och tekniskt genomförbar, väl kommit i gång, äfven i vårt land skall framställas tackjärn af alla de slag, som för landets behof erfordras och till pris, som kan täfla med utlandets. Då, om ej förr, bör en skälig tull åsättas. Det är med tanke därpå, jag vill uttala den förhoppning, att vederbörande hafva sin uppmärksamhet fästad på detta förhållande, och att vi, när tiden är inne, få motse ett förslag om tackjärnstull, liksom också att blifvande underhandlare om traktater med främmande makter må se till, att tullfriheten icke måtte blifva bindande.

I afseende på räls, balkar och dylikt kommer jag att yrka bifall till herr Hammarströms reservation, och vid punkterna 66 och 67 i fråga om tullen å verktyg och verktygsstål skall jag yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Cavalli: Den endräkt, som här råder i att yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande, skall jag tillåta mig att störa, jag skall nämligen framställa yrkande om afslag på Kungl. Maj:ts proposition i moment b). Men innan jag går till skälen för detta yrkande, skall jag be att få yttra några ord i fråga om den allmänna diskussionen, som här förts.

Här hafva anställts betraktelser öfver hvad bevillningsutskottet gjort och låtit, men jag ber att få säga, att jag i stort sedt icke vet något bättre sätt än det, på hvilket bevillnings-

Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)

utskottet behandlat denna fråga. Det är gifvet, att en uppgörelse i utskottet i dessa grannliga frågor måste vara att föredraga framför en vidlyftig diskussion här om hvarje punkt i taxan. Om jag emellertid finner det riktigt och skickligt, att en öfverenskommelse träffats, så må jag dock säga, att äfven om ordspråket: »en mager förlikning är bättre än en fet process» här kan tillämpas, så är dock denna förlikning bra mager.

Jag öfvergår nu till det fördragna momentet. Det är väl ingen af kammarens ledamöter, som icke erinrar sig hvad i fråga om 60 § regeringsformen förekom vid riksdagen i fjol. Kungl. Maj:t framlade då en proposition med förslag till ändring i grundlagen. Detta förslag föll därpå, att kamrarna fattade olika beslut. Till denna proposition fogade Kungl. Maj:t en annan, däri begärdes bemyndigande, att, därest Kungl. Maj:t skulle besluta att för Riksdagen under år 1910 framlägga förslag om höjande af tullen å fem uppgifna kassa-artiklar eller af tillverkningskatt å brännvin och socker, Kungl. Maj:t skulle äga att tillika förordna, att den ifrågasatta högre tullafgiften eller tillverkningskatten skulle under vissa villkor genast tillämpas, intill dess Riksdagens beslut i anledning af samma förslag kungjorts. Kammarens ledamöter minnas, att ingen här i kammaren och, såvidt jag vet, ingen i hela Riksdagen godkände den propositionen. Man tvistade om motiveringen, men något yrkande om bifall till propositionen framställdes icke i kamrarna, och, såvidt jag minnes, icke heller i bevillningsutskottet. Med den utgången trodde jag, att frågan var begravven. Men den står upp här igen. Kungl. Maj:t har på anförda skäl begärt ett bemyndigande att i vissa fall öfvertaga Riksdagens rätt i fråga om tullar. Bevillningsutskottet har på ett i mitt tycke berömvärdt sätt afstyrkt propositionen i dess helhet, men den har funnit sig kunna tillstyrka ett bemyndigande för en viss begränsad tid eller till utgången af år 1912. Icke heller den förbättringen är dock enligt mitt förmenande tillräcklig. Så länge grundlagen är oförändrad, kan icke Riksdagen afstå en del af sin rätt åt annan, vore det också Kungl. Maj:t. Jag har tillförne många gånger talat i denna fråga och vet väl, att jag i frågans nuvarande läge icke har någon utsikt att vinna framgång. Jag skall därför icke längre uppehålla tiden, men jag ser i bevillningsutskottets afstyrkande af propositionen i dess helhet en säker förhoppning, att den rätt, som Kungl. Maj:t i förslagen såväl om inkomst- och förmögenhetskatt som om bevillning önskat få åt sig inrymd att utan Riksdagens hörande besluta öfver vissa bevillningar, icke skall af utskottet tillstyrkas.

Jag tillåter mig att yrka afslag både å Kungl. Maj:ts proposition och å bevillningsutskottets hemställan.

Herr Hammarström: I den principdebatt, som här vid första punkten förts, hafva fällts åtskilliga uttalanden, som göra, att jag icke kan underlåta att säga några ord äfven i denna del af frågan, ehuru jag icke från början tänkt yttra mig redan nu. Den första ärade talaren ansåg, att nu föreliggande förslag till tulltaxa icke utgjorde någon lämplig underhandlingsbasis vid de traktatsunderhandlingar med främmande makter, som under närmaste tiden kunna komma att föras. Det må så vara, att man kunnat önska, att det föreliggande förslaget i åtskilliga stycken varit mera lämpadt såsom basis för sådana underhandlingar, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att man icke kan och icke får på detta förslag lägga samma måttstock, som på de tariffen, hvilka den ärade talaren äsyftade, då han ordade om, hurusom andra makter vid underhandlingar gått fram med tulltaxor, hvilka måst anses vara mindre allvarligt menade. Det föreliggande förslaget är uppgjort med hänsyn i främsta rummet till vår svenska industris nuvarande utvecklingsstadium och afsedt att skänka denna industri det erforderliga skyddet under den närmare framtid, hvarunder de blifvande traktaterna kunna antagas komma att gälla, och det är ur denna synpunkt förslaget i främsta rummet bör skärskådas. Gifvetvis har man dock icke kunnat förbise, att vid blifvande underhandlingar kraf lära komma att framställas på jämkningar i detta förslag, kraf som gå ut på tullnedsättning eller bindning af tullsatser eller slutligen bindning af tullfrihet i punkter, där sådan förekommer. Tulltaxan måste nu gifvetvis inrättas så, att möjlighet icke alldeles saknas att tillmötesgå sådana anspråk vid blifvande underhandlingar.

En talare har sagt, att förslaget icke innebär någon nedsättning i nu gällande tullskydd. Ja, om man tyder det uttalandet så, att bevillningsutskottets ändringsförslag icke innebära någon reduktion i nuvarande skydd, är det riktigt. Men Kungl. Maj:ts och kommitténs förslag inneburo däremot på icke så få punkter nedsättning i nu gällande tullsatser; och just dessa nedsättningar torde visa, att här icke är fråga om annat än att fastställa tullsatser med hänsyn till hvad den svenska industrien verkligen kräfver. Där man funnit, att det nuvarande skyddet kunde tåla vid nedsättning, har sådan nedsättning i allmänhet också skett, om det än må vara sant, att man i en och annan punkt ansett, att med en eventuell nedsättning borde ännu någon tid anstå. Hvad jag nu anfört har jag yttrat för att karaktärisera det föreliggande förslaget såsom — hvad det uppenbarligen är — en efter vårt verkliga behof af skydd inrättad tariff, vid hvars uppgörande nödig hänsyn tagits till våra handelsförbindelser med utlandet. Om det varit lämpligt att mera uteslutande anlägga underhandlingssynpunkten vill jag lämna därhän.

Debatten har emellertid kommit att till så hufvudsaklig del röra sig om tackjärnstull och koksjärnindustri, att jag anser

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)*

lämpligt att redan nu yttra mig med anledning af min reservation vid punkt 49, om tull å räls och balkar. Vid en blick på handelsstatistiken kan man icke undgå att frapperas af det förhållandet, att Sveriges import af bearbetade järn- och stålvaror så väsentligt öfverstiger hvad som härifrån exporteras af dylika varor. Det förefaller säkerligen till en början ganska underligt, men granskar man förhållandet något närmare, finner man snart nog förklaringen däri, att vi här i landet sakna en koksjärnindustri. Om man från värdet af importerade bearbetade järn- och stålvaror, uppgående enligt tulltaxekommitténs betänkande till i medeltal 20 millioner kronor om året, drager värdet på importerade räls och balkar och därmed jämförliga artiklar, så kommer man ned till ett värde af 12 millioner kronor, hvilket alltså representerar importen af bearbetade järn- och stålvaror i öfrigt. Denna import åter motsvaras af en lika stor exportsiffra, och detta är ju i och för sig ett glädjande förhållande. Men under nu angifna omständigheter har det synts tulltaxekommitténs majoritet synnerligen önskvärdt, att man kunde få till stånd en koksjärnindustri inom landet och Sverige sålunda sättas i tillfälle att själfst förse sig med sitt behof af räls och balkar och dylika artiklar. Enligt samtliga hörda sakkunnigas utsago är detta emellertid omöjligt med mindre denna tillverkning får skyddet af en måttlig tullsats för sina alster. Under sådan förutsättning anses tillverkningens upptagande möjligt på grunder, som finnas närmare angifna i kommitténs betänkande, och hvilka jag tillåtit mig upprepa i min reservation. Man har därför inom kommittén ansett sig skyldig att föreslå tull å ifrågavarande artiklar. Kungl. Maj:t har sedermera anslutit sig till samma uppfattning, men inom utskottet visade det sig icke möjligt att drifva saken igenom. Åtskilliga viktiga konsumentintressen hafva ställt sig hindrande i vägen. Så till exempel beträffande gjutna rör kommunernas behof af denna artikel och de ökade utgifter, som en tull här förnåtsättes komma att medföra; och hvad räls beträffar, är det naturligtvis icke minst de enskilda järnvägarnas behof af denna artikel som vägt tungt i vågskålen. Alltnog resultatet har blifvit, att utskottet afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Jag har dock icke kunnat ansluta mig till den uppgörelse som i detta hänseende träffats inom utskottet. Jag har nämligen ansett frågan om tull å nu ifrågavarande artiklar ur nationalekonomisk synpunkt vara alltför viktig, för att jag skulle velat med min röst bidraga till det resultat, hvartill utskottet kommit. Men som jag under nuvarande förhållanden anser mig icke böra framställa något yrkande, då vi komma till punkt 49, har jag funnit det lämpligast att redan här angifva min ställning till frågan och uttala mitt beklagande af den utgång, saken fått, och min förhoppning, att den måtte ånyo inom

eu snar framtid återupptagas och då få en lyckligare lösning än den för tillfället fått.

Hvad därefter beträffar den punkt, som nu närmast föreligger, eller punkt 1, har den föregående ärade talaren yrkat afslag å utskottets medlingsförslag i denna punkt. Hans varma nit och intresse för Riksdagens uteslutande rätt att bestämma öfver bevillningarna äro ju väl kända, och det var således icke heller för mig någon öfverraskning att höra honom framställa det yrkande, han gjorde. Jag tror dock eller hoppas åtminstone, att kammaren icke vill följa honom i hans yrkande. Jag förmenar, att de skäl, som han anfört till stöd för sin mening, väl behöfva något närmare granskas. Först och främst vill jag erinra om, att i alla nyare tulltaxor förekommer en bestämmelse, motsvarande den, som Kungl. Maj:t upptagit i paragraf 2. Nationalförsamlingen plägar delegera sin rätt på regeringen i där afsedda fall. Frankrike var det första land, som införde en sådan bestämmelse i sin tulltariff. Sedan ha större och mindre stater följt exemplet. Tyskland, Österrike—Ungern och Schweiz ha motsvarande bestämmelser och äfven våra grannland Norge och Danmark. Särskildt hvad det sista landet beträffar, torde böra framhållas, att det måste anses vara ett ganska betecknande förhållande, att man där, med minne af de Estrupska provisorierne på finanslagstiftningens område, icke dragit sig för att gifva regeringen en sådan rätt. Jag föreställer mig visserligen, att knappast någon regering anser ett sådant bemyndigande vara så synnerligen angenämt. Men det ingår såsom ett led i en modern rustning för underhandlingar om tarifftraktater. Det skulle nu vara egendomligt, om vår konstitution vore så konstruerad, att den alldeles icke medgäfvade en dylik i utlandet så vanlig anordning. Jag tror dock näppeligen, att så är förhållandet.

Hvad den föregående ärade talaren yttrade därom, att icke någon röst höjts i Riksdagen, lika litet som inom bevillningsutskottet, för bifall till den i följ föreliggande propositionen, bör kanske något närmare belysas, och jag erinrar då om, att när den bekanta propositionen om ändring af 60 § regeringsformen förra året var före, bifölls den i denna kammare, men sedan samma proposition fallit i Andra kammaren, var det ju ganska naturligt, att man hvarken inom bevillningsutskottet eller inom denna kammare yrkade bifall till den af den ärade talaren åsyftade propositionen, som slöt sig till den föreslagna grundlagsändringen, och hvars godkännande ansetts böra bero på denna senare. Jag vill emellertid vidare också erinra om, att Riksdagen i fråga om en annan bevillning utan tvekan lämnat ett medgifvande, fullt likartadt med det, som här är ifrågasatt, nämligen i fråga om postbevillningen. Riksdagen har för viss bestämd tidsperiod åt Kungl. Maj:t delegerat sin rätt i afseende å utrikes postportot. Med hänvisning till detta förhållande borde väl befohgenheten af

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggstull.
(Forts.)*

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggtull.
(Forts.)*

den ärade tiaiarens uppfattning kunna anses vara tillräckligt vederlagd i hvad angår den konstitutionella sidan af saken.

Då jag således är öfvertygad om, att det ur konstitutionell synpunkt icke bör möta några betänkligheter att bifalla förslaget i denna del, och då det rent praktiskt sedt skulle vara till väsentlig olägenhet, om Riksdagen icke godkände förslaget, anhåller jag, herr talman, att i den nu föredragna punkten få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Cavalli: Bevillningsutskottets ärade ordförande om förmäde nyss, hurusom i en mängd andra länder motsvarande bestämmelse finnes. Ja, det är icke heller mig obekant. Men förhållandena i ett land kunna icke jämföras med förhållandena i ett annat, såvida man icke på samma gång kan påvisa, att förutsättningarna äro desamma. Då dessa förutsättningar icke äro för handen, bevisar det nämnda förhållandet ingenting.

Hvad den praktiska sidan af saken beträffar, sade bevillningsutskottets ärade ordförande, att den föreslagna anordningen är praktiskt nyttigt. Ja, detta var enligt hans uppfattning ett axiom, men jag är något tveksam både om sättet för vapnets skapande och om den praktiska fördelen af dess användande.

Jag är bevillningsutskottets ordförande tacksam för att han tog upp exemplet om postbevillningen, ty det är så långt ifrån att detta bevisar hvad han ville bevisa, att det tvärtom bevisar motsatsen. Jag skall lämna en redogörelse för den sandiga väg uppåt, som bevillningsutskottet måst gå mot regeringarna för att åt Riksdagen återförvärfva dess rätt öfver postbevillningen. År 1896 började kampen för att få Riksdagens solklara makt öfver postbevillningen erkänd. Riksdagen uttalade nämligen vid behandlingen af den kungl. propositionen om bestämmande af postporto för paket, att rätten att bestämma porto för alla slag af paket tillkommer Riksdagen. Men detta gjorde icke vidare intryck på regeringen. Det var nog så, att regeringen i alla fall fastställde vissa portosatser. Regeringen bestämde sedermera en annan postbevillning, nämligen rekommendationsafgiften, och det gick så långt, att regeringen år 1905 föreslog, att Riksdagen ville »för sin del» medgifva nedsättning af rekommendationsafgiften för inrikes postförsändelser. Men detta tillbakavisades af bevillningsutskottet i dess utlåtande, och bevillningsutskottet föreslog, att Riksdagen skulle uttala den meningen, att det tillkommer Riksdagen allena att bestämma öfver all postbevillning. Ja, detta var ytterligare ett steg på vägen. Det föranledde med den nuvarande regeringen en uppgörelse. Regeringen framlade vid 1908 års riksdag en kungl. proposition, när man af praktiska skäl begärde bemyndigande att fortfarande intill utgången af visst år — jag tror 1915 eller 1918 bestämma de *utrikes* posttrafiken rörande afgifterna. Bevillningsutskottet tillstyrkte bifall, dock med inskränk.

ning af tiden till 1911. Med denna korta, ytterst sammanträngda redogörelse torde jag ha klargjort för herrarna, att detta bemyndigande var det sista steget på den väg, som Riksdagen måst gå för att få sin solklara rätt öfver postbevillningen erkänd. Den utgör icke något bevis för riktigheten af det nu föreslagna förfarandet, den visar endast, att Riksdagen med små steg gått fram och med varsam hand gripit in i en sak, för hvilken man verkligen icke hade bort behöfva att kämpa. Ty det är uppenbart och klart, att denna rätt redan tillkom Riksdagen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)*

Herr statsrådet Swartz: Jag skall för min del icke uppehålla mig vid det skäl, som den siste ärade talaren anfört mot bifall till det ursprungligen icke af Kungl. Maj:t, utan af tulltaxekommittén framställda, af Kungl. Maj:t sedermera upptagna och af bevillningsutskottet med viss omformulering tillstyrkta yrkande, som under denna punkt är föremål för behandling. De konstitutionella betänkligheterna ha vi förut hört från den ärade talarens sida. Och jag får för min del säga, att i det afseendet må ju en hvar döma om hvad som kan vara rätt eller icke. Att jag för min del icke anser några konstitutionella hinder förefinnas, framgår af att förslaget är framlagdt. Och att bevillningsutskottets samtliga ledamöter, på ett undantag när, icke heller ansett några konstitutionella hinder föreligga framgår ju tydligt af betänkandet och därvid fogade reservationer, bland hvilka senare det är endast en, hvari en sådan betänklighet framföres. Slutligen torde väl i den omständigheten, att jag icke förnummit den allra minsta tanke hos talmannen på att vägra proposition å den här framställningen, hvilket väl borde ske, i händelse grund lagen lade hinder i vägen för att fatta ett sådant beslut, ligga ett starkt skäl för mig att anse, att icke några konstitutionella betänkligheter kunna i afseende å denna fråga föreligga.

Det är således, synes det mig, endast fråga om, huruvida det vore praktiskt och riktigt att på detta sätt åt Kungl. Maj:t gifva ett sådant uppdrag, som här angifvits. I den delen vill jag säga, att det å regeringens sida icke finnes den allra ringaste önskan att på något sätt inskränka på Riksdagens befogenhet och fulla förfogande öfver bevillningarna. Det är icke alls någon fråga om makten därvidlag. Hade regeringen tänkt på sin egen bekvämlighet och hvad som för den vore behagligast — då hade regeringen utan tvifvel icke framkommit med ett förslag af denna beskaffenhet. Detta vapen är, såsom bevillningsutskottets ordförande nyss sade, af en ganska grannlaga natur och en svårhandterlig beskaffenhet. Det kan understundom vara ganska svårt att veta, huru detta vapen skall på rätt sätt användas. Men sättes det vapnet i handen på en, då får man ansvaret för huru man sköter det. Är det så, att Riksdagen icke vill sätta vapnet i händerna

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggstull.*

(Forts.)

på regeringen, då har regeringen icke ansvaret, utan då har Riksdagen ansvaret för den situation, hvori den försätter regeringen under tänkta omständigheter i underhandling med andra makter, som å sin sida ha detta vapen. Det är därför, att jag varit fullt öfvertygad, att det är för landet, för Sverige förmånligt, att regeringen har ett sådant bemyndigande, som jag icke tvekat framlägga tulltaxekommitténs förslag därom, ehuru jag hade fullt öppna ögon för hvilket obehag som kan uppstå för den, som skall vara med om att föra det vapnet. Nu kan ju — jag följer reservationen, som ger uttryck åt ungefär samma tankegång, som herr Cavalli framfört — regeringen sammankalla urtima Riksdag. Ja, visst kan den det. Men det är väl ändå ett ännu otympligare vapen än det föreslagna. Och min uppfattning är, att blotta möjligheten att kunna använda ett vapen af denna beskaffenhet är af så stor betydelse och styrka, att den svenska regeringen icke skall behöfva använda det, och att således icke heller någon urtima Riksdag skall behöfva sammankallas, utan att man i alla fall kan få det förmånligt ställt för landet. Någon fara för, att en regering — den må vara beskaffad huru som helst — skulle gifva sig till att missbruka ett bemyndigande af denna beskaffenhet kan icke finnas. Ty enligt förslaget skall beslutet om sådan tilläggstull underställas näst sammanträdande Riksdag inom tio dagar efter Riksdagens öppnande, och därest Riksdagen icke oförändradt godkänner beslutet, skall det upphöra att gälla tio dagar efter det Riksdagen fattat sitt beslut i frågan. Det är således endast under några få månader, som man kan tänka sig detta vapen effektivt från regeringens sida. Det finnes under sådana förhållanden icke någon som helst anledning att tro, att någon regering skulle vara i så bristande kontakt med Riksdagen, att regeringen för nöjet att under några få månader få agera envåldshärskare skulle vilja utsätta sig för de helt visst skarpa och befogade efterräkningar, som nog icke länge skulle låta vänta på sig. Jag tror icke, att det finnes den ringaste anledning att befara något sådant af — jag vågar upprepa det — hvilken regering det vara må.

Då det således ur praktisk synpunkt är för landet högst önskligt, att denna bestämmelse tages, har jag icke dragit mig för att anhålla, att den bördan lägges på regeringens axlar, och jag tror, att Riksdagen gör klokt i att lägga den dit.

Herr Hammarström: Blott ett par ord med anledning af den intressanta historiken om rätten öfver postbevillningen, som herr Cavalli meddelat. Det är alldeles riktigt att så gått till, som den ärade talaren anförde. Men det synes mig snarast utgöra ett stöd för mitt påstående. Det visar visserligen, att Riksdagen häfdat sin allenabestämmanderätt öfver postbevillningen. Denna är för öfrigt, såvidt jag vet, i princip aldrig bestridd. Men å andra sidan har Riksdagen lika oförtydligt för en viss begränsad

tidsperiod på Kungl. Maj:t delegerat en del af denna rätt. Därmed måste väl den konstitutionella sidan af saken kunna anses vara tillräckligt belyst. För öfrigt är det anmärkta förhållandet ingen nyhet. Redan 1818 och 1823 års Riksdagar ha gifvit dylikt bemyndigande åt Kungl. Maj:t, ehuru väl då för obegränsad tid. Här förekommer ju för öfrigt år efter år, att Riksdagen på Kungl. Maj:t delegerar sin rätt att afhända staten densamma tillhörig fast egendom, nämligen i fråga om mindre kronoegendomar. Äfven detta borde väl bevisa, att Riksdagen kan på Kungl. Maj:t delegera en Riksdagen uteslutande tillkommande befogenhet — något som jag tror i allt fall icke bestrides af någon statsrättslärare.

*Ängående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.*

(Forts.)

Herr Cavalli sade också, att man icke får jämföra förhållandena här i landet med förhållandena i andra länder, enär de från parlamentarisk synpunkt äro olika. Men därmed har man ju kommit bort från den konstitutionella frågan och in på praktiskt-politiska förhållanden. Det är just sådana synpunkter, som herr Branting framhåller i sin reservation. Han anser, att det under nuvarande förhållanden icke är lämpligt att lämna ett sådant medgifvande, ehuru det möjligen under andra förhållanden skulle kunna förekomma. Det är då icke längre fråga om, huruvida ett sådant bemyndigande *kan* lämnas eller icke.

Herr Fahlbeck: Efter det anförande, som hållits af den siste talaren, kunde det egentligen vara öfverflödigt att vidare orda i saken. Men denna fråga om Riksdagens och Kungl. Maj:ts inbördes rätt i fråga om bevillingarna, har en stor betydelse, och därför skall jag tillåta mig att för min del också yttra några ord därom.

Det är uppenbart, att man får skilja emellan den saken, att Riksdagen har allenabeslutanderätt öfver bevillingarna, och den, att Riksdagen kan på regeringen öfverlåta denna rätt under vissa, bestämdt uttalade villkor. Det är alldeles visst, såsom den ärade talaren på malmöbänken sade, att Riksdagen har fullständig rätt öfver postbevillingen, liksom öfver hvarje annan bevilling, och det kan icke vara tal om att rubba den grundsatsen. Men den grundsatsen rubbas icke däraf, att Riksdagen på Kungl. Maj:t delegerar för visst fall en rätt att själfständigt besluta. Om vi läsa paragraf 60 i den punkt, som handlar härom, framgår däraf ganska tydligt, att regeringen måste kunna få af Riksdagen ett sådant bemyndigande. Där heter det nämligen: »Ej må några allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, *utan Riksdagens samtycke* kunna förhöjas». Ja, naturligtvis icke *utan Riksdagens samtycke*. Men Riksdagen ger ju i detta fall sitt samtycke genom förevarande punkt. Där bestämmes ju både den tid, för hvilken detta bemyndigande skulle gälla, och den gräns, intill hvilken tullsatsen skulle få förhöjas. Man kan icke tolka dessa ord »utan Riksdagens samtycke» så, att Riksdagen måste

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)*

för hvarje särskild tullsats och vid hvarje särskildt tillfälle bestämman, hur det skall vara. Dessa ord måste kunna tolkas på det sättet — och historien visar ock, att de ha tolkats så — att Riksdagen kan gifva ett generellt samtycke och ett generellt bemyndigande. Så var fallet allt ifrån vårt nuvarande statskicks början 1809 och till 1830, då Kungl. Maj:t ensam bestämde tullsatserna på grund af bemyndigande i enlighet med denna grundlagsbestämmelse. Vi få icke genom en alltför trång tolkning af 60 paragrafen regeringsformen binda händerna på oss, hvilket skulle vara till stort förfång speciellt i det nu föreliggande fallet, och äfven eljest.

Riksdagen har ju ock, såsom den siste talaren anförde, trots bestämmelsen i 77 paragrafen i regeringsformen, mångfaldiga gånger gifvit Kungl. Maj:t ett generellt bemyndigande af detta slag. Där stadgas lika bestämdt med afseende å afhändandet af fast egendom, att dylikt får icke ske »utan Riksdagens samtycke». Men Riksdagen gifver likväl år efter år Kungl. Maj:t rätt att verkställa dylika försäljningar. Här finnes således icke det ringaste konstitutionella hinder för att taga denna punkt, till hvilken jag alltså yrkar bifall.

Herr Clason: Jag är i mycket förekommen af herr Fahlbeck, men då en föregående ärad talare på skånebänken särskildt fäst uppmärksamheten på postbevillningen, skall jag be att få lämna några kompletterande upplysningar.

Den ärade talaren tog till utgångspunkt frågans utveckling efter 1896. Men äfven dessförinnan var det, om jag icke miss-tager mig, vanligt, att Riksdagen delegerade en del af sin rätt öfver postbevillningen åt Kungl. Maj:t. Så har det tillgått, tror jag, ända sedan vår nuvarande regeringsform tillkom, år 1809. Och jag tror ej, att jag tar miste, om jag säger, att den Kungl. proposition, där det första gången var fråga om att åt regeringen gifva ett dylikt bemyndigande i fråga om postbevillningen, var kontrasignerad af Hans Järta. Men hvad honom angår måste man väl ändock säga, att han kände till och förstod sig på 1809 års regeringsform.

Herr Fränckel: Jag finner, att kammaren under den sista delen af debatten gått öfver till en detaljdebatt om den föreliggande paragrafen, men det var ju medgifvet att få uttala sig om betänkandet i dess helhet, och det är af detta medgifvande, jag vill begagna mig.

Jag har vid ett föregående tillfälle, då kammaren enskildt var ganska mangrant samlad, tagit mig friheten gifva uttryck åt den uppfattningen, att om, såsom jag hoppades, bevillningsutskottet skulle komma att i hufvudsak tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition, man borde, i det skick frågan förelåg, och med

fästadt afseende å orsaken, hvarför en revision af tulltaxan nu vore nödvändig, så mycket som möjligt undvika att uttala sig om detaljer, allt i förhoppning att till följd af den så sakkunnigt utförda revisionen det skulle finnas möjlighet att uppnå sådana förbindelser med utlandet, att vår industri verkligen tillgodosåges så långt möjligt vore. Jag har ytterligare blifvit styrkt i denna min uppfattning därigenom, att kommitténs ordförande — numera vår ärade ordförande i bevillningsutskottet — förklarar, att kommittén gått ut från den synpunkten, att det tullskydd, som under den närmaste framtiden vore behöfligt, vore i detta kommittébetänkande tillgodosedt. Han har vidare upplyst, att fastän detta var meningen, och fastän kommittén således gått så långt, det var möjligt, man dock måst göra jämkningar. Redan dessa jämkningar äro beklagliga. Men han förklarade vidare, att tulltaxekommittén, som han förvarade, såsom medgifvande åt frihandlarna gjort själf åtskilliga nedsättningar, och att man således bort kunna hoppas, att vederbörande frihandlare skulle vara tillfreds därmed. Nu sade han ock, att det dock icke varit möjligt inom utskottet att vidhålla, hvad Kungl. Maj:t begärt, utan att man fått göra ytterligare jämkningar. Jag frågar mig då: Skall Riksdagen, på grund af att utskottsmajoriteten har funnit det nödvändigt för att tillgodose frihandlarnes önsknings, släppa lösa de tullsatser, som gälla vår viktigaste industri? Har verkligen stämningen inom landet så ändrats, att det finnes skäl för protektionisterna att alldeles falla till föga för frihandlarnas yrkanden? Nej, mina herrar, man måste erkänna, att så icke är förhållandet. De som på den tiden, då tullarna infördes, förklarade att landet skulle gå under på grund af svältullarna, dessa röster ha tystnat, dessa personer ha funnit, att det beslut, som tack vare Första kammaren fattades, har varit till landets utveckling och nytta. Och man har icke velat rubba på dessa stora frågor. Då frågar jag: har det då varit nödvändigt att inom utskottet på sätt som skett tillspillogifva tullsatserna för vår viktigaste industri, och detta i strid med hvad Kungl. Maj:t föreslagit? Jag kan för min del icke finna det vara fallet. Jag hade för min del hoppats att kunna få vidhålla den åsikt jag har haft, att frågan var så stor, att det vore nödvändigt att såvidt kunde ske hålla samman meningarna och söka få fram Kungl. Maj:ts förslag, som ju i hufvudsak var kommitténs. Jag hade trott, att efter den massa öfverläggningar och med den framstående utredning, som detta kommittéförslag innehöll, man hade mera anledning att vidhålla hvad där föreslås än att på grund af en kort diskussion inom utskottet slopa viktiga satser i detta betänkande, hvilka voro upptagna af Kungl. Maj:t. Ehuru jag således gärna skulle velat yttra mig berömmande om det stora arbete, som såväl utskottet som i synnerhet dess ordförande nedlagt på förberedandet af denna fråga, ber jag att på förhand få förklara, att jag i alla de olika punkter, där utskottet frångått

Angående rätt för Kungl. Maj:t att belägga varor med tilläggstull.
(Forts.)

*Angående
rätt för
Kungl. Maj:t
att belägga
varor med
tilläggs tull.
(Forts.)*

Kungl. Maj:ts förslag, måste ställa mig på Kungl. Maj:ts sida och jag gör detta så mycket hellre, som efter min mening man icke bör låta förleda sig till att tro, att dessa tullsatser, som nu slopas, icke förblifva slopade i händelse af traktater och att det genom någon åtgärd skulle kunna vara möjligt att vid underhandling med vederbörande utländska makt, som en gång skall underhandla med oss på basis af denna tulltaxa, lyckas i afseende å de stora frågor, som röra vår järnindustri vidhålla, att dessa tullsatser under traktatstiden icke få ändras. Låt oss icke göra oss någon förhoppning om att de beslut vi i dag fatta möjligen kunna före traktaternas upphörande ändras.

Jag vill endast hafva sagt detta därför att jag vill vidhålla hvad jag vid ett annat tillfälle yttrat och att jag alltså vid de olika satser, som komma i fråga, ämnar yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Cavalli: Jag vill endast yttra ett par ord gentemot den ärade talaren på västmanlandsbänken. Af den omständigheten, att jag talade om postbevillningen från år 1896, drog han den slutsatsen, att jag icke skulle hafva reda på de föregående bemyndiganden, som Riksdagen gifvit Kungl. Maj:t i sådant afseende. Jag ber emellertid att få säga, att jag har reda på dem, fastän jag ansåg det vara onödigt att i detta sammanhanget tala om dem. Orsaken till att jag började med 1896 är den, att då började — såsom jag uttryckte mig — de första stegen tagas på den sandiga vägen uppåt att skaffa Riksdagen den makt, den enligt grundlagen bör hafva.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att, på grund af de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner komme att framställas särskildt beträffande hvart och ett af de nu ifrågavarande momenten.

På gjord proposition i afseende å mom. a) biföll kammaren hvad utskottet i detta moment hemställt.

Härefter yttrade herr talmannen, att beträffande mom. b) vore yrkadt, dels att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan, dels ock att samma hemställan skulle afslås.

Vid propositioner i enlighet med dessa yrkanden förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 2—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Mom. a).

Lades till handlingarna.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Beträffande spannmål innehöll taxeförslaget följande bestämmelser, upptagna i rubrikerna nr 74—79. *Angående tull å spannmål.*

Spannmål:

omalen:

74.	råg, hvete och korn; äfvensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda	100 kg. 3 kr. 70 öre
75.	hafre; äfvensom vicker, sojabönor samt andra ärter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga.....	— <i>fria</i>
76.	malt, äfven krossadt	100 kg. 5 kr.
77.	majs	100 kg. 1 kr. 50 öre
78.	andra slag	100 kg. 3 kr. 70 öre
malen:		
79.	mjöl och gryn, alla slag; äfvensom mjöl af andra vegetabilier; ej till annan rubrik hänförligt	100 kg. 6 kr. 50 öre

I fråga om dessa bestämmelser hade yrkanden framställts i tre inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 248 af herr *Eriksson* i Grängesberg m. fl., nr 247 af herr *Olausson* och nr 250 af herr *Jespersion*.

I den förstnämnda motionen hemställdes, i sammanhang med yrkande om afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och om anställande af i motionen ifrågasatt utredning rörande tullfrågan, att Riksdagen måtte besluta, »att i afvaktan på att sålunda tullfrågan må kunna upptagas till afgörande i hela dess omfattning nedsätta tullen å *spannmål, omalen* (tulltaxa nr 74 och 78 i Kungl. Maj:ts proposition) från kronor 3: 70 till kronor 2: 50 per 100 kilogram samt å *spannmål, malen*, (nr 79) från 6: 50 till 4: 30 per 100 kilogram och borttagna tullen å *majs*, (nr 77) nu kronor 1: 50 per 100 kilogram.»

I motionen II: 247 framställdes det förslag, »att Riksdagen

Angående
tull å spann-
mål.
(Forts.)

ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 69 med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, att tullen å spannmål, malen, mjöl och gryn alla slag, fastställes till 5 kronor för 100 kilogram».

Yrskandet i motionen II: 250 innefattade en hemställan, att »Riksdagen ville besluta, att tullen å malt måtte bestämmas till 6 kronor 50 öre i stället för, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, 5 kronor per 100 kilogram».

Utskottet hade i föreliggande punkt hemställt, att Riksdagen ville besluta

a) att, med afslag å motionen II: 248 i hvad den afser rubrikerna nr 74 och 78 i Kungl. Maj:ts förslag, godkänna samma rubriker oförändrade;

b) att godkänna rubriken nr 75 i Kungl. Maj:ts förslag;

c) att, med bifall till motionen II: 250, godkänna rubriken nr 76 i Kungl. Maj:ts förslag med den förändring, att tullsatsen fastställdes till 6 kronor 50 öre pr 100 kilogram;

d) att med afslag å motionen II: 248 i hvad den afsåge tullen å majs, godkänna rubriken nr 77 i Kungl. Maj:ts förslag oförändrad; samt

e) att med afslag å motionerna II: 247 och II: 248 i hvad de afsåge tullen å malen spannmål, godkänna rubriken nr 79 i Kungl. Maj:ts förslag, med den ändring dock att före orden »andra vegetabilier» insättes orden »arrowrot och».

Herr Lindblad: Jag ber att få uppehålla mig ett ögonblick vid hvad Kungl. Maj:t här har ansett sig böra framhålla med afseende å tulltaxekommitténs förslag om införselbevis, som kommittén hade tillstyrkt, och att man äfven i vårt land ville införa ungefär samma bestämmelse, som finns i Tyskland, med deras så kallade »Einfuhrscheine». Om man nu alldeles med tystnad förbigår denna sak, torde detta möjligen kunna medföra, att frågan anses vara mer obetydlig än hvad den är.

Det har icke undgått mig, att Kungl. Maj:t här har framhållit, att en undersökning är igångsatt rörande denna sak, men att tiden icke har medgifvit, att den nu framlägges för Riksdagen. Jag anser emellertid, att spannmålshandeln och särskildt producenterne af varan i vårt land äro i stort behov af att få någon hjälp just med afseende härå. Om man nämligen ser efter den nuvarande noteringen å råg, så skall man finna, att den är ofantligt låg. Man kan icke, åtminstone icke å landsbygden, sälja råg för högre pris än 11 öre, och detta trots att den officiella noteringen i Stockholm angifves till 12 eller 13 öre. Det är emellertid samtidigt ett faktum, att råg i närvarande stund icke kan importeras för lägre pris än 14 öre; förhållandena tyckas då tyda på, att kvarnägarna genom sin sammanslutning förstå att hålla priset nere på den svenska varan, något som införandet af

anordningen med införselbevis skulle kunna vara ägnadt att motverka. Då erfarenheten allt oftare utvisar, att genom sammanlutning af vissa intresserade, trustbildningar och hvarjehanda sådana manipulationer, man kan åstadkomma dylik effekt, tror jag, att man verkligen har fullgoda skäl för hvad tulltaxekommittén framhållit härutinnan. Då Kungl. Maj:t emellertid särskildt framhåller, att frågan kan hafva en viss betydelse i statsfinansiellt afseende, vill jag uttala ett beklagande, om detta skulle få medföra sådan verkan, att man bara för att taga in några hundratusen eller — låt vara — någon miljon kronor mera i tullmedel, skulle däraf föranledas att ej gifva sitt bifall till den nya anordningen. Jag tror, att det egentligen spelar en mindre roll, om man får ett eller annat hundratusental kronor mer i statskassan, än om man kan få landets produktion af lifsmedel verkligen nöjaktigt tillgodosedd.

Det är af den anledningen, jag velat beröra saken, så att den icke må lämnas åt sitt öde.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 12—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

*Angående
tull å spannmål.*

(Forts.)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—29.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Angående tull å läder. Rubrikerna nr 198—200 samt 204 och 205 i Kungl. Maj:ts förslag hade följande lydelse:

Hudar och skinn, ej hänförliga till pälsverk:

beredda, halfberedda härunder inbegripna:
sul- och bindsulläder samt hvalross- och flodhästhudar:

andra slag:

198.	i stycken, vägande netto minst 2.5 kg.	1 kg. 65 öre
	i stycken af mindre nettovikt:	
199.	lackerade; äfvensom gull- och silfver-
skinn	1 kg. 2 kr.
200.	andra	1 kg. 1 kr. 20 öre

Läder- och skinnstycken, utstansade, ut-
skurna eller utklippta, men icke vidare
bearbetade, ej särskildt nämnda:

andra slag:

204.	lackerade eller af gull- eller silfverskinn	1 kg. 2 kr. 40 öre
205.	andra, ränder, äfven hopskarfvade, här-
under inbegripna.....	1 kg. 1 kr. 20 öre.

*Anm. till nr 203—205. Krökning af resefter
anses icke såsom bearbetning.*

Efter erinran att de till rubrikerna nr 198—200 hänförliga artiklarna nu droge tull med 65 öre per kilogram, hade utskottet i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att förslaget rubriker nr 198—200 samt 204 och 205 måtte i taxan erhålla följande förändrade lydelse:

Hudar och skinn, ej hänförliga till pälsverk:

beredda, halfberedda härunder inbegripna:

sulläder och bindsulläder samt hvalross- och flodhästhudar: *Ängående tull å läder.*

andra slag:

198. i stycken, vägande netto minst 1 kg. 1 kg. 65 öre
i stycken af mindre nettovikt:
199. lackerade; äfvensom gull- och silfver-
skinn 1 kg. 1 kr. 50 öre
200. andra 1 kg. 1 kr.
-

Läder- och skinnstycken, utstansade, utskurna eller utklippta, men icke vidare bearbetade, ej särskildt nämnda:

andra slag:

204. lackerade eller af gull- eller silfverskinn 1 kg. 1 kr. 80 öre
205. andra, ränder, äfven hopskarfvade, här-
under inbegripna 1 kg. 1 kr.

Ann. till nr 203—205 (lika med förslaget).

Beträffande förevarande punkt hade reservation afgifvits af herr *Hammarström*, som anförde:

»Den inhemska ofvanlädarsberedningen kan icke uppvisa närmelsevis så gynnsamt resultat som sulläderstillverkningen. Framstegen under senaste decenniet äro till och med jämförelsevis föga betydande. Importen af ofvanläder är däremot ansenlig, representerande ett årligt värde af mer än 5 miljoner kronor, och till största delen förskrifvande sig från Tyskland. Vår export af oberedda hudar är å andra sidan mycket afsevärd. Inom garfverinäringens område borde sålunda finnas möjligheter för förädling af svensk råvara i vida större utsträckning än för närvarande.

I tulltaxekommitténs betänkande framhålles, att nu gällande tullsats för ofvanläder så småningom kommit att innefatta ett vida mindre effektivt skydd, än som vid dess åsättande år 1897 tydligen afsågs. Ofvanlädarsberedningen, vid hvilken på 1890-talet ännu vegetabiliska garfningsämnen kommit till användning, hade nämligen under senare tid i stor utsträckning öfvergått till s. k. mineralgarfning; och vid denna erhöles ett läder, så betydligt lättare än det efter äldre metoder garfvade, att enligt meddelade uppgifter detsamma stundom icke hade mer än hälften så hög specifik vikt som detta sistnämnda. Denna förändring i garfningsmetod måste gifvetvis föranleda, att, om skyddet för ofvanlädarsberedningen skulle bibehållas så, som år 1897 afsetts, den nuvarande tullen i motsvarande mån höjdes. Såsom af betänkandet vidare framgår, är det med afseende å skinn, vägande mellan 1 och 2 kilogram per stycke i hel hud, som de svenska

Angående
tull å läder.
(Forts.)

garfverierna företrädesvis behöfva ett bättre skydd, och vid förhandlingarna inom kommittén hade importörer nödgats medgifva, att skäl förefunnnes för viktgränsens bestämmande till 2 kilogram, på sätt äger rum i Norge, där dylika skinn af 1—2 kilograms vikt äro underkastade en minimaltullsats af 1 krona per kilogram.

Under sådana omständigheter, som nu anförts, har jag icke kunnat biträda utskottets ändringsförslag i afseende å viktgränsen i förslaget rubrik nr 198, utan hemställer, att, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del, sagda gräns må bestämmas till 2.5 kilogram.

Herr Hammarström: Utskottet har här föreslagit åtskilliga ändringar i Kungl. Maj:ts förslag; bland annat har tullsatsen för det lättare ofvanlädret reducerats till lägre belopp, än Kungl. Maj:t föreslagit. Därom kunde ju vara åtskilligt att säga, men det är i allt fall icke i den delen jag har ansett mig böra anmäla reservation. Min reservation afser den viktgräns, som utskottets förslag uppdrager mellan det tyngre och det lättare ofvanlädret. Kungl. Maj:t hade, i öfverensstämmelse med hvad tulltaxekommittén föreslagit, satt denna gräns vid 2½ kg. Häri har utskottet förordat den ändring, att viktgränsen i stället skulle bestämmas till 1 kg. Emellertid synes mig utskottets motivering för detta ändringsförslag icke vara så synnerligen hållbar. Utskottet medger »att lädret numera, genom tillämpandet af modernare garfningsmetoder, är lättare per ytenhet räknadt än vid fastställandet af nu gällande tullsats». Detta är just utgångspunkten för kommitténs och Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Då den nuvarande tullsatsen på ofvanläder bestämdes vid 1897 års riksdag, så användes ännu vid garfningen vegetabiliska garfningsämnen. Sedermera har man i stor utsträckning öfvergått till garfning med mineraliska garfningsämnen, den så kallade kromgarfningen, och som utskottet har framhållit, blir lädret väsentligen lättare vid sådan garfning. Det beräknas, att det därigenom stundom kan gå ned i vikt så mycket, att det icke blir mer än hälften så tungt som med tidigare garfningsmetoder. I hvarje fall kan man åtminstone räkna med 50 procent mindre vikt än förut. Om man öfver hufvud taget anser, att det skydd, som fastställdes år 1897, var erforderligt, om man anser, att det icke var för högt tilltaget, så borde utskottet hafva kommit till ett annat resultat.

Vid verkställd undersökning har det visat sig, att de lättare skinn, som inom landet garfvas, väga mellan 1 och 2 kilogram per styck i hel hud. Nu är det sant, att importen vanligen sker i halfva hudar, och om så fortfarande att ske äfven efter tillkomsten af den förhöjda tullen för lättare skinn, skulle man äfven enligt utskottets förslag, med en viktgräns af ett kilogram, kunna få ett effektivt skydd för dessa lättare skinn, ett skydd motsvarande

hvad man år 1897 åsyftade. Det torde likväl knappast vara tvifvel underkastadt, att om en högre tullsats endast kommer att gälla för skinn, vägande mindre än 1 kilogram per styck, så kommer importen hädanefter att ske i hela hudar, hvarigenom man kommer öfver denna viktgräns och således får den lägre tullsatsen tillämpad.

*Angående
tull å läder.*
(Forts).

Beräknar man som sagdt, att det läder, som framställes genom mineralgarfning, är 50 procent lättare än det, som framställes med vegetabiliska garfningsämnen, så borde den nuvarande tullsatsen af 65 öre ju regleras till ungefär 98 öre eller i rundt tal 1 krona. Utskottet har emellertid icke utom i fråga om de nyss angifna, allra lättaste skinnen velat gå med på någon reglering, utan anser att man bör bibehålla den nuvarande tullsatsen af 65 öre, hvilket alltså innebär en reduktion med 50 procent af det år 1897 medgifna skyddet.

Utskottet har dock icke lyckats visa, att det år 1897 tillmätta skyddet är för högt beräknadt. Tvärtom gifva de statistiska siffrorna vid handen, att den nuvarande tullsatsen måste anses vara för låg. Importen af hit hänförliga skinn är högst betydande; den representerar ett värde af 5 å 6 miljoner kronor per år, till största delen kommande från Tyskland. Å andra sidan exportera vi ansevärliga kvantiteter hudar i oberedt skick. Detta tyder på, att den nuvarande tullsatsen icke är effektiv, utan att med bättre afpassadt skydd garfningen skulle kunna försiggå inom landet i långt större utsträckning, än för närvarande är fallet. Det är med hänsyn till denna nu anförda omständighet, som jag har ansett mig böra yrka, att gränsen mellan de tyngre och lättare skinnen må bestämmas till $2\frac{1}{2}$ kilogram i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till min reservation.

Herr Boman: För närvarande gäller för alla sorters läder, som komma under denna rubrik, nr 198, en enhetlig tullsats af 65 öre per kilogram, oafsedt tyngden på skinnen. Fastställdes nu den viktgräns på skinnen af $2\frac{1}{2}$ kilogram, som af bevillningsutskottets ärade ordförande har förordats, så skulle, enligt upplysningar som från sakkunnigt håll lämnats inom utskottet, så godt som allt ofvanläder komma att falla under rubriken nr 200 med den högre tullsatsen. En sakkunnig på området har förklaradt, att för hans skofabrik det vore endast 10 procent af importen, som skulle få åtnjuta den lägre tullsatsen, om viktgränsen bestämdes så hög som $2\frac{1}{2}$ kilogram.

Nu anför ordföranden i bevillningsutskottet, såsom skäl för behovet af ökad skydd, industriens ställning på detta område. Jag tror däremot för min del, att det är ett ganska ovissst, ett ganska osäkert plan att ställa sig på vid bedömandet af ett tullskydd, om man försöker lämpa detta efter den ekonomiska ställ-

Angående
tull å läder.

(Forts.)

ningen inom en viss industri. Det är så ofantligt många omständigheter, som spela in här: skickligare eller oskickligare ledning, bristande kapital, bristande förmåga att lämpa sig efter ändrade förhållanden och att begagna tidsenliga arbetsmetoder. Jag tror icke det är möjligt lägga det till grund vid utmätandet af tullskydd, särskildt om det gäller ändring af redan befintlig tull. Då tror jag det är riktigare att vid ändring af utgående skydd tänka på andra industrier, som däraf skulle beröras. Jag syftar här på skoindustrien, för hvilken dessa skinn utgöra råvaran. Det torde vara känt, att denna industri redan nu arbetar under ganska ogynnsamma förhållanden, och hvad som i alla händelser är säkert är, att hvarje ökning i kostnaden för denna industris råvara kommer att medföra ett fördyrande af en för konsumenterna så nödvändig artikel som skodon.

Då jag icke vill vara med härom och då förslaget innebär en rubbning i de nu afvägda tullsatserna, skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende å nu föredragna punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock af herr Hammarström att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, som förordats i hans reservation vid denna punkt.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 30 af sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr Hammarström föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—54;

Nej—63.

Punkterna 31—47.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 48.

Den i Kungl. Maj:ts förslag upptagna rubriken nr 664 hade följande lydelse:

664. Tackjärn, spegeljärn, manganjärn, kromjärn, wolframjärn, molybdenjärn och andra icke smidbara, ej särskildt nämnda slag af järn och järnlegeringar — *fria*.

I två särskilda motioner af enahanda lydelse, den ena I:60 af herr *Carlberg* och den andra II:240 af herr *Svensson* i Skyllberg, hade bland annat, framställts yrkande därom, »att å tackjärn sättes en tull af 1 krona 40 öre pr 100 kilogram».

Utskottet hade i förevarande punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte med afslag å förevarande motioner I:60 och II:240 i hvad de afsåge tull å tackjärn, godkänna rubriken nr 664 i Kungl. Maj:ts förslag oförändrad.

Vid förevarande punkt hade reservation afgifvits af herrar *Edvin Håkanson*, *Åkerberg*, *Almström*, *Edvard Bohnstedt*, *Lyckholm* och *Jeansson* i Kalmar mot motiveringen.

Herr Bohnstedt, Knut: I det att jag hemställer om afslag å utskottets hemställan, ber jag att få yrka, att tackjärn må åsättas en tull af 1 krona per 100 kg.

Herr Carlberg: Jag ber att få yrka återremiss af denna punkt.

Herr Hammarström: Tull eller icke tull å tackjärn är ju en sedan gammalt omtvistad fråga. På sätt under den i dag förut förda debatten framhållits, har tulltaxekommitténs majoritet icke ansett sig böra förorda åsättande af tull. Det må ju villigt medgifvas, att förhållandena kunna komma att ändras, så att tull lämpligen bör åsättas, och jag vill särskildt framhålla detta med anledning af ett förut i debatten faldt omdöme om utskottets afvisande af tanken på tulls åsättande för närvarande. Detta skulle vara endast ett hänsynsfullare uttryckssätt. Man ville dock i sak verkligen definitivt afvisa tanken på tull, men man ville göra det under den mildare formen af ett uttalande, att tull icke borde åsättas *för närvarande*. Detta utskottets uttalande hänför sig dock helt naturligt till det förhållande, att man för närvarande håller på att experimentera med tackjärnstillverkning på elektrisk väg. Blir det problemet löst, eller rättare sagdt, när det problemet kan anses vara ekonomiskt lika väl som tekniskt löst, är det möjligt, att förhållandena kunna anses vara så förändrade, att en

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.*

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)*

tull kan befinnas vara af omständigheterna påkallad. Detta är en uppfattning, åt hvilken äfven chefen för finansdepartementet i sitt uttalande till statsrådsprotokollet gifvit uttryck, om jag icke missminner mig. Såsom förhållandena nu ligga, torde man emellertid icke kunna underlåta att räkna med, att konsumenterna af tackjärn, de mekaniska verkstäderna och gjuterierna, skulle komma att i väsentlig mån blifva lidande genom åsättande af tull; och då det torde vara tvifvel underkastadt, åtminstone huruvida den inom kommittén ifrågasatta tullsats, till hvilken herr Bohnstedt nu yrkat bifall, skulle lämna det erforderliga skyddet, för att en tackjärnstillverkning med koks öfver hufvud taget skulle kunna komma till stånd här i landet, lär man väl kunna anse ganska goda skäl förefinnas för den åsikt, som kommitténs majoritet omfattat i denna fråga, en åsikt, som sedermera vunnit anslutning såväl hos Kungl. Maj:t som hos bevillningsutskottet. Jag kan således icke för min del ansluta mig till yrkandet om åsättande af denna tull, utan jag måste yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i förevarande punkt.

Medan jag har ordet, vill jag särskildt säga, att jag tror det vore mindre lämpligt att återremittera denna punkt till utskottet. Det är ju af lätt insedda skäl gifvet, att, såsom hela tullfrågan nu ligger, det icke kan vara lämpligt, att denna kammare sätter sig i efterhand.

Herr Magnuson: Då jag ställer mig i den föreliggande frågan på samma ståndpunkt, som utskottet gjort, skall jag be att i någon mån få angifva mina skäl därför.

Jag har här i min hand en bilaga till motionen nr 240 i Andra kammaren. Jag fäster mig då vid den siffra, som uppgifves vara importvärdet på gjuteritackjärn för år 1907. Där säges, att 1907 importerades 69,434 ton tackjärn till ett värde af 5,925,000 kronor. När jag såg denna senare siffra, som äfven återfinnes i herr Carlbergs betänkande till bevillningsutskottet, där den är sammanställd med motsvarande värdesiffra för 1908, kunde jag icke undgå att finna det högst egendomligt, att två närliggande år kunde i så hög grad skilja sig ifrån hvarandra med afseende å importvärdet, då skillnaden i tonalet dock är ganska obetydlig. Jag sökte därför reda på urkunden i Kungl. Kommerskollegii statistik och fann där mycket riktigt, att ett ganska stort fel är begånget i fråga om värdesättningen för 1907, som blifvit orimligt hög, hvilket Kommerskollegium dock själf påpekat. Man kan i fråga om sådana här statistiska siffror kanske säga, som en ärad talare på sörmlandsbänken häromdagen gjorde eller att ofta nog bör man sätta likhetstecken emellan dem och lögn, äfven om jag icke går så långt som han, tror jag dock, att man har fullt skäl att vara mycket försiktig, när man handskas med statistiska siffror. Orsaken till att det förevarande felet uppstått, är att 1907 har

Kommerskollegium vid värderingen af det importerade tackjärnet begagnat sig af exportpriset för svenskt tackjärn, 85 kronor, då i själfva verket importpriset icke har varit högre än omkring 59,30 kronor att jämföra med 50 kronor det följande året. Vill man nu med stöd häraf korrigera den uppgift, som förekommer dels i herr Svenssons bilaga, dels i herr Carlbergs senare gifna uppgift till bevillningsutskottet, så får man fram en siffra, som med icke mindre än 1,745,000 kronor för år 1907 understiger den, som af Kommerskollegium blifvit uppgifven.

Går man vidare och granskar de motiv, som anförts af de båda motionärer, som yrkat på en högre tull, så finner man, att herr Svensson medgifver, att finansministern har goda skäl för sig, då han påstår, att den vinstmarginal, som med en tull af tio kronor per ton skulle uppstå, är skäligen liten. Men motionären säger helt frankt, att detta går mycket bra an att hjälpa, bara man sätter tullen så mycket högre. Ja medlet är enkelt nog, om man icke hade att taga hänsyn äfven till en annan industri, hvilket jag dock är öfvertygad om, att bevillningsutskottet i likhet med Kungl. Maj:t gjort. Emellertid, hvad skulle vinsten för landet blifva af en kokstackjärnstillverkning, särskildt för tillgodoseende af dess behof af gjuteritackjärn?

Om man för detta ändamål gör samma beräkning som herr Carlberg men med korrigerering af den oriktiga värdesiffran för 1907 samt gör afdrag för värdet af den importerade koksen, så nedsättes behållningen, som skulle stanna inom landet från två och en half million kronor till c:a 1,780,000 kronor. Denna senare siffra är ju äfven den att taga vara på äfven om den icke är så stor som förut uppgifvits, men för att möjliggöra dess tillkomst måste verkstadsindustrien för c:a 67,000 ton tackjärn efter en tull af 14 kronor bidraga med öfver hälften eller med nära en million kronor. Detta kan jag för min del knappast anse vara ett rätt afvägande af tullen.

Med anledning af det, som här hufvudsakligen under principdebatten yttrats om tackjärnstullen och möjligheterna att på den grunda en industri, vill jag framhålla, att jag för min del är fullt öfvertygad om, att äfven med den föreslagna tullen af 14 kronor kommer ingen för närvarande att nedlägga något kapital på anläggning af moderna kokstackjärnsmasugnar. Skälet till att jag tror detta är för det första, att en medelstor modern masugnsanläggning bör för att producera billigt tillverka mer än dubbelt af Sveriges hela årskonsumtion, och jag gissar, att man får gifva mig rätt, då jag säger med ledning af de siffror rörande tillverkningsvärdet på tre olika platser, som här äro uppgifna i herr Carlbergs papper, man skall finna, att tanken på export är absolut utesluten. Jag behöfver bara erinra om att här är tillverknings-siffran på platsen beräknad till mellan 54 och 55 kronor per ton under det att de föregående åren priset på engelskt

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)*

Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)

tackjärn cif har varit ungefär 50 kronor och i år är något öfver 52 kronor per ton.

Men det finnes äfven ett annat skäl, som gör, att jag icke tror, att någon f. n. skulle vilja nedlägga pengar på anläggning af koksjärnsmasugnar. Kommer framställningen af tackjärn med elektricitet, att lyckas, hvilket jag för min del hyser de allra bästa förhoppningar om, så uppstår möjligheten att med blott en tredjedel af det nu behöfliga bränslet framställa äfven koks-tackjärn inom landet. Men att i en sådan brytningsperiod mellan gammal och ny metod och med tillverknings-siffror baserade på en äldre tillverkningsmetod, om hvilken jag är öfvertygad, att den här i landet icke kommer att upptagas, fastslå en tull, som med ända till 27 å 28 procent fördyrar råvaran för en annan industri, om hvilken herr Svensson säger med rätta, *att dess utveckling icke bör motverkas*, anser jag för min del vara en oriktig finanspolitik.

Beträffande den elektriska tackjärnsframställningen så vill jag hoppas, att om regering och Riksdag gjorde hvad på dem ankommer att underlätta tillgodogörandet af våra vattenfall, ehuru det dess värre icke ser så ut, så skulle, om de tillverknings-siffror å tackjärn, framställt med elektricitet, som jag sett uppgifvas från Canada, hålla streck, en sådan tillverkning kunna stå på egna fötter utan anlitande af tullskydd, hvilket med tanke både på verkstadsindustrien och möjligheten till export och äfven med hänsyn till mindre anläggningskostnader vore för alla parter och hela landet en vida bättre lösning af frågan, än det nu begärda tullskyddet.

Jag ber därför, herr talman, att för min del få ansluta mig till utskottets förslag, att tackjärn fortfarande må förblifva tullfritt.

Herr Ekelund: I likhet med den föregående ärade talaren skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag i den föreliggande frågan, och jag skall be att med några ord få redogöra för mina skäl härför.

Det är helt visst för alla bekant, att sedan lång tid tillbaka har det engelska gjuttackjärnet utgjort en nödvändig råvara för vår svenska mekaniska verkstadsindustri vid framställning af gjutgods. Detta tackjärn har importerats, och utgjorde importen år 1907, enligt hvad officiella handlingar ge vid handen, cirka 70,000 ton med ett värde af cirka 4,300,000 kronor. Utländskt tackjärn har en gång i tiden varit belagdt med tull här i landet, hvilken tull dock af 1896 års Riksdag afskaffades. I det nu föreliggande kungl. förslaget till ny tulltaxa föreslås icke någon tackjärnstull, och den senast fungerande tulltaxekommittén har icke heller funnit anledning att föreslå någon sådan, lika litet som årets bevillningsutskott. Men förslag om införande af tack-

järnstull har i stället väckts i Riksdagens båda kamrar genom enskilda motioner, i hvilka det föreslås att åsätta utländskt tackjärn en importtull af 1 krona 40 öre per 100 kilogram, motsvarande 14 kronor per ton. Motionärerna afse gifvetvis, att en sådan åtgärd skulle framkalla inom landet en tillverkning af ett tackjärn, som i pris och kvalitet motsvarar det engelska gjuttackjärnet. Förutsättningarna för att med framgång utöfva en sådan tillverkning här i landet vill jag icke inlåta mig på, men hvad jag måste konstatera är, att verkstädernas behof af ett dylikt tackjärn såsom råvara är fortfarande lika stort.

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)*

Ett bifall till motionärernas förslag skulle gifvetvis föra med sig, att verkstadsindustriens omkostnader skulle ökas med samma belopp som en erlagd tull. Den skulle göra cirka 25 procent af värdet.

Det har framhållits, att såsom soulagement härför skulle man kunna införa förhöjda tullsatser på vissa af verkstädernas produkter, och likaledes har framkastats, att vid en eventuell export af verkstadsalster skulle restitution kunna medgifvas af den tull, som erlagts för det tackjärn, som användts vid framställningen af de varor som exporteras. Men gifvet är, att en tullbeläggning af råvaran skall föra med sig en motsvarande förhöjning i verkstädernas omkostnader, hvilket icke skulle kunna annat än inverka fördyrande på tillverknings- och försäljningspriser och hämmande på den inhemska konsumtionen, liksom det också skulle inverka menligt vid export af verkstadsprodukterna, ty de dyrare försäljningspriser, som en fördyrad råvara för med sig, skola naturligtvis göra det svårare för verkstäderna att kunna konkurrera på den utländska marknaden. Och hvad tullrestitution för tackjärn beträffar, förefaller det mig, som det skulle vara mycket svårt att kunna utöfva behörig kontroll, och därigenom skulle det också blifva mycket svårt att praktiskt tillämpa den.

Om det så skulle hända, att det framdeles kom till stånd i vårt land tillverkning af ett tackjärn, som till pris och kvalitet motsvarade det engelska gjuttackjärnet, och denna tillverkning blef af sådan omfattning, att den motsvarade landets behof, så skulle jag icke sätta mig emot en tull på sådant tackjärn. Men sådana förhållandena nu äro, kan jag icke inse annat än att införande af tull på tackjärn nu skulle endast skada den mekaniska verkstadsindustrien utan att på samma gång gagna den svenska järnhandteringen, och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bohnstedt, Knut: Jag skall endast säga några få ord. Det framhölls af ordföranden i bevillningsutskottet, att bevillningsutskottet hade i sin motivering intagit, att »utskottet funnit de skäl, som åberopats till förmån för bibehållande åtminstone tills vidare af tullfrihet för tackjärn, mest vägande». Det

Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)

där ordet »tillsvidare» kan jag ej förstå, ty det är ju meningen att få en bestämd taxa uppsatt, som skall framläggas vid uppgörande af tulltariffen, och har man då insatt ordet tullfritt, huru skall man sedan kunna använda ordet »tillsvidare». Då skall man väl intaga, att det är meningen, att det icke skall bli tullfrihet annat än till en viss tid. Jag förstår icke, huru det är möjligt att komma fram med en dylik framställning.

Hvad sedan beträffar de skäl, som nyss framfördes, att den mekaniska verkstadsindustrien icke skulle tåla en tull af en krona per 100 kilogram tackjärn, tror jag, att de icke äro allvarligt menade, ty de mekaniska verkstäderna hafva beredts ett rätt afsevärdt skydd genom importtull, åsatt utländskt gjutgods.

Herr Håkanson, Edvin: Jag har begärt ordet på den grund, att det framkommit yrkande om återremiss. Om herrarna hafva behagat lyssna till mitt föregående anförande, torde däraf ha framgått, att jag anser, att tullen på tackjärn borde sammankopplas med dels nya, dels förhöjda tullsatser på andra varor, som äro tillverkade af tackjärn. Då jag icke tror, att utskottet, särskildt vid denna sena tidpunkt, skulle vara villigt att i så vidsträckt mån begagna sin motionsrätt som att framlägga ett nytt förslag med afseende på nämnda artiklar, så anser jag, att en återremiss icke nu skulle leda till något praktiskt resultat. Jag ber därför att få afråda kammaren från att återremittera ärendet, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Spånberg: Såsom vi alla veta och såsom det framgår af den tillgängliga utredningen, finnes det två slags tackjärn, nämligen smidestackjärn, hvaraf smides eller valsas järn i stänger, och gjuttackjärn, som omsmältes till maskingjutgods, spisar etc. Hvad smidestackjärnet angår, så har enligt uppgift på sista tiden sådant järn importerats till ett par svenska valsverk. Detta har naturligtvis skett därför, att dylikt järn ej kunnat köpas så billigt i Sverige. Detta är beklagligt, men visar, att våra svenska tackjärnstillverkare ha blifvit efter de utländska i afseende på nya tillverkningsmetoder etc. Våra svenska järnverk hafva i hufvudsak ägnat sig åt tillverkning af kvalitetjärn och stål och förbisett tillverkningen af det billigare järnet. Detta billigare valsjärn har dock rätt stor användning bland annat för tillverkning af landtbruksredskap, och det vore nog godt för framställning af dessa att ha sådant billigare valsjärn att tillgå inom landet. Vi arbeta nu mycket i vårt land för att öka vår export, och det är därför viktigt, att man icke har så höga pris på råmaterialet, om man skall i utlandet med framgång kunna konkurrera med amerikanere och tyskar i landtbruksredskap m. m., då dessa ha billigare råvara.

Hvad nu gjuttackjärn beträffar, så är det naturligt, att till

verkare af gjutgods och maskiner ej kunna bära en eventuell tull därå utan måste i motsvarande grad höja sina försäljningspris. Denna höjning blir endast ett onödigt fördyrande af en del nödvändighetsartiklar och maskiner. Den utländska konkurrensen i sådana varor sätter dessutom snart en gräns för höjningen, ty med de inköpspris, som nu gälla på utländskt tackjärn utan tull, sker dock import af gjutgods och maskiner, och om priserna skulle höjas för mycket, skulle också importen ökas i samma grad af utländskt gjutgods.

Hvad jag nu sagt, rör försäljningen inom landet. Vår export skulle naturligtvis försvåras eller kanske helt och hållet upphöra, om tull pålades en så viktig råvara som tackjärn. Att tala om restitution förefaller naivt och besynnerligt, då samma talare, som yrkat tull å tackjärn, som skäl härför anföra igångsättande af svensk tackjärnstillverkning. Någon restitution för svenskt tackjärn kan naturligtvis ej ifrågakomma, och hvad beträffar blandningen af svenskt och engelskt gjuttackjärn, skulle det möta så stora svårigheter att bestämma kvantiteten af olika slag, att det icke vore möjligt att få en restitution, som vore verksam. Efter hvad jag förstår, skulle en tackjärnstull endast vara en okynnes- eller försökstull för en, i stort sedt, obefintlig industri. Med nu rådande höga produktionskostnader, stegrade arbetslöner, skatter m. m. skulle en tull å ett så viktigt råmaterial som tackjärn visa sig för verkstadsindustrien i högsta grad fördärfbringande. Utom tullen, som skulle erläggas, uppstå dessutom vid själfva tullbehandlingen extra kostnader, såsom vägning etc.

På grund af hvad jag anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarström: Endast ett par ord till svar å herr Bohnstedts anmärkning mot utskottets motivering. Herr Bohnstedt kunde ej förstå, huru det skulle gå för sig att ordna så, att det endast blefve tills vidare, som tullfriheten skulle bibehållas. Jo, den saken är mycket enkel, ty hvarje Riksdag har ju — förutsatt, att man icke genom traktater binder tullfriheten — rätt att göra ändringar i detta förhållande och åsätta den tull, som kan befinnas erforderlig. Och hvad beträffar frågans ordnande vid blifvande traktatsunderhandlingar, torde för tillfället vara nog att erinra därom, att tullfriheten äger ojämförligt större betydelse för England än för Tyskland. Vår hufvudsakliga tackjärnsimport kommer ju från England.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, hvilken för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på föreliggande punkt under öfverläggningen förekommit följande yrkanden: 1:o att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Bohnstedt, Knut,*

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)*

*Angående
ifrågasatt
tull å tack-
järn.
(Forts.)*

att tackjärn skulle åsättas en tull af 1 krona per 100 kilogram; och 3:o att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o här ofvan upptagna yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 48 af sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Knut Bohnstedts yrkande i ämnet.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—92;

Nej—27.

Punkten 49.

*Angående
tull å järn-
vägsskenor
m. m.*

I tulltaxekommitténs betänkande hade framhållits, att utvecklingen af en inhemsk koksjärnindustri borde uppmuntras och underlättas genom lämpliga tullsatser för denna industris artiklar; och i anslutning härtill föreslog kommittén införande af tull å järnvägs- och spårvägsskenor samt en betydande skärpning af tullbestämmelserna för gjutna rör äfvensom för hörn-, balk- och annat fasonjärn. I detta sammanhang hade utskottet erinrat därom, att kommittén föreslagit höjning af tullen å rör af smidbart järn. Kungl. Maj:ts förslag i motsvarande delar afvek icke från kommitténs förslag.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda grunder hemställt

a) att rubrikerna nr 668—670 med tillhörande anmärkningar i Kungl. Maj:ts förslag måtte i taxan erhålla följande förändrade lydelse:

Rör och rördelar af icke smidbart gjut-gods:

Angående tull å järnvägsskenor m. m. (Forts.)

- icke bearbetade:
668. af 145 mm. invändig diameter eller däröfver *fria*
669. af mindre än 145 mm. invändig diameter, härunder inbegripna utan afseende å diametern alla ogångade och i öfrigt oarbetade muffar, flänsar, proppar och hufvar 100 kg. 1 kr. 50 öre
670. bearbetade, härunder äfven inbegripna gängade rördelar, äfvensom brandposter, tackjärnsbrunnar och sifoner samt slussventiler till rör, hänförliga till nr 668 100 kg. 2 kr. 50 öre

Anmärkingar till nr 668—670.

1. För emaljerade rör och rördelar utgår en tilläggstull af 3 kr. per 100 kg.
 2. Diametern å muffrör mätes ej å muffens insida utan å rörets.
 3. Till rördelar hänföres vinkelrör, T-rör, korsrör och andra på liknande sätt formade rör, äfvensom muffar, flänsar, proppar och hufvar.
 4. Slussventiler till rör, hänförliga till nr 669, tullbehandlas som armatur.
 5. Plansvarfning af flänsar å rör föranleder ej, att rören anses såsom bearbetade.
- Se för öfrigt anmärkningarna till Afd. XII A;

b) att i stället för rubrikerna nr 680 och 681 i förslaget måtte i taxan upptagas en så lydande rubrik:

Järnvägs- och spårvägsskenor..... *fria;*

c) att i stället för rubrikerna nr 684 och 685 jämte anmärkning måtte i taxan upptagas så lydande bestämmelser:

Balk-, hörn- och annat varmvalsadt järn, ej särskildt nämndt:

- väggande 60 kilogram eller däröfver per löpande meter *fria.*
- väggande mindre än 60 men ej mindre än 20 kilogram per löpande meter 100 kg. 1 kr. 50 öre
- af mindre vikt per löpande meter, s. k. valstråd härunder inbegripen 100 kg. 2 kr. 50 öre

Anm. Är till denna rubrik hänförligt järn öfverdraget med tenn, zink eller bly eller med legeringar af dessa metaller, förhöjes tullen med 15 procent;

Angående
tull å järn-
vägsskenor
m. m.
(Forts.)

d) att tullsatsen för rubriken nr 711 i förslaget måtte bestämmas till 4 kronor per 100 kilogram; samt

e) att tullsatsen för rubriken nr 712 i förslaget måtte bestämmas till 5 kronor per 100 kilogram.

Beträffande föreliggande punkt hade reservation afgifvits af herr *Hammarström*, som hemställt, att järnvägs- och spårvägs-skenor likasom ock varmvälsadt järn, ej särskildt nämndt, af den beskaffenhet, som omförmäldes i rubriken nr 685 af Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxa, måtte åsättas de af Kungl. Maj:t föreslagna tullsatser.

Herr *Strömberg*: Med hänsyn till hvad jag förut yttrat, ber jag att få yrka bifall till den af herr *Hammarström* vid denna punkt afgifna reservationen.

Herr statsrådet *Swartz*: Det är gifvet, att om man såge denna punkt utbruten ur sitt sammanhang, skulle jag icke hafva något emot det yrkande, som den siste ärade talaren framställt, eftersom detta är i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition, men man får icke se på det sättet, utan man får se denna punkt såsom en del af hela tulltaxan. Och under sådant förhållande ber jag bara att för herrarna få meddela, att enligt min lifliga öfvertygelse är det förenadt med en mycket stor risk att i detta fall följa Kungl. Maj:t och icke utskottet, hvarför jag för min del får på det lifligaste uppmana Kammaren att följa utskottet och ej Kungl. Maj:t.

Herr *Cavalli*: Så ytterst gärna jag ville följa reservationen, så nödgas jag för min del tillkännagifva, att, om det här blir votering, hvilket jag hoppas, att det icke blir, jag är nödsakad att gå med utskottet. Här är eljest en punkt, där vi borde hafva haft stora fördelar af att biträda reservationen, men, som sagdt, jag följer utskottet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som förordats i herr *Hammarströms* reservation vid denna punkt.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bohnstedt*, *Knut*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 49 af sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i herr Hammarströms reservation vid denna punkt.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—91;

Nej—30.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51.

Rubrikerna nr 682 och 683 i Kungl. Maj:ts förslag hade följande lydelse:

682. Stänger, bearbetade, synbarligen afsedda till betongarbeten	100 kg. 3 kr. 50 öre
683. Stänger med olika hårdhetsgrader i tvärsektion (compoundstål), härunder inbegripna äfven vridna eller på annat sätt fasonerade (s. k. pansarskenor för kassahvalf); äfvensom varmvalsadt järn i stänger med invalsade mönster eller eljest genom varmvalsning åstadkomna olika storlek eller form å tvärsektion.....	100 kg. 5 kr.

Anm. Stämplor, varumärken och dylika beteckningar göra ej varan hänförlig till denna rubrik.

Utskottets yttrande och hemställan i denna punkt lydde:

»I fråga om compoundstål uppgifver tulltaxekommittén, att priset under senare tid sjunkit ända ned till 35 kronor per 100 kilogram. En tullsats, motsvarande 10 procent af värdet, synes utskottet fullt tillräcklig för dessa, endast i ringa grad bearbetade

Angående tull å järnvägsskenor m. m. (Forts.)

Angående tull å järnstänger.

Angående
tull å järn-
stänger.
(Forts.)

artiklar, äfvensom för öfriga i rubriken nr 683 upptagna artiklar. Denna rubrik torde förty lämpligen kunna sammanslås med rubriken nr 682; och hemställer utskottet,

att tullsatsen för de i förslagets rubrik nr 683 upptagna artiklar må bestämmas till 3 kronor och 50 öre per 100 kilogram samt att samma artiklar må öfverflyttas till förslagets rubrik nr 682, som jämte tillhörande anmärkning i följd däraf erhåller följande förändrade lydelse:

Stänger, bearbetade, synbarligen afsedda till betongarbeten; stänger med olika hårdhetsgrader i tvärsektion (compoundstål), härunder inbegripna äfven vridna eller på annat sätt fasonerade (s. k. pansarskenor för kassahvalf); äfvensom varmvalsadt järn i stänger med invalgade mönster eller eljest genom varmvalsning åstadkommen olika storlek eller form å tvärsektion 100 kg. 3 kr. 50 öre

Anm. Stämplor, varumärken och dylika beteckningar göra ej varan hänförlig till denna rubrik.»

Herr Dieden: Tullen på compoundstål utgår för närvarande med 2 kronor 50 öre per deciton, men utskottet har ansett den böra höjas till 3 kronor 50 öre, motsvarande ungefär 10 procent af värdet, och det anser jag fullt berättigadt. Men i samma sats lägger utskottet till en billigare vara, som skulle draga samma tull, nämligen varmvalsadt järn i stänger med invalgade mönster. Det är, hvad vi kalla i dagligt tal för ornamentsjärn. Det är icke föremål för tillverkning i Sverige, och sålunda skall en förhöjd tull därå endast tjäna till att fördyra varan för dem, som vilja till sina byggen eller eljest använda detta järn. Jag anser, att detta järn, liksom compoundstål, bör draga 10 procent af värdet i tull med 2 kronor 50 öre per deciton, men då jag icke kan yrka något ändringsförslag och kanske utskottet vill formulera det på annat sätt, så anhåller jag, herr talman, i ändamål att få denna tull å varmvalsadt järn i stänger med invalgade mönster nedsatt till 2 kronor 50 öre per deciton, om återremiss till utskottet.

Herr Hammarström: Under denna punkt falla ju åtskilliga tämligen olikartade järnartiklar, men de ha alla ett gemensamt, nämligen att framställningen af dem är dyrare än framställningen af vanligt stångjärn, och att varans pris säkerligen ligger åtskilligt högre än priset på det vanliga stångjärnet. Det kan vara möjligt, att i fråga om en och annan mindre artikel, som faller under denna rubrik, tullen kan, i procent af värdet

räknadt, synas något hög, men det är naturligt, att en tulltaxa kan icke specialiseras så i det oändliga, att *hvarje* särskild artikel får den tull, som ur värdesynpunkt skulle vara lämpligast. Och jag föreställer mig, att för konsumenterna kan det icke spela någon större roll, om en artikel sådan som den nu berörda är belagd med 2 kronor 50 öre eller 3 kronor 50 öre i tull per 100 kilogram. I hvarje fall är jag öfvertygad, att bevillningsutskottet, i händelse Kammaren skulle bifalla herr Diedens yrkande om återremiss, icke gärna kan dela upp denna rubrik så, att hans önskemål skulle kunna tillgodoses. Äfven den ärade talaren erkänner ju, att andra artiklar, som afses i denna punkt, icke genom nu föreslagen tullsats få för hög belastning. Och jag vill fästa uppmärksamheten på, att utskottet nedprutat den af kommittén och Kungl. Maj:t föreslagna tullsatsen från 5 kronor till 3 kronor 50 öre. Det synes mig för öfrigt, att man icke för nu ifrågavarande ornamentsjärn gärna kan sätta lägre tull än den, som är föreslagen för stänger, bearbetade, synbarligen afsedda till betongarbeten. Jag tror sålunda, att en återremiss är alldeles ändamålslös, och jag anser, att det finnes fullgoda skäl för utskottets förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
tull å järn-
stänger.
(Forts.)*

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende å förevarande punkt hemställt samt vidare därpå, att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 52.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 53.

Beträffande denna punkt hade utskottet yttrat:

»Den gren af järnindustrien, som sysselsätter sig med framställandet af kallarbetade järnvaror, synes enligt Kungl. Maj:ts förslag hafva i allmänhet tillmätts ett något högre skydd, än som enligt utskottets mening torde vara erforderligt. Det må nämligen icke förglömmas, att denna industri med sitt nuvarande, i regeln afsevärdt lägre skydd nått en god utveckling. Det synes då, särskildt i betraktande däraf att kallarbetade järnprodukter äro viktiga förbrukningsartiklar inom flere industrier, icke vara tillrådligt, att alltför mycket höja tullskyddet; och enligt hvad utskottet inhämtat anses äfven af fackmän en reduktion af vissa tullsatser kunna utan olägenhet för tillverkningen vidtagas. Ut-

*Angående
tull å kall-
valsadt järn
m. m.*

*Angående
tull å kall-
valsadt järn
m. m.
(Forts.)*

skottet anser sig sålunda böra förorda nedsättning af tullsatserna i förslagets rubriker nr 688—692, 713 och 714 samt 717—722; och hemställer utskottet,

att tullsatserna för nedannämnda rubriker i förslaget må bestämmas till följande belopp, nämligen:

a)	för rubrik nr 688, till	5	kronor per 100 kilogram	
b)	» » » 689, »	6	» » 100 »	
c)	» » » 690, »	8	» » 100 »	
d)	» » » 691, »	4	» » 100 »	
e)	» » » 692, »	8	» » 100 »	
f)	» » » 713, »	6	» » 100 »	
g)	» » » 714, »	8	» » 100 »	
h)	» » » 717, »	5	» » 100 »	
i)	» » » 718, »	6	» » 100 »	
k)	» » » 719, »	8	» » 100 »	
l)	» » » 720, »	5	» » 100 »	
m)	» » » 721, »	7	» » 100 »	, samt
n)	» » » 722, »	10	» » 100 »	

Herr Dieden: Det är om punkten under d) för rubrik nr 691, som jag skall bedja att få yttra några ord, ty den vara, som enligt det kungliga förslaget betecknas såsom »cylindriska axelämnen, ej vidare bearbetade», har i långa tider importerats till verkstäderna. Och de hafva gått in på många ställen såsom maskindelar och därför förtullats efter 10 procent af värdet. Värdet har för olika dimensioner varit 15—17 kronor per 100 kilogram. Alltså har man erlagt i tull 1 krona 50 öre å 1 krona 70 öre per 100 klogram. Men förlidet år utfärdade generaltullstyrelsen order till samtliga tullkamrar i riket, att denna vara skulle draga en tull af 2 kr. 50 öre per 100 kilogram. Det är den tullen, som nu är gällande. Om den säger utskottet: »Det synes då, särskildt i betraktande däraf att kallarbetade järnprodukter äro viktiga förbrukningsartiklar inom flere industrier, icke vara tillrådligt att alltför mycket höja tullskyddet; och enligt hvad utskottet inhämtat anses äfven af fackmän en reduktion af vissa tullsatser kunna utan olägenhet för tillverkningen vidtagas.» Hvarför skall nu denna vara fördyras, då de flesta verkstäder här i landet använda den och då den icke är föremål för tillverkning inom landet? Det är ju blott en skatt på dem, som behöfva varan. Den afser icke att skydda någon inhemsk tillverkning, och det tror jag vara ändamålet med hela denna tullhistoria. Nu föreslås, att denna billiga vara skall beläggas med en tull af 4 kronor per 100 kilogram. Det är i mitt tycke alldeles onödigt. Det tjänar ingenting till, utan åsamkar endast förbrukaren skada. Därför vågar jag yrka på, att denna tull må blifva oförändrad och sättas till 2 kronor 50 öre per 100 kilogram.

Herr Hammarström: I fråga om denna punkt gäller i hufvudsak detsamma som jag hade äran anföra vid punkt 51:o). De ifrågavarande artiklarna måste, sedan de undergått samma behandling som vanligt valsadt järn, underkastas ytterligare bearbetning i särskilda verk. Det vore väl då ett ganska egenomligt förhållande, om i en tulltaxa, som är byggd på grundsatsen om skydd för det nationella arbetet, man icke skulle låta denna ytterligare bearbetning komma i åtnjutande af något som helst tullskydd, utan låta varan i afseende å tullsats vara likställd med vanligt valsadt järn.

*Angående
tull å kall-
valsadt järn
m. m.
(Forts.)*

För öfrigt tror jag, att den ärade talaren på malmöbänken icke är fullt riktigt underrättad, när han påstår, att någon tillverkning af sådan vara icke förekommer inom landet. Jag har åtminstone låtit mig berättas från fullt trovärdigt håll, att sådan tillverkning är igångsatt eller att åtminstone från järnkontoret utlämnats lån för en dylik tillverknings igångsättande.

Med afseende på den del af utskottets motivering, till hvilken talaren hänförde sig, vill jag säga, att hvad däri anförts motiverar nedsättningen i tullsatsen från det af Kungl. Maj:t förordade beloppet 5 kronor för 100 kilogram till det af utskottet föreslagna eller 4 kronor för 100 kilogram. Jag kan icke finna annat än att utskottets motivering i denna del står i ganska god öfverensstämmelse med klämman och att den föreslagna tullsatsen ganska väl ansluter sig både till varans värde och jämväl till den föreslagna tullsatsen för vanligt valsadt järn i stänger.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Dieden: För det fall att denna vara får det af utskottet föreslagna tullskyddet, kommer antagligen här att bli inhemsk fabrikation. Men hvad man i allmänhet i dessa frågor förbiser, det är, huruvida konsumtionen af denna eller andra artiklar kan blifva så stor inom landet, att produktion här kan löna sig.

Jag vet också, att vid en verkstad eller en liten fabrik i Sverige det köpes in rundjärn från järnbruk och svarfvas för att åstadkomma dessa stänger. Men man har icke lyckats göra dem så raka eller få dem så bra som beställarna vilja hafva dem, och få dem från Tyskland. Tillverkningen är icke synnerligt kostsam. Och hvad värdet beträffar, tror jag, det är en orimlighet att bestämma en tullsats af 4 kronor för en varumängd, som har ett värde af 15 å 17 kronor. Vid punkt 51:o), som gällde s. k. ornamentsjärn, hvilket har ett värde af ungefär 25 kronor per 100 kilogram, sattes tullen till 3 kronor 50 öre för 100 kilogram men för denna vara, med ett värde af 15 å 17 kronor per 100 kilogram, vill man för samma kvantitet sätta tullen till 4 kronor. Det finner jag något omotiveradt.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Dieden*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring att tullsatsen för rubriken nr 691 bestämdes till 2 kronor 50 öre för 100 kilogram.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 54.

Angående tull å plåtar af järn m. m. Beträffande plåtar af järn innehöll det föreliggande förslaget följande bestämmelser:

- Plåtar, klippta eller oklippta:
utan slipning eller polering och utan öfverdrag af annan metall eller annan ytbetäckning, andra än kallvalsade, äfven om de äro korrugerade eller hafva å ena sidan invalsade mönster:
693.	af 3 mm. tjocklek eller därutöfver	100 kg. 3 kr. 50 öre
694.	af mindre än 3 mm. men icke under 0.6 mm. tjocklek	100 kg. 4 kr. 50 öre
695.	af mindre än 0.6 mm. tjocklek; äfvensom plåtar, alla slag, med olika hårdhetsgrader i tvärsektion (compoundstålplåtar)	100 kg. 5 kr.
- slipade, försedda med blank oxidfri yta (kallvalsade) eller med matt oxidfri yta (betade) eller med speglande oxidhinna (s. k. glansplåt), polerade, målade, fernissade, förnicklade, lackerade, emaljerade, brunerade eller mönsterpressade:
696.	af 3 mm. tjocklek eller däröfver	100 kg. 6 kr.
697.	af 0.25 mm. intill 3 mm. tjocklek; äfvensom kallvalsad plåt af mindre tjocklek än 0.25 mm....	100 kg. 7 kr.
698.	af mindre tjocklek än 0.25 mm., andra än kallvalsade	<i>fria</i>

Anmärkingar till nr 696—698.

1. Till kallvalsade plåtar hänföras äfven sådana, som efter kallvalsningen genom glödning erhållit en med tunn oxidhinna försedd yta.

2. Oljebestrykning, synbarligen endast afsedd att skydda plåten mot rost, anses icke såsom målning eller fernissning.

3. De *mönsterpressade* plåtarna förete, i motsats till plåtar med *invalsade* mönster, mönstret motsvarande upphöjningar eller fördjupningar å baksidan.

*Angående
tull å plåtar
af järn m. m.
(Forts.)*

699. med tenn bly eller en legering af dessa båda metaller öfverdragna *fria.*
700. med oädla metaller, andra än i nr 696 —699 nämnda, eller deras legeringar öfverdragna, äfven om de äro korrugerade 100 kg. 7 kr.

Anmärkningar till nr 693—700.

1. Ej rätvinklig, här förut nämnd, klippt plåt af mindre än 7 mm. tjocklek drager en tullförhöjning af 15 procent.

2. Ur plåt klippta strimlor (band) draga, oafsedt bredden, den för plåten bestämda tull.

böjda och med kanterna hopsvetsade; äfvensom perforerade:

701. af 3 mm. tjocklek eller däröfver 100 kg. 8 kr.
702. af mindre än 3 mm. men ej mindre än 1.6 mm. tjocklek 100 kg. 10 kr.
703. af mindre än 1.6 mm. tjocklek ... 100 kg. 15 kr.

Anmärkningar till nr 701—703. Plåtar, böjda till rör och med kanterna hopsvetsade, tullbehandlas såsom rör, försåvidt den inre diametern icke öfverstiger 250 mm.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återopade skäl hemställt, att Riksdagen måtte godkänna de i förslaget upptagna rubrikerna nr 693—703 jämte anmärkningar med ändring dock i så måtto, att

a) i stället för rubriken nr 695 måtte upptagas följande rubriker:

- af mindre än 0.6 mm. men icke mindre än 0.3 mm. tjocklek; äfvensom plåtar, alla slag, med olika hårdhetsgrader i tvärsektion (compoundstålplåtar) 100 kg. 5 kr.
- af mindre än 0.3 mm. tjocklek *fria.*

samt

b) rubriken nr 699 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

- med rent eller blyhaltigt tenn öfverdragna *fria.*

Angående
tull å plåtar
af järn m. m.
(Forts.).

Herr Dieden: Tullen på järnplåt har här blifvit föreslagen till 3 kronor 50 öre för de gröfre samt 4 kronor 50 öre för de tunnare sorterna, allt per 100 kilogram. Jag har ingenting att invända mot, att enär det kanske är behöfligt denna vara erhåller detta ökade skydd. Men att höja tullsatsen för galvaniserad plåt eller rubrik 700 »plåtar, med oädla metaller, andra än i nr 696—699 nämnda, eller deras legeringar öfverdragna, äfven om de äro korrugerade» till 7 kronor för 100 kilogram, det innebär ett öfverdrifvet skydd för denna tillverkning inom landet. Införseln af denna vara ställer sig rätt dyrbar, särskildt på grund af det emballage, som måste anbringas för att skydda varan när den försändes sjöledes. Eller fördyras den genom transport i täckta järnvägsvagnar från Tyskland hit. Man kan beräkna fraktkostnaden från bruken i Tyskland till Sverige till minst 1 krona 50 öre för 100 kilogram, och då tullskyddet hittills varit 6 kronor, har det effektiva skyddet utgjort 7 kronor 50 öre för 100 kilogram. Och 100 kilogram plåt är icke någon stor myckenhet, om herrarna vilja tänka efter. Därför innebär den föreslagna tullsatsen ett så onaturligt skydd, att den icke bör antagas.

Jag tillåter mig yrka, att denna tullsats må behållas oförändrad såsom den nu är och således sättas till 6 kronor för 100 kilogram.

Herr Hammarström: Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att denna tullsats står i ett visst förhållande till tullen å svartplåt. Det skydd, som åtnjutes för den ytterligare förädling, varan undergått, är enligt gällande tulltaxa 2 kronor för 100 kilogram. Skyddet är jämväl enligt utskottets förslag 2 kronor. Det torde väl ock vara ganska svårt att utan att förrycka sammanhanget göra ändring i tullsatsen.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Dieden*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att tullsatsen för rubriken nr 700 bestämdes till 6 kronor för 100 kilogram.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 55—66.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 67.**Mom. a).**Angående
tull å
maskiner.*

I föreliggande moment hade utskottet yttrat och hemställt följande:

»Enligt den till nr 919—924 i föreliggande förslag fogade anmärkningen skola ångöfverhettare tullbehandlas såsom rör, bearbetade, af smidbart järn.

Då emellertid ångöfverhettare till väsentlig del kunna bestå afven af annat än själfva rörsystemet, såsom af s. k. ånglådor m. m., och sådana delars hänförande till rubrikerna för bearbetade rör, om de olika delarna inkomma hvar för sig, ej torde vara fullt lämpligt, synes en jämkning af bestämmelsen i fråga vara af nöden; och hemställer utskottet, att Riksdagen må besluta, att förevarande anmärkning till rubrikerna nr 919—924 i förslaget skall erhålla följande förändrade lydelse:

Ann. till nr 919—924. Består varan hufvudsakligen af annat ämne än smidbart järn, förtullas densamma, såvidt annorlunda ej är särskildt bestämdt, efter hvad för hufvudbeståndsdelen är stadgadt. Ångöfverhettare tullbehandlas, om de inkomma sammansatta, såsom rör, bearbetade, af smidbart järn. Inkomma de i söndertaget skick, tullbehandlas de olika delarna hvar för sig efter beskaffenheten.»

Herr Lamm: Vid denna punkt förekommer en reservation, som återfinnes på sidan 149 i betänkandet, och som är afgifven af en representant på göteborgsbänken, med instämmande af en annan göteborgsrepresentant. Jag ber få fästa herrarnas uppmärksamhet på denna reservation. Den påvisar de stora olägenheter, införande af viktullar i fråga om maskiner ovillkorligen medför. Reservanten hänvisar till bilagan 1 i bevillningsutskottets betänkande, enligt hvilket under viss angifven tid inom tullverket blifvit pröfvadt, huru den föreslagna tullen å maskiner med de i tulltaxekommitténs förslag angifna tullsatserna skulle komma att verka. Denna undersökning visar, hvilket ojämnt resultat viktullarna medfört. På grund häraf har utskottet också i vissa afseenden vidtagit förändringar och då utbytt de föreslagna viktullarna mot värdetullar. Emellertid återstår en stor del viktullar för maskiner, och reservanten hyser fortfarande stora betänkligheter, ehuru han på grund af den kompromiss, som blifvit ingången i utskottet, icke gjort något yrkande. Han slutar med följande ord, sedan han framhållit betydelsen af fortsatta undersökningar: »Jag hyser nämligen den uppfattning, att i så fall nuvarande värdetullar för flertalet rubriker under maskingruppen fått kvarstå. Härigenom hade såväl statsverket som städer med tullkammare kunnat besparas de icke obetydliga kostnader, som ökad personal och erforderliga anordningar för vägning af vissa

Angående
tull å
maskiner.
(Forts.)

tunga maskiner komma att betinga, liksom ock den trafikerande allmänheten kunnat befrias från onödiga omkostnader och det fördröjande af tullbehandlingen, som säkerligen blir en följd af det nya systemet vid tullberäkningen.»

Det är de orden, jag för min del ber att få understryka. När man har kännedom om, hvilka kostnader tullverket förorsakar städer med stor handel och omsättning, och när man vet, hur angelägen den stora allmänheten är att bli hastigt expedierad, måste man ställa sig ytterst tveksam gent emot denna anordning, som kommer att medföra betydande utgifter icke blott för vederbörande kommun, därför att särskilda vägningslokaler, vågar och dylikt måste anskaffas, utan äfven för staten på grund af alla experter, som måste anlitas för att biträda vid en förtullning som den föreslagna. Och allmänheten måste naturligtvis, då vägningsproceduren förorsakar betydande omgång i själfva tullbehandlingen, komma att anse, att den blir på ett obehagligt sätt trakasserad.

Jag hyser i denna fråga precis samma uppfattning som den, herr Boman uttalat. Han har emellertid icke gjort något yrkande, emedan han, såsom han till sist säger, »hyser den bästa förhoppning, att kommande Riksdagar skola besluta ändring, där sådan visar sig behöflig . . .»

I den förhoppningen ber jag för min del att också få instämma.

Herr Håkanson, Edvin: Det är helt naturligt, att man skall få höra betänkligheter, när det gäller en så pass stor förändring i hittillsvarande praxis och hittillsvarande tullsystem i fråga om maskiner som att införa viktullar i stället för värdeullar. Men jag tror, att man skulle få höra precis samma invändningar, närhelst ett förslag framkomme om en sådan förändring. Man skulle då vara lika litet färdig att acceptera densamma som man nu är.

Den siste talaren uppehöll sig dels vid de resultat, som de af generaltullstyrelsen anbefallda undersökningarna hade bragt i dagen, dels ordade han om, huru allmänheten skulle blifva trakasserad genom det nya systemet. Hvad då denna undersökning angår, är det alldeles uppenbart, att den, under den korta tid, den pågått, icke kunnat blifva särskildt omfattande. Man kan egentligen icke draga några säkra slutsatser af denna undersökning, men för att man skall kunna erhålla mera erfarenhet i saken, innan det nya systemet kommer att tillämpas, har utskottet hemställt, att Riksdagen skulle gå in till Kungl. Maj:t med en anhållan, att denna undersökning måtte få fortsättas. Hvad de af den ärade talaren berörda svårigheterna för den trafikerande allmänheten beträffar, vill jag erinra därom, att äfven under den nuvarande regimen inskränker man sig vid tullkamrarna

icke till granskning af fakturorna, utan hvarje varukolli blifver noga undersökt.

Jag kan för min del icke föreställa mig, att någon lämpligare tidpunkt för öfvergång från värdetullar till viktullar gärna kan tänkas än den närvarande, helst som den nya tulltaxan icke är afsedd att träda i kraft förrän den 1 november 1911. Man har alltså ganska god tid på sig för att hinna inrätta sig både i ena och andra hänseendet.

I snart sagdt intet land — åtminstone i Europa — där man tillämpar protektionistiska idéer har man bibehållit värdetullarna på maskiner. Man har där sökt öfvervinna de svårigheter, som uppstått, och man har lyckats däri, efter allt hvad som framgått. Jag tror för min del icke, att man med den grundliga allmänbildning, som våra tulltjänstemän hafva fått, innan de tillåtas inträda i tjänst, och med hänsyn till den försiktighet ledningen ådagalägger, när den anförtror tullgöromål åt nytillträdande tulltjänstemän, behöfver riskera att vederbörande icke skola ha blifvit tillräckligt utbildade, när de skola träda in i de nya förhållandena.

Jag vill särskildt nämna, att till Tyskland, där man infört systemet med specifika tullsatser för maskiner, äger en högst betydande import af maskiner rum. Under femårsperioden 1900—1904 uppgick importen af maskiner till Tyskland till följande mängder, nämligen

från Förenta staterna	19,000,000	kilogram	
» Belgien	13,700,000	»	
» Österrike-Ungern	öfver 4,000,000	»	
» Schweiz	» 9,000,000	»	
» England	24,700,000	»	, samt
» Frankrike.....	2,500,000	»	

Jag har endast antecknat importen från de länder, i fråga om hvilka jag trott, att den skulle vara afsevärd, och därjämte är att märka, att i dessa importsiffror icke ingå så viktiga artiklar som lokomotiv, lokomobiler, motorvagnar, alla slag, både att användas på skenor och andra sorter, samt symaskiner, för hvilka likväl äfven viktullar tillämpas.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Boman: Såsom redan är påvisadt af den förste talaren, har jag antecknat min reservation vid denna punkt i fråga om den af utskottet anförda motiveringen, när utskottet uttalar sitt obetingade föredragande af viktullar framför värdetullar i fråga om maskiner. Nu kom den siste ärade talaren och framhöll, hurusom alla andra länder med protektionistiskt tullsystem infört viktullar och öfvergifvit värdetullar. Jag ber få

*Angående
tull å
maskiner.
(Forts.)*

*Angående
tull å
maskiner.*
(Forts.)

fästa uppmärksamheten på att i det af kommerskollegium och generaltullstyrelsen afgifna gemensamma yttrande uttalas stora betänkligheter mot införande af viktullar å maskiner och meddelas, att den tyska tulltariffen omfattar 38 rubriker, den ryska 19 (efter ingången traktat med tyska riket endast 15) och den österrikiska 17 rubriker för maskiner. Tullkommitténs förslag i Sverige upptog icke mindre än 117 rubriker och detta, oaktadt i vissa rubriker sammanförts maskiner och apparater af mycket olika art. Det torde vara uppenbart, att hvad som kan gå för sig med ett litet fåtal rubriker ställer sig vida svårare, då man måste hafva ett stort antal rubriker som i den svenska tulltaxan. Det är nu sant, att bevillningsutskottet på grund af den statistik, som finnes intagen i den af mig uti reservationen åberopade bilagan, borttagit viktullar för, om jag minnes rätt, 33 rubriker och för dessa återfört värdetullar, men det kvarstår ändå ett högst betydligt antal rubriker, mångdubbelt större än i de utländska tulltaxor, som här åberopats.

Så nämnde den ärade siste talaren, att Tysklands maskinimport vore mycket stor; enligt uppgifter, som under utskottsarbetet meddelats, vill jag minnas att värdet däraf uppgår till 55,000,000 mark, under det Sveriges import af sådana maskiner, som höra till denna grupp torde uppgå till 20,000,000 kronors värde. Dessa siffror betyda i själfva verket, att den svenska maskinimporten är mångdubbelt större, då man tager hänsyn till ländernas storlek. Det är äfven naturligt, att så skall vara fallet. I ett litet land som Sverige, som bedrifver mångsidig industri, kan det icke tänkas, att maskinverkstäderna skola upptaga tillverkning af alla erforderliga specialmaskiner. Det vore olyckligt, om icke vår industri skulle vara i tillfälle att förskaffa sig de bästa maskiner, och sådana finnas icke att få på alla områden från svenska maskinverkstäder; det är otänkbart att de skulle kunna lämna sådana. Den inländska marknaden är för liten och erfarenheten vid tillverkningen af specialmaskiner blefve icke tillräcklig i ett litet land som Sverige. Jag tror därför, att det vore till stor skada för den svenska industrien, om man för densamma fördyrade och försvårade åtkomsten af de bästa arbetsmaskiner; dem är landet ännu länge tvunget att importera. — Jag har intet yrkande att göra.

Herr Hammarström: Till hvad min ärade kamrat i utskottet, herr Håkanson, anför, ber jag endast att få lägga ett par erinringar.

Jag vill då först och främst påminna därom, att 1906 års Riksdag aflät en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om undersökning och utredning samt framläggande af förslag rörande införande af viktullar i stället för värdetullar å maskiner, redskap och verktyg. Denna skrivelse beslöts af bägge kamrarna

utan meningsskiljaktighet, och man kan sålunda våga utgå från att behovet gjort sig ganska kännbart af öfvergång från värde-till viktullar. Det är särskildt vissa grupper af maskiner, där olägenheterna af den nuvarande ordningen äro synnerligen betydande. Jag behöfver exempelvis endast nämna elektriska och verktygsmaskiner; åtskilliga andra grupper borde kanske ock franhållas — landbruksmaskiner icke att förglömma.

*Angående
tull å
maskiner.
(Forts.)*

Bland de många olika skäl, som tala för den öfvergång till viktull, som nu är ifrågasatt, om ock inom ganska blygsamma gränser, är icke minst det att erinra om, att utländska fabriker här anlägga filialer och med deras tillhjälp här efter låga värden införtulla maskindelar, som sedan här i landet hopsättas till maskiner för att försälas till vida lägre pris, än det är möjligt för svenska verkstäder att åstadkomma dem till. Redan detta har gjort, att man i fråga om vissa grupper af maskiner funnit det nuvarande tillståndet ohållbart. Men — och detta bör ytterligare framhållas — då vi gå att underhandla med främmande länder om nedsättning af tullsats, om tullsatsers bindning eller om eventuell tullfrihet för vissa maskiner, då är den nuvarande gemensamma rubriken »maskiner, redskap och verktyg, ej specificerade» med sin likformiga tullsats af 10 procent ytterst obehärlig. Man har icke tillfälle att underhandla om de olika maskin-slagen, icke tillfälle att öfverskåda, huruvida de nedsättningar, som till äfventyrs kunna göras i fråga om en viss grupp af maskiner, också kunna göras utan att lända till skada eller förfång beträffande en annan grupp. Behovet af ändring i detta hänseende kom särskildt till uttryck i finansministerns anförande till statsrådsprotokollet 1906, vid det tillfälle då handelstraktaten mellan Sverige och Tyskland framlades för Riksdagen. Då framhölls och betonades särskildt behovet af specialisering beträffande gruppen »maskiner, redskap och verktyg». Nu hänvisas till att uti den för öfrigt ofullständiga utredning, som från tullverket föreligger i denna fråga, påpekats, att de föreslagna tullsatserna å olika maskiner, tillhörande samma rubrik, ställa sig rätt olika i förhållande till varans värde. Men, mina herrar, det är en olägenhet, som gäller för viktullar i allmänhet och således äfven viktullar för maskiner. Om herrarna tagit del af tulltaxekommitténs betänkande, det häfte, som är betecknad med 2, torde herrarna hafva funnit, att i fråga om textilindustrien samma förhållande äger rum. — Jag tager på måfå; å sidan 21 finner man där t. ex., att under en rubrik varierar värdet från 5.9 procent till 36.5 procent och under en annan från 14.4 procent till 50.7 procent o. s. v. Det är alldeles omöjligt att specialisera in infinitum, utan man måste finna sig i sådana olägenheter som denna; hufvudsaken är att medeltalet för tullsatsens förhållande till varuvärdet blir något så när tillfredsställande.

Angående
tull å
maskiner.
(Forts.)

Jag tror sålunda, att kammaren lugnt kan i tillämpningen nu ansluta sig till den uppfattning, åt hvilken kammaren vid 1906 års riksdag i princip gaf uttryck. Jag tror äfven, som jag nyss antydt, det vara synnerligen nödvändigt att vid blifvande traktatsunderhandlingar hafva en sådan specificering, som här är gjord, och jag kan icke annat än beklaga den starka begränsning af viktfullarnas tillämpning, som gjorts af utskottet, i det att värdetullarna återinförts för en hel del maskiner, som lämpligare bort bibehållas vid de föreslagna viktfullarna.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll, hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Mom. b) — x.)

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. y.)

Lades till handlingarna.

Mom. z.)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 68—72.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 73.

Angående
tull å
klorkalk.

För artikeln klorkalk hade under rubriken nr 1117 i Kungl. Maj:ts förslag upptagits en tullsats af 1 krona per 100 kilogram. I motionen I: 66 hade herr *Larsson* hemställt, att Riksdagen skulle besluta, att den föreslagna tullen å klorkalk ej måtte bifallas.

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen ville, med afslag å motionen I: 66, godkänna rubriken nr 1117 i Kungl. Maj:ts förslag oförändrad.

Beträffande nu föredragna punkt hade reservation afgifvits af herr *Röing*, hvilken, med instämmande af herrar *K. G. Karlsson*, *Bromée* i Billsta, *Kvarnzelius* och *Eriksson* i Grängesberg, yttrat:

»Under hänvisning till de skäl, som i motionen I: 66 anförts mot den i Kungl. Maj:ts förslag upptagna tullen å klor-

kalk, får jag hemställa, att Riksdagen ville, med bifall till ifrågasvarande motion I: 66, besluta, att artikeln klorkalk skall åtnjuta tullfrihet.»

*Angående
tull å
klorkalk.
(Forts.)*

Herr Larsson: Utskottet har afstyrkt den af mig väckta motionen angående klorkalk. Jag ber endast få säga det, att grunden för utskottets beslut tyckes vara en önskan att skydda dels den inom landet igångsatta fabriken för tillverkning af klorkalk och dels de pappersfabriker, som använda elektrisk blekning. Men då importen af klorkalk är 3,000 ton om året och denna fabrikation endast uppgår till 400 ton om året, synes det mig väl hårdt, att pappersmasse- och pappersindustrien skall drabbas af denna tull, så mycket mer som klorkalk användes för att tillverka en högre kvalitet dels af cellulosa och dels af papper. Och hvad vidkommer den elektriska blekningen, är den så dyrbar och bunden af tillgången på elektrisk kraft, att ofta i det distrikt, där en cellulosaafabrik är belägen, det icke står att få sådan kraft.

Om det är för landet nyttigt, att cellulosa förädlas, att cellulosaexporten minskas och att man i stället öfvergår till pappersfabrikation för att få andra mera värdefulla, förädlade varor att utföra och om man just för detta importerar klorkalk och använder den för vissa ändamål samt exporterar de varor, som däraf blifvit förädlade, så synes det mig märkvärdigt att man då skall betala tull och således fördyra denna tillverkningsmetod. Och det spelar rätt stor roll, en tullsats på 10 kronor per ton klorkalk — man borde då vid utförsel ha tullrestitution. Jag ber därför att få yrka bifall till den vid 73 punkten fogade reservation, som är underskrifven af herr Röing och fyra andra ledamöter från Andra kammaren.

Herr Håkanson, Edvin: Den föregående ärade talaren sade, att utskottet hade förordat bifall till Kungl. Maj:ts förslag egentligen på den grund, att man ville skydda en igångsatt fabrik, som eljest hade svårt att reda sig. Ja, utskottet har nog tänkt på den fabriken också, men utskottet har äfven haft den förhoppningen, att det skulle uppstå andra fabriker. Den föreslagna tullsatsen är densamma, som gäller i ett så högt utveckladt industriland som Tyskland, med den lilla skillnaden, att här föreslås en krona, under det att i Tyskland är det en mark för 100 kilogram klorkalk. Hela importen är, enligt hvad den föregående ärade talaren i sin motion uppgifver, för de tre sista åren i genomsnitt icke fullt $2\frac{3}{4}$ miljoner kilogram. För de stora industrigrenar med tillverkningsvärden på tiotals miljoner, som begagna klorkalk såsom blekningsmedel, torde sålunda knappt den föreslagna tullsatsen, därest den kommer att verka med hela sin tyngd, synnerligen mycket betyda. Utom pappersmassfabrikerna är det väl egentligen endast pappersbruken och textilindustrien,

*Angående
tull å
klorkalk.
(Forts.)*

som använda klorkalk. Och jag tror icke, att den som själf fått sin näring skyddad, skall göra invändning, när det framkommer förslag om att skydda andra näringar. Denna artikel är utom i Tyskland äfven tullskyddad i andra länder, där man har börjat med elektrokemisk industri, och detta är en af de stora artiklar, hvaraf man med hänsyn till landets stora tillgång på vattenkraft har förhoppning att tillverkning i stor skala skall komma att uppblomstra, hvarför man vill omhägna den. För förbrukarna kommer möjligheten att kunna erhålla klorkalk af svensk tillverkning att blifva till gifven fördel, alldenstund färsk vara är så mycket bättre än sådan af äldre datum. I den från utlandet tagna riskerar man i högre grad att en hel del klor dunstat bort.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Larsson*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af herr *Röing* vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 74—83.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Om sättet
för utfär-
dandet af den
s. k. varu-
förteckningen.*

Punkten 84.

Utskottets yttrande och hemställan i nu föredragna punkt lydde sålunda:

§ 6 af det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda förslaget till tulltaxeunderrättelser hade följande lydelse:

»De närmare föreskrifter angående tulltaxans tillämpning, hvilka, utöfver hvad i denna författning stadgas, kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.»

Motsvarande paragraf i det af tulltaxekommittén framlagda författningsförslaget innehöll bestämmelsen, att ifrågavarande föreskrifter skulle meddelas af Konungen, i den mån de icke blefve upptagna uti offentlig, i enahanda ordning som tulltaxan beslutad förteckning å varor, hänförliga under tulltaxans rubriker.

Såsom framgår af hvad chefen för finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttalat rörande tulltaxekommitténs förslag i denna del, är hufvudsakliga skälet därtill, att kommitténs förslag i fråga om sättet för utfärdandet af den

s. k. varuförteckningen, icke vunnit Kungl. Maj:ts gillande, att söka däri, att Kungl. Maj:t icke ansett Riksdagen böra betungas med fastställandet af denna varuförteckning och beslut om ändringar däri. Utskottet, som förutsätter, att, äfven om varuförteckningens utgifvande anförtros åt underordnad administrativ myndighet, däraf icke är att befara något åsidosättande af den bevillningsrätt, som tillkommer Riksdagen allena, har förty ej funnit anledning till erinran i ämnet utan hemställer, att förevarande § 6 i förslaget till tulltaxeunderrättelser må af Riksdagen godkännas.

*Om sättet
för utfär-
dandet af den
s. k. varu-
förteckningen.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Det ligger icke så litet vikt uppå hvarthän rätten att uppgöra varuförteckningen lägges. Det var af tulltaxekommittén förslaget, att densamma — om jag ej minnes fel — skulle fastställas af Riksdagen. Sedermera har Kungl. Maj:t ansett, att Riksdagen icke bör betungas med fastställande af denna förteckning och ändringar däri, och utskottet har förutsatt, att varuförteckningens utfärdande skulle kunna anförtros åt underordnad administrativ myndighet. Om med detta »underordnad administrativ myndighet» afses generaltullstyrelsen, får jag medgifva, att jag för närvarande, då åt generaltullstyrelsen är lämnad rätt att på förhand bestämma, huru en vara skall rubriceras, icke har så mycket att mot förslaget anmärka. Men jag skulle vara mycket tacksam att från utskottet, d. v. s. från auktoritativt håll, få veta hvad med detta uttryck »underordnad administrativ myndighet» afses. Är det så att därmed afses generaltullstyrelsen, skall jag, om än med tvekan, icke motsätta mig ett godkännande af utskottets förslag i denna punkt.

Herr Hammarström: Ja, det är ju, såsom den föregående ärade talaren anförde så, att tulltaxekommittén i denna paragraf ifrågasatt, att varuförteckningen skulle utfärdas i samma ordning som tulltaxan. Kungl. Maj:t har emellertid icke anslutit sig till kommitténs uppfattning angående lämpligheten af en sådan anordning och detta på de rent praktiska skäl, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anfört mot kommitténs förslag och till förmån för den anordning, som Kungl. Maj:t tänkt sig, och inför dessa skäl böjer jag mig. Jag kan icke neka till att de äro ganska öfvertygande.

För att besvara den föregående ärade talarens fråga ber jag att få hänvisa till hvad chefen för finansdepartementet yttrar till statsrådsprotokollet, där han bland annat säger: »lämpligast synes mig härvid vara, att generaltullstyrelsen ålägges utfärda varuförteckningen.» Det är naturligt, att det är i belysning af dessa ord, som utskottets uttalande bör läsas, då utskottet här säger: »utskottet, som förutsätter, att, äfven om varuförteckningens utgifvande anförtros åt underordnad administrativ myndighet, däraf icke är att befara något åsidosättande af den bevillnings-

rätt, som tillkommer Riksdagen allena. Det är ju alldeles uppenbart hvad utskottet därvid har åsyftat, och af detta uttalande från utskottets sida framgår också, att utskottet har haft blicken fullt öppen för nödvändigheten af att vid varuförteckningens utfärdande icke något ingrepp göres i Riksdagens rätt att ensam bestämma öfver tullsatserna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan.

Punkterna 85—88.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af jordbruksutskottet den 14 och 18 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af köpeskillingen för ett af E. O. Sandström från kronopark inom Norrbottens län inköpt virkesparti samt en i ämnet väckt motion, och

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inbetalandet af köpeskillingen för af E. A. Lundkvist i Berg inköpt virke från kronopark inom Västerbottens län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 120 till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 14 och 29 §§ i nådiga förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts

proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial nr 2, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande nr 1 i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts propositioner nr 50, med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan, till lag, innefattande bestämmelser angående grufdrift å viss kronojord, samt till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom nr 51, med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord nr 52, innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och nr 53 angående utläggande af vissa statsgrufvefält, *dels* i anledning af berörda propositioner nr 50 och 51 inom Första kammaren väckta motioner, *dels ock* en inom Andra kammaren väckt motion, nr 153, om upphäfvande af inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 93, i anledning af väckta motioner om beredande af ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen,

nr 94, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen,

nr 95, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af kostnaderna för väghållningsbesvärets utgörande å landet m. m.,

nr 96, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

nr 97, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åläggande för ägare till skogar af större omfattning att å dem införa uthålligt skogsbruk,

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de till afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län utgående aflöningsförmåner,

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område i S:t Ilians socken,

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronan tillhörig mark mot ett nytt öfningsfält för Kronprinsens husarregemente,

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

upplåtande af en lägenhet från förra ryttmästarbostället Larum nr 1 i Kalmar län,

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa ägor från kronoparken Österåker i Stockholms län,

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från det till kronopark inköpta hemmanet nr 15 a i Hede kyrkby i Jämtlands län,

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län,

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra löjtnantsbostället Stora Risby nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra mönsterskrifvarbostället Aspång och Skulestad nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af en till förra häradshöfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län hörande lägenhet,

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra kompanichefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i Södermanlands län, samt

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för delägarna i Gullbergs häradsallmanning att sälja viss del däraf; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot användande af denaturerad brännvin såsom berusningsmedel,

nr 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående befintliga malmtillgångars tillgodogörande inom landet,

nr 23, i fråga om Andra kammarens beslut med anledning af förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i uppställningen af statsbanornas utgifter och inkomster m. m.,

nr 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslöshetsförsäkring m. m.,

nr 25 i anledning af väckt motion om utdelande till Riksdagens ledamöter mellan riksdagarna af vissa trycksaker, och

nr 26, med anledning af Andra kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket i Sverige.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde;

hvarjämte, likaledes på hemställen af herr vice talmannen, kammaren medgaf, att anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,28 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 21 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, dels ock i anledning däraf väckta motioner; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landtmäteriundervisningens ordnande.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande nästlidne dag bordlagda utlåtanden, nämligen statsutskottets utlåtande nr 83, sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial nr 2, äfvensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 93 och 94.

Föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

nr 95, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af kostnaderna för väghållningsbesvärets utgörande å landet m. m.;

nr 96, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; samt

nr 97, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åläggande för ägare till skogar af större omfattning att å dem införa uthålligt skogsbruk.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden nr 98—109 äfvensom Första kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden nr 21—26.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 18 och 20 innevarande månad bordlagda memorial nr 24, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren, hvad utskottet i detta memorial hemställt.

*Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.*

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 20, i anledning

af Andra kammarens beslut angående väckt motion om åtgärd för skolungdomens fostran till sparsamhet.

*Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.
(Forts.)*

Med anslutning till en inom Andra kammaren af herr Sandquist i ämnet väckt motion, nr 204, hade nämnda kammares första tillfälliga utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida till främjande af ungdomens fostran till sparsamhet åtgärder måtte kunna vidtagas för att befordra sparkasseverksamheten i skolorna.

Sedan denna hemställan af Andra kammaren bifallits samt beslutet delgifvits Första kammaren, hade denna kammare hänvisat ärendet till behandling af sitt andra tillfälliga utskott; och hade sistnämnda utskott i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Hernlund: Såsom synes af ingressen till detta utlåtande, föreligger detsamma med anledning af en inom Andra kammaren af herr Sandquist väckt motion och Andra kammarens i följd däraf fattade beslut i frågan. Det är ju gifvet, att hvar och en, som intresserar sig för ungdomens fostran i sund riktning, skall vara ense med motionären därom, att det vore högst önskvärdt, att det blefve en allt mer och mer klarnad insikt hos ungdomen om vikten af sparsamhet och sådan sparsamhets iakttagande redan från ungdomsåren. Men när man läser dels i motionen och dels i utlåtandet, huru man vill komma till detta resultat, blir man, om man har någon erfarenhet om ungdomens fostran i våra dagar, mycket tveksam, om vederbörande fått klart för sig det rätta sättet att komma till det nämnda målet.

Motionären åsyftar, såsom synes af början till detta utlåtande, en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att »Kungl. Maj:t täcktes uti nådigt cirkulär förståndiga rikets skolmyndigheter och folkskoleinspektörer att noga vaka öfver, att 'inlärandet af sparsamhet', med hänsyn till såväl allmän undervisning som sparkasseverksamheten inom skolorna, lämpligt och nitiskt bedrifves i syfte att fostra det uppväxande släktet till sparsamhet.» Läser man sedan, hvad utlåtandet innehåller om den motivering, som motionären använt, finner man, att han närmast önskar en skolsparkassestatistik. Detta framgår tydligt af sista stycket på sid. 2, där det heter: »Vid sådant förhållande vore jag nog helst böjd för att väcka motion i syfte att söka möjliggöra tillkomsten af en officiell skolsparkassestatistik. »Men», säger han, »med hänsyn därtill, att en slik hemställan möjligen kunde komma att tangera mer än gränsen af en anslagskräfvande motion, föranlåtes jag

*Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.*

(Forts.)

jämväl att afstå därifrån». Sedermera hänvisar han till hvad han velat uppnå förra året och slutar med denna anhållan om att få en skrivelse till Kungl. Maj:t till stånd.

Ser man nu på hvad motionären ville i fjol, var det framför allt *undervisning* i sparsamhet. Han uttryckte det under ett yttrande i diskussionen i Andra kammaren så, att sparsamhet skulle blifva ett ämne på skolschemat. Det framhölls emellertid då inom Andra kammaren, att teoretiskt moraliserande gör barnen slöa och likgiltiga för de moraliska begrepp, som man vill ingjuta hos dem, och att man sålunda åstadkommer raka motsatsen till hvad man åsyftar. För öfrigt framhölls det under diskussionen i Andra kammaren, att om man skulle specificera på det sättet, så att man finge olika dygder såsom läroämnena, man snart finge på programmen för undervisningsverken alla möjliga olika sidor i fråga om barnens daning till goda och starka karaktärer; och det kunde väl ej vara lämpligt.

För min del kan jag ej finna annat, än att denna skrivelse, om den skulle hafva något resultat, måste gå ut på icke blott att åstadkomma en skolsparkassestatistik, utan också att få till stånd något slags undervisning i moraliserande riktning särskildt med hänsyn till sparsamheten. Gällde det nu endast folkskolan och mellanskolorna, som närmast åsyftades i fjol, skulle jag icke tagit till orda vid detta tillfälle, men nu har det blifvit en utsträckning af syftet, så att skolungdomen i allmänhet skulle få sådan undervisning och särskildt uppmaningar att ådagalägga sparkasse-sparsamhet.

Ser man nu på de möjligheter, som kunna finnas i gällande lagstiftning för folkskolan och de allmänna läroverken, synes af § 29 i Kungl. Maj:ts stadga angående folkundervisningen i riket af år 1897, att lärare vid folkskolan bland annat böra öfver sina lärjungars seder och uppförande sorgfälligt vaka såväl under läro-timmarna som under fristunderna, hvarjämte det i fortsättningen tillägges: Läraren bör ock, så mycket som möjligt är, för barnens uppfostran anlita föräldrarnes medverkan. Detta sista angifver ju, att, om det skall blifva någon fart i sparkasseverksamheten vid folkskolan, lärarne få sätta sig i förbindelse med hemmen, och jag undrar just, hvad fattiga hem komma att säga, när från folkskolans lärares eller lärarinnors sida kommer att påyrkas, att föräldrarna icke skola vara nugga på de s. k. småslantarne, på det att barnen måtte kunna göra insättningar på sparkasseräkning. Tänker jag åter på förhållandena vid de allmänna läroverken, för hvilka delvis enahanda föreskrifter återfinnas i läroverksstadgan, är jag öfvertygad om, att resultatet där blir mycket litet, ty hvad man behöfver göra vid dessa läroverk, det är framför allt att söka förhindra ungdomen att göra *utgifter*, men icke att söka förmå den att göra några insättningar. Särskildt om man lefver i huf-

*Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.*
(Forts.)

vudstaden och vet, huru njutningslysten ungdomen där är redan från barnåren, att den redan på skolans förberedande stadier har sina barnbaler och dylikt, och att ungdomen från första stund tänker främst på att roa sig, vill hafva lof så mycket som möjligt för att få roa sig, kan man hafva allt skäl att misströsta om att i de allmänna läroverken åtminstone kunna verka något i motionens syfte. Allra minst går detta på en tid, då, som herrarne veta, icke blott hufvudstadens, utan äfven landsortens tidningar öfverflöda på annonser om nöjen af allehanda slag. När tidsandan är sådan, att äfven de äldre skatta så mycket åt nöjen, att de vilja roa sig så mycket som möjligt, men arbeta så litet som möjligt, tjänar det sannerligen icke mycket till, att lärarne i folkskolan och de allmänna läroverken predika mer eller mindre tråkigt för sin ungdom om vikten af sparsamhet och nödvändigheten att göra besparingar redan från barndomsåren. Jag anser därför, att ett förständigande från Kungl. Maj:ts sida till skolföreståndare och andra myndigheter att verka i detta syfte, åtminstone i fråga om de allmänna läroverken, kommer att lämna ett mycket otillfredsställande resultat.

Det är ingenting nytt, att man vill söka uppfostra vårt folk till sparsamhet; därmed har man nästan oafbrutet hållit på ända sedan medeltiden, och Riksdagen har gång på gång gjort framställningar hos Kungl. Maj:t i den vägen. Först kom prästeståndet med sådana, sedan ridderskapet och adeln och så de öfriga stånden, och det finnes en oändlig mängd författningar om huru man skulle afbålla sig från yppighet och lyx och iakttaga sparsamhet. Men hvad har allt detta verkat? Ingenting, ty den svenska nationen är sig precis lik nu, som den varit så långt tillbaka som sagorna gå, den har alltid velat lefva yppigt och ställa det trefligt för sig, och i det afseendet lär det nog aldrig gå att förändra vår nation. Och just det förhållandet, att historien visar, hur de s. k. öfverflödsförordningarna snarare verkat motsatsen till hvad man åsyftat, har gjort mig öfvertygad om, att om man skrifer författningar om iakttagande af sparsamhet, blir det mycket mycket sämre, än om man låter denna sak helt naturligt utveckla sig därigenom att de, som äro intresserade af saken, verka i sparsamhetens intresse på alla håll och på alla möjliga åldersstadier. Ju mindre man talar om saken men ju mera man föregår med goda exempel och ju mera hemmen visa goda föredömen och tidningspressen å sin sida drar i härnad mot öfverflöd och lyx, dess närmare torde man komma det eftersträfvansvärda målet. Men fåfångt skola lärarna ensamma, med eller utan stöd af kungliga cirkulär, söka att vända tidsandan i en annan riktning.

Jag har velat göra detta uttalande utan att framställa något yrkande. För min del anser jag det bästa vore, om man lade

Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.

(Forts.)

detta förslag till handlingarna, men jag gör intet yrkande härom.

Herr Biörklund, Henning: Om motionären eller Andra kammarens utskott eller Första kammarens utskott kunnat närmare angifva, huru det skulle gå till att på ett praktiskt och verksamt sätt uppfostra till sparsamhet, skulle naturligtvis en dylik ledning hafva gifvits i de olika skriftliga uttalandena, men någon sådan ledning har icke stått att gifva. Utskotten hafva därför, då de icke velat godkänna tanken på något nytt förständigande cirkulär till folkskoleinspektörer eller andra vederbörande, inskränkt sig till en hemställan, att Kungl. Maj:t skulle taga i öfvervägande, »huruvida till främjande af ungdomens fostran till *sparsamhet* åtgärder må kunna vidtagas för att befordra spar-kasseverksamheten i skolorna.»

Detta är en hemställan, som ju icke förpliktar till något särskildt och som ju icke kan leda till någon för lärarna obehaglig situation. Den omständigheten, att rätta sättet icke legat klart för dem, som hittills yttrat sig i frågan, och att man förden-skull icke kunnat framställa några närmare anvisningar till frågans lösning, hindrar väl icke, att ett uttalande här kan vara på sin plats, då frågan kommit på tal, om den synnerliga vikten däraf, att något ytterligare göres för att uppfostra ungdomen till sparsamhet; och något därutöfver har Första kammarens tillfälliga utskott icke föreslagit.

Jag vill nämna, att, efter hvad vi fått kännedom om inom utskottet, postsparbanken är betänkt på att söka åstadkomma ett nytt sätt att under lättare former än hittills förmå ungdomen att spara. Ej ens tioöringar skulle erfordras för att kunna få sparskort, utan det skulle kunna samlas ännu smärre belopp för att så småningom hamna i postsparbanksboken. Men gifvet och klart är, att om icke från allmänhetens sida visas några sympatier för saken eller om icke lärare och lärarinnor taga saken om hand, utan låta nya försök passera mera så där å tjänstens vägnar, blir ej något resultat att här förvänta. Därför har utskottet tänkt sig, att det skulle kunna vara på sin plats att nu åter erinra om vikten af att fostra ungdomen till sparsamhet och att detta skulle kunna leda därhän, att om sådana åtgärder vidtagas af postsparbanken, hvilka hittills ej vidtagits, eller om till äfventyrs äfven andra utvägar stå till buds för att kunna framkalla sparsamhetslust, ett uttalande från Riksdagens sida i sparsamhetssaken skulle kunnat framkalla ett mera allvarligt intresse från lärarkårens sida, än som hittills kommit till synes beträffande denna gren af ungdomens uppfostran. Med denna tankegång har utskottet ansett sig kunna tillstyrka Andra kammarens i ärendet fattade beslut, och hemställer jag alltså, att Första kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Hernlund: Jag vill anhålla att få tillägga några ord till hvad jag nyss yttrade, nämligen att, när det nu är så, att det finnes personer, som äro särskildt öfvertygade om lämpligheten af åtgärder i den af motionären angifna riktning, borde dessa använda det organ, som finnes för folkskolan och som är så spriddt, att det icke torde finnas någon folkskola, där icke åtminstone en eller flera af lärarna hålla detsamma för att däri göra propaganda i nämnda riktning. Då kommer saken fram på det rätta sättet, då blefve det en vädjan till intresserade kamraters goda förstånd, och då kunde denna också framkalla en viss entusiasm hos dem, som därutaf kände sig tilltalade. Men icke väckes någon entusiasm genom kungl. cirkulär om att man skall göra det eller det. Därför är jag för min del öfvertygad, att om något godt resultat skall uppnås, måste man använda medel af annat slag, icke sådana medel, som äro ägnade att reta i stället för att lifva. Och då jag är öfvertygad, att dessa cirkulär mera skada än gagna, anser jag det vara bäst, att man afhåller sig från att utfärda dylika. Men då nu det tillfälliga utskottets ärade ordförande har en motsatt mening och Andra kammaren uttalat sig för samma mening, vill jag ej längre söka att här påverka Första kammaren i annan riktning.

*Om skol-
ungdomens
fostran till
sparsamhet.*
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades första särskilda utskottets memorial, nr 5, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtanden, nr 1 och 3, med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 163, med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner i ämnena.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,40 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.
